

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้เป็นการกล่าวถึง หลักการและแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับ “การขาดจริยธรรมของเยาวชน และ ค้นหาลักษณะประเด็นปัญหาของเยาวชนซึ่งนำไปสู่การก่ออาชญากรรม” อีกทั้งค้นหากลยุทธ์ การพัฒนาจริยธรรม และพฤติกรรมของเยาวชนที่นำไปสู่การกระทำผิด นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีจากงานวิจัยอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเยาวชนในด้านต่างๆ ผู้ศึกษาได้ข้อมูลที่รวบรวมมาจาก ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

สำหรับหลักการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคาดจริยธรรมของเยาวชนนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าหลักพุทธธรรมต่างๆ จากพระไตรปิฎก และหนังสือธรรมะต่างๆ เพื่อค้นหาหลักการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับเยาวชนเพื่อการพัฒนาจริยธรรมในกลุ่มเยาวชนไทย ในส่วนที่เป็นหลักทฤษฎี ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาหลักทฤษฎีในด้านสังคมศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเยาวชน ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมศาสตร์ อาชญาวิทยา จิตวิทยาวัยรุ่น ทฤษฎีความต้องการ ฯลฯ และเพื่อให้การศึกษานี้สามารถครอบคลุมถึงเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งหัวข้อต่างๆ ดังนี้

๑. หลักการและแนวคิด
๒. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
๓. หลักพุทธธรรม
๔. งานวิจัยของไทย
๕. งานวิจัยของต่างประเทศ

โดยหัวข้อที่ ๑-๒ และ ๔-๕ จะกล่าวถึงเรื่อง กลยุทธ์ การพัฒนาจริยธรรม และ พฤติกรรมการกระทำผิดของเยาวชน เพื่อให้บรรลุถึงเนื้อหาที่ต้องการทำการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งศึกษาเป็น ๓ หัวข้อใหญ่คือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึง หลักการและแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึง งานวิจัยในประเทศ และ งานวิจัยต่างประเทศ

จากการแบ่งงานออกเป็นหัวข้อและมิตงานเช่นนี้ ทำให้ข้อมูลในด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะสมบูรณ์แบบได้มากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหาได้จากหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- ๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๑.๑ หลักการและแนวคิด
 - (๑) กลยุทธ์

- (๒) การพัฒนา
- (๓) จริยธรรม
- (๔) พฤติกรรม
- (๕) เอกสารด้านพระพุทธศาสนา
- (๖) เอกสารด้านสังคมศาสตร์
- (๗) เอกสารด้านจิตวิทยา

๒.๑.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- (๑) ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม โดย ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน
- (๒) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโลแรนส์ โคลเบอร์ก
- (๓) ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด ของปียาเจต์ (Jean Piaget)
- (๔) ทฤษฎีความต้องการ ของมาสโลว์
- (๕) ทฤษฎีวุฒิภาวะ ของเกิเซลล์ (Gesell's Maturation Theory)
- (๖) ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (The Sullivan's Interpersonal Theory)
- (๗) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม ๘ ขั้น ของแอร์ริคสัน
- (๘) ทฤษฎีอาชญาวิทยา ของสตีเวน บริกส์

๒.๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

- (๑) เบญจศีลและเบญจธรรม
- (๒) อริยสัจ ๔
- (๓) มรรคมรรค ๘
- (๔) สังคหวัตถุ ๔
- (๕) ทิศ ๖
- (๖) หลักกตัญญูกตเวที

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๓.๑ งานวิจัยในประเทศ
- ๒.๓.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หลักการและแนวคิด

(๑) หลักการและแนวคิดของกลยุทธ์

ในการศึกษาแนวคิดในเรื่องกลยุทธ์นั้น ได้มีผู้ที่ทำการศึกษามาก่อนได้ให้ความหมายของคำว่า “กลยุทธ์” ไว้ดังนี้ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคนอื่นๆ^๑ กล่าวว่าคำว่า “strategy” มาจากคำว่า “Strategos” ในภาษากรีก ที่เกิดจากคำว่า “Stratos” ซึ่งหมายถึง

^๑ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคนอื่นๆ. การวางแผนกลยุทธ์ ศิลปะกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินโนกราฟิกส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖-๑๘.

“Army” หรือกองทัพ ผสมกับคำว่า “Agein” ซึ่งหมายถึง “Lead” หรือ “นำหน้า” จึงทำให้นักวิชาการทางด้านการบริหารตีความหมายว่า “Leading the total organization ” หรือการนำทางให้องค์กรโดยรวม ซึ่งมีนัยทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการว่า ต้องการอะไร ให้สำเร็จ และทำอย่างไร นอกจากนี้มีผู้วิจัยต่างชาติอีกหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “กลยุทธ์” โดยให้นิยามว่า “กลยุทธ์”^๒ หมายถึง ชุดของทางเลือกระยะยาวเกี่ยวกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการและนโยบาย รวมทั้งแผนปฏิบัติการของแผนงานของรัฐบาล ซึ่งองค์กรภาครัฐบาลกำหนดโดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของแผน (Strategy is the set of long – term choices about the operating goals policies and action plans of programmed. Two important factors influence these choices. The objectives laid down by government of the programmed will influence the strategy) ในขณะที่ กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (Strategy is defined as a course of action aimed at ensuring that the origination will achieve its objectives)^๓ นิยามที่ว่ากลยุทธ์ หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่างๆที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร (Strategic-Top management’s plans to attain outcomes consistent with the organization’s mission and Goals)^๔ ในทำนองเดียวกัน กลยุทธ์คือ การตัดสินใจและการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยตรงในการใช้ทรัพยากรและศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสและป้องกันภัยอันตรายต่างๆขององค์กร^๕ ในขณะที่คำนิยามเกี่ยวกับกลยุทธ์ของ Henry Mintzberg ซึ่งเรียกว่า ” Five P’s”^๖ ดังนี้

- กลยุทธ์หมายถึงแผน (Strategy as a plan)
- กลยุทธ์หมายถึงวิธีการ (Strategy as a ploy)
- กลยุทธ์หมายถึงรูปแบบ (Strategy as a pattern)
- กลยุทธ์หมายถึงตำแหน่ง (Strategy as a position)
- กลยุทธ์หมายถึงมุมมอง (Strategy as a perspective)

กลยุทธ์จะประกอบด้วยทั้งแผน วิธีการ รูปแบบ ตำแหน่ง และมุมมอง ส่วนความหมายกลยุทธ์ในเชิงธุรกิจ หมายถึงแนวความคิดแผนซึ่งสามารถสนับสนุนศักยภาพในการแข่งขันของบริษัท

^๒Samuel Paul. **Strategy Management of development Programmes.** (Geneva: International Labour Office, 1983). p.57.

^๓Certo Samuel C. and Peter J. Paul. **Strategic Management : Concept and Applications.** (New York: Mcgraw-Hill, 1991), p.17.

^๔Wright et.al, **Strategy Management.** (Boston : Allyn and Bacon,1992), p.15.

^๕Mary Coulter. **Strategic Management in Action.** (New Jersey : Pearson, 2005), p.5.

^๖C. Gopinath and Julie Siciliano. **Strategize Experiential Exercises in Strategic Management.** 2nd ed. (Ohio : Thomson South-Western, 2005), pp.7-8.

ให้บรรลุเป้าหมายได้ กลยุทธ์เป็นการออกแบบเพื่อช่วยให้บริษัทมีความได้เปรียบในการแข่งขัน^๗ สำหรับความหมายที่ว่า กลยุทธ์คือ วิธีการที่ทำได้จริง (Strategy is how a company actually competes)^๘ และความหมายกลยุทธ์ว่า เป็นวัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จกลยุทธ์ทางธุรกิจหมายถึงการขยายตัวทางพื้นที่ การขยายสินค้าที่หลากหลาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนแบ่งการตลาด หรือการเข้าร่วมกิจการ^๙

สรุปได้ว่ากลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดวิธีการแนวทางปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรขององค์กรที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและลดโอกาสความเสียหายเปรียบเทียบเพื่อใช้ในการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนประกอบที่สำคัญของกลยุทธ์จึงประกอบด้วยวิธีการและวัตถุประสงค์

การทำแผนกลยุทธ์ให้สำเร็จไม่ใช่เป็นเพียงการคิดอยากทำอะไรก็ได้ จะต้องมีการวางแผนที่ดีก่อน การวางแผนเป็นขั้นตอน หรือที่เรียกว่า การวางแผนกลยุทธ์ จึงเป็นเรื่องสำคัญในการทำแผนกลยุทธ์สำหรับปฏิบัติการใดๆ กลยุทธ์เป็นการการมุ่งเน้นหรือผลักดันเพื่อให้องค์กรหรือกิจการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ วิธีการมุ่งเน้นหรือผลักดันทำได้โดยการจัดสรรทรัพยากรลงไปในงานใดงานหนึ่งโดยหวังว่างานที่มุ่งเน้นนั้นจะนำพาองค์กรหรือกิจการไปสู่ความสำเร็จนั้นจะต้องมีการจัดทำแผนและการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งมีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ กัน เช่น การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นการตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญ ๓ ประการขององค์กร คือ องค์กรจะก้าวไปทางใด (What are you going?) สภาพแวดล้อมขององค์กรมีอะไรบ้าง (What is the environment?) และองค์กรจะต้องทำอะไรบ้างจึงจะไปถึงเป้าหมายนั้นได้ (How do you get there?) และสรุปว่าการวางแผนกลยุทธ์คือ การจำลองการบริหารกลยุทธ์^{๑๐} การวางแผนกลยุทธ์ คือ เชื้อหรือชุดของการตัดสินใจและการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นแผน และการนำที่ออกแบบไว้ไปปฏิบัติให้เกิดบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร^{๑๑} ในขณะที่การวางแผนกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นวงจร^{๑๒} ส่วน แผนกลยุทธ์หมายถึง วิธีทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ระยะยาว (Long – term

^๗Robert A. Pitts and David Lei. **Strategic Management Building and Sustaining Competitive Advantage.** (Ohio : Thomson South-Western, 2006), p.8.

^๘Stanley C. Abraham. **Strategic Planning A Practical Guide for Competitive Success.** (Ohio : Thomson South-Western, 2006), p.7.

^๙Fred R. David. **Strategic management.** 11th ed. (New Jersey : Prentice-Hall, 2007), p.13.

^{๑๐}Goodstein Leonard D., Noaln Timothy M. and Pfeiffer J. William. **Applied Strategic Planning : How to Develop a Plan that Replay Works.** (California : P Feiffer Company, 1993), p.4.

^{๑๑}John Pearce and Richard Robinson, **Strategic Management**, (1996), p.12.

^{๑๒}Bikas C. Sanyal. **Strategic Management in Higher Education.** Regional Workshop by Center for Professional Development in Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University and Semeo Rihed, (1999).

Objective) กลยุทธ์ทางธุรกิจอาจรวมถึงการขยายตัวทางพื้นที่ภูมิศาสตร์ การกระจายสินค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเจาะตลาด การตัดทอนรายจ่าย การร่วมลงทุนและอื่นๆ ซึ่งเป็นแผนกลยุทธ์ในเชิงธุรกิจ^{๑๓} บางความหมายที่ว่าวางแผนกลยุทธ์ก็คือ กระบวนการของการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ขององค์กร กำหนดแผนและการนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งคล้ายกับความหมายว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการของบุคคลที่พัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นตามเป้าหมาย^{๑๔} มีการให้ความหมายว่าอย่างหนึ่ง^{๑๕} และ แผนกลยุทธ์คือ ตัวแบบแผนที่แสดงถึงหรืออธิบายว่าทำอย่างไรที่จะนำกลยุทธ์มาใช้กับบริษัทอย่างได้ผล^{๑๖}

สรุปว่าการวางแผนกลยุทธ์ก็คือ กระบวนการของการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ขององค์กร กำหนดแผนทั้งในระยะสั้น กลาง และยาว และการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ต่างๆ ในการดำเนินงานขององค์การหนึ่งๆ เป็นแผนระยะยาวที่บอกทิศทางการดำเนินงานขององค์การสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่างๆ ขององค์การให้เป็นไปในทิศทางและจังหวะที่สอดคล้องกัน ซึ่งจัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายนอกและภายในขององค์การเพื่อคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ และกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์การให้สอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มของสถานการณ์ดังกล่าว

จากแนวคิดเรื่องกลยุทธ์และการวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาและจริยธรรม จากผลการศึกษาของผู้วิจัยและนักวิชาการต่างๆ ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในเรื่องกลยุทธ์และการวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาและจริยธรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ หลักการและแนวคิดที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคนอื่น. (๒๕๔๘, หน้า ๑๖-๑๘)	การนำทางให้องค์กรโดยรวม ซึ่งมีนัยทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการไปสู่ความสำเร็จ
๒. Samuel Paul (1983, p.57)	ชุดของทางเลือกระยะยาว
๓. Certo Samuel C. and Peter J. Paul. (1991, p.17)	วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
๔. Wright et.al (1992, p.15)	แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่างๆ

^{๑๓}David F.R. **Strategic Management Concept Cases**. (New York : Macmillan Publishing, 1999), p. 5.

^{๑๔}Black J.S.& Porter WL. **Management Meeting New Challenges**. (New Jersey: Prentice-Hall, 2000), p.4.

^{๑๕}Stanley C. Abraham. **Strategic Planning A Practical Guide for Competitive Success**. (Ohio: Thomson South-Western, 2006), p.9.

^{๑๖}Erica Olsen. **Strategic Planning for Dummies**. (Indiana: Wiley, 2007), p.12.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๕. Mary Coulter (2005, p.5)	การตัดสินใจและการกระทำไปสู่เป้าหมาย
๖. C. Gopinath and Julie Siciliano (2005, pp.7-8)	กลยุทธ์หมายถึงแผน วิธีการ รูปแบบ ตำแหน่ง และ มุมมอง
๗. Robert A. Pitts and David Lei (2006, p.8)	แผนที่สามารถสนับสนุนศักยภาพในการแข่งขันของบริษัทให้บรรลุเป้าหมายได้
๘. Stanley Abraham (2006, p.7)	วิธีการที่ทำให้องค์กรแข่งขันได้อย่างแท้จริง
๙. Fred R. David (2007, p.13)	วัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ
๑๐. Goodstein Leonard D., Noaln Timothy M. and Pfeiffer J. William (1993, p.4)	การวางแผนกลยุทธ์ คือ การจำลองการบริหารกลยุทธ์
๑๑. John Pearce and Richard Robinson (1996, p.12)	การวางแผนกลยุทธ์ คือ ชุดของการตัดสินใจและการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นแผน
๑๒. David F.R. (1999, p. 5)	การวางแผนกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องทั้งการวางแผน ปฏิบัติ และปรับปรุง
๑๓. Black J.S.& Porter WL (2000, p.4)	แผนกลยุทธ์หมายถึง วิถีทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว
๑๔. Stanley C. Abraham (2006, p.9)	การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการของบุคคลที่พัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างความสำเร็จ
๑๕. Erica Olsen (2007, p.12)	การนำกลยุทธ์มาใช้กับบริษัทอย่างได้ผล

(๒) หลักการและแนวคิดของการพัฒนา

เพื่อให้การวิจัยนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านได้กล่าวถึงการพัฒนาว่า สืบเนื่องจากสภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม หมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว^{๑๗} แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (family) เผ่าพันธุ์ (tribe) ชุมชน (community) สังคม (society) และประเทศ (country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” และ “ผู้ตาม” คือ ประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมี “การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม”

^{๑๗}รศ.ดร.วิรัช วิรัชนิการวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๓-๘.

หรือ “การจัดระเบียบภายในกลุ่ม” ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อ ประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงครามกับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่า “นักบริหาร” หรือ “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้น เรียกว่า การบริหาร ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหาร แต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนา ตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า “ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา”

ในมุมมองของนักพัฒนา จากสภาพของกลุ่มในยุคเริ่มแรกซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อิทธิพลของธรรมชาติจะมีต่อมนุษย์ที่รวมกันอยู่ในกลุ่มมาก โดยการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของมนุษย์จะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ อีกทั้งธรรมชาติและผู้นำเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมวิธีการประกอบอาชีพด้วย ลักษณะการพัฒนาและการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ซับซ้อนและจำนวนประชากรก็มีไม่มาก ต่อมา เมื่อจำนวนมนุษย์ที่รวมตัวกันอยู่ในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น เปลี่ยนเป็นชุมชน และเป็นประเทศ ในเวลาเดียวกัน ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม ผู้นำและผู้ตาม คือ ประชาชน พยายามเอาชนะธรรมชาติ ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk wisdom) และการลองผิดลองถูก (trial and error) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการประกอบอาชีพ

เมื่อกลุ่มมีขนาดใหญ่และมั่นคงขึ้นเป็นประเทศ ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก บางส่วนเสื่อมสลาย ถูกทำลาย และสิ้นสภาพไปเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผู้นำ และผู้ตามหรือประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นำวิชาความรู้ที่เป็นศาสตร์ (science) หรือความรู้ที่เป็นระบบ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้น เกิดการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างประเทศ หรือหลาย ๆ ประเทศเพื่อเร่งปริมาณและเวลาในการทำงานและการผลิต เป็นต้น เหล่านี้ ทำให้ผู้นำประเทศต้องค้นหาแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติน้อยลง หรือไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เดิมมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ทุกปีจะเกิดน้ำท่วม ต่อมา มนุษย์มีวิชาความรู้ มีความสามารถ และมีเทคโนโลยีสูงขึ้น ได้สร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม และยังนำธรรมชาติไปใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น มนุษย์นำน้ำจากน้ำตกไปผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า และมีหน่วยงานที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่นกรมอุตุนิยมวิทยา เป็นต้น สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (human component) ถือว่าเป็นการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างผลผลิตใหม่ (innovation) เพื่อนำมาใช้แทนสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (natural component) หรือใช้แทนทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) ที่นับวันจะลดน้อยลง

ที่กล่าวมานี้ ถือว่าเป็นวิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาของมนุษย์ (ผู้นำและผู้ตาม) ที่ล้วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเริ่มต้นจาก

หนึ่ง การพัฒนาในสภาพที่มนุษย์อยู่ภายใต้ อิทธิพลของธรรมชาติ และวิวัฒนาการมาเป็น

สอง การพัฒนาที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ จากนั้น จึงเป็น

สาม การพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้ และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (better change) ช่วยเพิ่มอัตราเร่งในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (better speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (better life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

สาม ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสลาย ถูกทำลาย และสิ้นสภาพมากขึ้น ผู้นำ + ผู้ตาม (ประชาชน) ใช้การมีส่วนร่วม วิชาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี และการแข่งขัน กำหนด แนวทางการพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้ และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์
สอง ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม ผู้นำ + ผู้ตาม (ประชาชน) ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และลองผิดลองถูก กำหนด แนวทางการพัฒนามนุษย์ที่พยายามเอาชนะธรรมชาติ
หนึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อิทธิพลของธรรมชาติ + ผู้นำ กำหนด แนวทางการพัฒนาที่มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ

แผนภาพที่ ๒.๑ วิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา^{๑๘}

นอกจากนี้ยังมีนิยามการอีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ไว้ที่น่าสนใจ เช่น คำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (Planned change)^{๑๙} ส่วนความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น^{๒๐} ส่วนการพัฒนาคือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า ในขณะที่ความหมายของคำว่าพัฒนายังหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำการ (environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่นการคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อย ๆ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ๆ เรื่อยยิ่งขึ้น ๆ การเปลี่ยนแปลง

^{๑๘} อ้างแล้ว.

^{๑๙} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

^{๒๐} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท (กรุงเทพมหานคร: ส.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

จากรณีมาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์ หรือเครื่องบิน จนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา^{๒๑} แต่การพัฒนา แปลว่าการทำให้เจริญ....การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนาซึ่งเป็นคำอธิบายสั้นๆแต่มีความหมาย^{๒๒} ในขณะที่ การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วย....สภาวะการพัฒนามีสภาวะสมาชิกของสังคม ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย ทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย^{๒๓} การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๒๔}

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวต่างประเทศก็ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา อย่างน่าสนใจเช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น^{๒๕} ส่วนอีกความหมายของการพัฒนาโดยเน้นด้านเศรษฐกิจว่า หมายถึงความก้าวหน้าที่ยั่งยืนสวัสดิการ เป็นต้นว่า การลดความยากจนและลดการว่างงาน การลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ^{๒๖} คำว่า พัฒนา ในความหมายของกลุ่มมาร์กซิส (Marxist) ซึ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ มองในแง่ที่ว่า การพัฒนาของประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมยุโรปตะวันตก ในความเป็นจริงต้องอาศัยประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศโลกที่สาม ซึ่งในแง่ประเทศโลกที่สามไม่เป็นประเทศอุตสาหกรรมจะกลายเป็นประเทศบริวารที่ต้องพึ่งพาประเทศที่จะเจริญก้าวหน้า ทำให้เศรษฐกิจของประเทศโลกที่สามถูกรอบงำ^{๒๗} ในขณะที่ Kindleberger กล่าวถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจว่า

^{๒๑} อมร รัชสาสัย และ ชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ), **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ** (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๒-๘.

^{๒๒} พัทยา สายหู, “การพัฒนาสังคม” ใน อมร รัชสาสัย และ ชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ, ๒๕๕๕), หน้า ๕๘๖.

^{๒๓} ชิตยา สุวรรณชฎ, “สังคมวิทยา” ใน **วิทยาศาสตร์สังคม** (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๘๗-๑๘๙.

^{๒๔} วิทยากร เชียงกุล, **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแรก, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๒๕} T.R. Batten, **Community and Their Development** (London: Oxford University Press, 1959), p. 2.

^{๒๖} พิษณุ สมพงษ์, **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา** (กรุงเทพมหานคร: กิ่งจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๘.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน.

เป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ^{๒๘} การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวนั้น ใช้ค่านิยมของแต่ละสังคมเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาว่าจะเป็นไปในทิศทางใด ตัวอย่างเช่น คนไทยบางส่วนมีความเชื่อหรือมีค่านิยมว่าเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญหรือแสดงว่าประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนา ดังนั้นจึงพยายามที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาใช้ภายใน ประเทศให้มากเป็นต้น สำหรับ Hoogvelt เชื่อว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การแบ่งโลกออกเป็นโลกที่พัฒนาและไม่พัฒนาซึ่งฮูว์ลท์อธิบายว่า การพัฒนามีอยู่ ๓ ฐานะ ได้แก่

๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์กรทางวัฒนธรรมด้วย การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสมผสานและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ ในฐานะนี้ เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่างๆ ฮูว์ลท์ ได้อธิบายถึงการพัฒนาของสังคมที่ค่อยๆพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า ระบบพาณิชย์ ระบบอาณานิคม อาณานิคมยุคใหม่ การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมดั้งเดิมด้วยการเป็นสมัยใหม่ภายใต้ลัทธิอาณานิคม การแพร่กระจายทัศนคติ ค่านิยม สถาบันต่าง ๆ ภายใต้ลัทธิอาณานิคม และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ การพัฒนาในฐานะนี้ถือว่า การพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบของการพัฒนา เป็นต้น^{๒๙}

จากความหมาย การพัฒนา ที่ยกมาข้างต้นนี้ ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

การพัฒนา อาจจัดแบ่งออกเป็น ๓ ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่

๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘-๑๙.

๒) การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมตลอดทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

๓) การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น

พร้อมกันนั้น ยังได้จัดกลุ่มการให้ความหมายคำว่า การพัฒนา ออกเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

กลุ่มที่ ๒ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (development is change in the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (Management by objectives) คือ การปฏิบัติงานมุ่งไปที่วัตถุประสงค์นั่นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ว่าผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้ระบุไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้น มีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุนหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไว้กว้าง ๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

กลุ่มที่ ๔ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ๆ

กลุ่มที่ ๕ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงความทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด คือทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่กันไปเสมอในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุ จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัยและความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตน

ด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งออก เพิ่มการอุตสาหกรรม และเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก^{๓๐}

จากแนวคิดเรื่องการพัฒนา จากผลการศึกษาของผู้วิจัยและนักวิชาการต่างๆ ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในเรื่องการพัฒนา โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ หลักการและแนวคิดที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. รศ.ดร.วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (๒๕๕๔, หน้า ๓-๘)	ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา
๒. พิชญ์ สมพอง (๒๕๒๙, หน้า ๑๘)	การพัฒนาโดยเน้นด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความก้าวหน้าที่ยั่งยืน
๓. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๒๖, หน้า ๕)	การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง
๔. ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖, หน้า ๑)	การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้น
๕. อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยา กรรณสูต (๒๕๑๕, หน้า ๒-๘)	การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีขึ้น
๖. พัทยา สายหู (๒๕๕๕, หน้า ๕๘๖)	การพัฒนา หมายถึง การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนา
๗. ชิตยา สุวรรณขุ (๒๕๑๗, หน้า ๑๘๗-๑๘๙)	การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วย
๘. วิทยากร เชียงกุล (๒๕๒๗, หน้า ๑๗-๑๘)	การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย
๙. พิชญ์ สมพอง (๒๕๒๙, หน้า ๑๘)	การพัฒนาเป็นการลดความยากจนและลดการว่างงาน
๑๐. ส. ศิวรักษ์ (๒๕๑๗, หน้า ๙-๒๓)	การวัดผลการพัฒนาเน้นที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่
๑๑. T.R. Batten (1959, p. 2)	การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

^{๓๐} ส. ศิวรักษ์, ศาสนากับการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๙), หน้า ๘-๕๑; และ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ (แต่ง) รังสรรค์ ธนะพันธุ์ (แปล), เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ (กรุงเทพมหานคร : ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๙-๒๓.

(๓) หลักการและแนวคิดของ คุณธรรม และ จริยธรรม

คำสองคำนี้ระหว่างคุณธรรมและจริยธรรม จะมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคุณธรรม ไว้สั้น ๆ ว่า “สภาพ คุณงามความดี” ส่วนจริยธรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของจริยธรรม ไว้ว่า “น.ธรรม ที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม” ซึ่งอักษร “น.” หมายถึง “คำนาม” นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำสองคำนี้ไว้ดังนี้

สำหรับคำว่า “คุณธรรม” วีระ บำรุงรักษ์ ระบุความหมายของคุณธรรมไว้ดังนี้ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด (Mental Attitude) หรือสภาพจิตใจที่เป็นกุศล คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออก เน้นการกระทำพฤติกรรม หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น สภาพจิตใจที่เป็นกุศลที่เรียกว่า “คุณธรรม” นี้ เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี (Goodness) และความงาม (Beauty)” สำหรับความหมายของ คุณธรรมว่า หมายถึงความดี ความงามของบุคคล ที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดี เป็นที่รักของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็ก ความรักเพื่อนมนุษย์ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น^{๓๑)} สงวน สุทธิเลิศอรุณ แบ่งคุณธรรมออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) คุณธรรมแบบทาส (Slave Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือ และประพฤติ ปฏิบัติตามแบบอย่างผู้ที่ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดี

๒) คุณธรรมแบบนาย (Master Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือ และปฏิบัติ ตามโนธรรมของตนเองที่คิดว่าถูกต้องดีงาม โดยสอดคล้องกับปทัสถานของสังคม และมีลักษณะ เป็นกฎสากล คือพฤติกรรมที่กระทำแล้ว เป็นที่ยอมรับว่าเกิดผลดีแก่สังคม

สำหรับคำว่า “จริยธรรม” นิยามของจริยธรรมที่ว่า “แบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรม”^{๓๒)} นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ดังความหมายของ จริยธรรมสรุปได้ว่า หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี^{๓๓)} เป็นกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของ ตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูก หรือผิด จริยธรรมไม่ได้ หมายถึงแต่เพียงการกระทำสิ่งที่สังคมเห็นว่า ดี หรือถูกต้องเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่ทุกคนเลือกกระทำ ในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เขาได้ขยายความเพิ่มเติมต่อมาว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความ ยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลซึ่งคนส่วนใหญ่รับไว้ทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้ง เป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรม จึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ส่วน

^{๓๑)} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, พฤติกรรมมนุษย์และการพัฒนาดน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรา พัฒนา จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^{๓๒)} วีระ บำรุงรักษ์, แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย : การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม ไทย, กรุงเทพมหานคร : กรมวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓.

^{๓๓)} อิตีมา จำปรัตน์, ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓), หน้า ๑๓.

นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง^{๓๔} ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “หมายถึงองค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูก ว่าดี ว่าควร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม”

คำว่า “จริยธรรม” ประกอบด้วยคำว่า “จริย” ซึ่งแปลว่า ฟังประพฤติ ฟังปฏิบัติ ฟังดำเนิน กับคำว่า “ธรรม” ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง ความหมายอย่างหนึ่ง ก็คือ “หลักการ” ดังนั้น คำว่า “จริยธรรม” จึงอาจหมายถึง “หลักที่ฟังประพฤติปฏิบัติ” หรือ “หลักดำเนินชีวิตของมนุษย์” ได้ ดังนั้นในความหมายเบื้องต้น “จริยธรรม” หมายถึง “ศีลธรรม” หรือ “กฎศีลธรรม” ซึ่งเป็นธรรมะขั้นต้นของการดำเนินชีวิต แต่ความหมายของ “จริยธรรม” มีความหมายยิ่งกว่าศีลธรรม หากยังหมายถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ต้องพัฒนาไปตามลำดับจนถึงขั้นพ้นทุกข์ หมดกิเลสทั้งปวง^{๓๕}

จากแนวคิดเรื่องจริยธรรม จากผลการศึกษาของผู้วิจัยและนักวิชาการต่างๆ ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในเรื่องกลยุทธ์และการวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาและจริยธรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ หลักการและแนวคิดที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑.สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๔๓, หน้า ๕)	คุณธรรม หมายถึงความดี ความงามของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี
๒. วีระ บำรุงรักษ์ (๒๕๒๗, หน้า ๑๓)	จริยธรรม คือ แบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรม
๓. พินิจ รัตนกุล (๒๕๒๒, หน้า ๑๑๖)	จริยธรรม หมายถึง “หลักที่ฟังประพฤติปฏิบัติ” หรือ “หลักดำเนินชีวิตของมนุษย์”
๔. ธิติมา จำปรัตน์ (๒๕๓๓, หน้า ๑๓)	๑. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ๒. มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติ ๓. สร้างขึ้นโดยมนุษย์ ๔. เป็นเครื่องตัดสินถูกผิด

(๔) หลักการและแนวคิดของพฤติกรรม

การศึกษาหลักการและแนวคิดของพฤติกรรมจะทำให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมของเยาวชนมากขึ้น การศึกษานี้จึงได้ศึกษาพฤติกรรมในด้านต่างๆ คือ

๑) องค์ประกอบของพฤติกรรม

องค์ประกอบของพฤติกรรมประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๓ ประการคือ

๑. ปัจจัยพื้นฐานด้านชีวภาพ

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓.

^{๓๕} พินิจ รัตนกุล, ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ทศนะของนักปรัชญา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๒), หน้า ๑๑๖.

๒. ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา

๓. ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมวิทยา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบส่งผลต่อพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. ปัจจัยพื้นฐานด้านชีวภาพ^{๓๖} ในการจัดจำแนกสิ่งมีชีวิตนั้น แม่มนุษย์จะถูกจัดอยู่ในอาณาจักรของสัตว์ แต่มนุษย์มี คุณสมบัติทางชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ ในการทำงานสูงกว่า สัตว์อื่นๆ ทำให้สามารถปรับตัวเองให้ สมดุลกับสภาพแวดล้อมได้โดยอาศัย พฤติกรรม หรือการกระทำ ของตัวเอง ปัจจัยด้านชีวภาพที่สำคัญ ของ มนุษย์ประกอบด้วยพันธุกรรม และ ระบบการทำงานของร่างกาย

มีผู้เสนอสมการว่า พฤติกรรม = พันธุกรรม + สิ่งแวดล้อม + ระยะเวลา^{๓๗} จากสมการนี้แสดงว่า พฤติกรรมมนุษย์ ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่ได้ถูกกำหนดโดย พันธุกรรม (Heredity) ซึ่งหมายถึง การถ่ายทอดลักษณะของบรรพบุรุษ หรือต้นตระกูล มายังรุ่นลูกหลานด้วยกระบวนการสืบพันธุ์ การถ่ายทอดนั้น กำหนดโดย สารพันธุกรรม ที่เรียกว่า ยีนส์ (Genes) ซึ่งเรียงตัวกันอยู่ในโครโมโซม (Chromosome) ภายในนิวเคลียส (Nucleus) ของเซลล์ จุดเริ่มต้นของพันธุกรรมมาจากเซลล์ปฏิสนธิ ซึ่งเป็นการรวมตัวกัน ระหว่างไข่จาก แม่กับอสุจิจากพ่อ ในเซลล์ ปฏิสนธิของมนุษย์จะมีโครโมโซม ซึ่งมีโครงสร้างบิดเป็นเกลียว เรียงตัวกันเป็นคู่ ๆ รวม ๒๓ คู่ ข้างหนึ่งจะมาจากพ่อ และอีกข้างหนึ่งจะมาจากแม่ โครโมโซมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ๒๒ คู่แรก เรียกว่า ออโตโซม เป็นโครโมโซมที่ควบคุม ลักษณะและหน้าที่ ของร่างกาย ๑ ทั้งเพศชายและเพศหญิงจะเหมือนกัน คู่หลัง เรียกว่า โครโมโซมเพศ ประกอบด้วย x และ y โครโมโซมเพศชาย จะประกอบด้วย xy ส่วนโครโมโซมเพศหญิงประกอบด้วย xx โครโมโซมบรรจุด้วย สารพันธุกรรม เป็นโมเลกุลเชิงซ้อน เรียกว่า DNA (Deoxyribonucleic acid) ถือเป็น รหัสพันธุกรรม เพราะเป็นตัวที่ควบคุม ลักษณะทางพันธุกรรม ของสิ่งมีชีวิตที่เกิดใหม่ หน่วยที่ถ่ายทอด ลักษณะทางพันธุกรรม คือ ยีนส์ แต่ละลักษณะของคนเรา จะได้รับอิทธิพลจากยีนส์แต่ละชนิด ซึ่งจับตัวกันเป็นคู่ เมื่อยีนส์ทำงาน เพื่อแสดงอิทธิพล ต่อลักษณะของบุคคล ยีนส์ ตัวหนึ่งอาจจะข่มอีกตัวหนึ่ง ด้วยหลักการนี้เอง ยีนส์ จึงแบ่งเป็น ยีนส์ข่ม และยีนส์ด้อย โดยปรกติหากยีนส์ข่ม และยีนส์ด้อยมาจับคู่กัน ยีนส์ข่ม จะแสดงลักษณะออกมาให้เห็นในตัวบุคคล ยีนส์ด้อย จะแสดงผลก็ต่อ ยีนส์ทั้งคู่ เป็นยีนส์ด้อยเท่านั้น แต่การถ่ายทอดลักษณะ ดังกล่าวค่อนข้างจะซับซ้อน เนื่องจากใน โครโมโซม ของมนุษย์ ประกอบด้วย ยีนส์ ประมาณ ๕๐,๐๐๐ ยีนส์จากพ่อหรือแม่แต่ละข้าง ในการปฏิสนธิ แต่ละครั้ง การจับคู่กันของยีนส์จึงมีเป็นสิบล้านแบบโอกาสที่จะเกิดลักษณะใดๆจึงมีความเป็นไปได้จำนวนมาก

^{๓๖} จุฬาลักษณ์ สตะ, ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยง วิทยาลัยการอาชีพเลิงนกทา : ภายใต้โครงการอบรมนักศึกษาแกนนำ (กรมทหารราบที่ ๑๖ ค่ายบดินทรเดชา จังหวัดยโสธร, ๒๕๕๓), หน้า ๖.

^{๓๗} จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ, จิตวิทยาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๘-๓๙.

๒. ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา^{๓๔} ปัจจัยหลักด้านจิตวิทยานี้ประกอบด้วยหลายปัจจัย นักจิตวิทยายอมรับกันว่า กระบวนการทำงานของจิต (Mental Process) นั้น อาศัยหลักการหลาย ๆ อย่าง เช่น การเรียนรู้ (Learning) การรับรู้ (Perception) รวมทั้งความรู้สึก (Affection) การจูงใจ (Motivation) ฯลฯ ในการวิเคราะห์ธรรมชาติของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา ต้องมองให้ลึกลงไปถึงสิ่งที่เป็นต้นเหตุกระตุ้นกระบวนการทำงานของจิต แนวคิดทางจิตวิทยาที่กล่าวถึงแรงผลักดันพฤติกรรมที่น่าสนใจมีอยู่หลายแนวคิดคือ

(๑) สัญชาตญาณมนุษย์ (Instinct) คำว่า “สัญชาตญาณ” เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายในวิชาจิตวิทยา แม้แต่ในชีวิตประจำวันก็นำเอาคำว่า สัญชาตญาณมาพูดกันอยู่เสมอ ๆ สัญชาตญาณหมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งมีลักษณะเหมือน ๆ กันในมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม เกิดขึ้นเองเป็นเอง โดยไม่มีการฝึกฝนหรือเรียนรู้ วิลเลียม เจมส์ (William James) นักจิตวิทยาบุกเบิกคนสำคัญของสหรัฐอเมริกากล่าวว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณต่าง ๆ กว่า ๖,๐๐๐ ชนิด พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การดู การกิน การยิ้ม ความโกรธ การเดิน การเข้าสังคม ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เกิดจากสัญชาตญาณทั้งสิ้น ดังนั้น ในระยะนั้นจึงนิยมนำเอา คำว่า สัญชาตญาณไปอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การร้องไห้ครั้งแรกของเด็กเมื่อคลอดออกจากครรภ์มารดาที่เป็นเพราะสัญชาตญาณ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม เป็นหมู่คณะก็เป็นเพราะสัญชาตญาณของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ความเชื่อตามทฤษฎีสัญชาตญาณได้เสื่อมความนิยมลงไป เพราะมีข้อเท็จจริงหลายอย่าง จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นเรื่องอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตรงกันข้ามกับข้ออ้างตามทฤษฎีสัญชาตญาณของวิลเลียมเจมส์

(๒) แรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ มีการถกเถียงกันมานานเกี่ยวกับเรื่องแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเกิดจากอะไร เมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว มีแนวความคิดหนึ่งของนักปรัชญาที่เสนอว่า แรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากสาเหตุสองประการ คือ ความต้องการที่จะเลี่ยงความทุกข์ และความต้องการแสวงหาความสุข ความเชื่อตามแนวความคิดนี้เรียกว่า “ลัทธิสุขนิยม” (Hedonism) ซึ่งลัทธินี้เป็นที่เสนอความคิดในเชิงปรัชญาเท่านั้น วิชาจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่แยกออกมาจากปรัชญาในการศึกษาแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ นักจิตวิทยาจึงมีแนวความคิดพื้นฐานคล้ายคลึงลัทธิสุขนิยม โดยถือว่า แรงผลักดันพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากความต้องการของมนุษย์ และได้มีการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่ามนุษย์มีความต้องการอะไรบ้าง ในขั้นต้นก็แบ่งความต้องการออกเป็น ๒ ประเภท คือ ความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางจิตใจ ความต้องการทางร่างกายทำให้เกิดแรงกระตุ้นทางร่างกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ส่วนความต้องการทางจิตใจที่กระตุ้นผลักดันพฤติกรรมมีมากมาย เช่น ความรัก ความกลัว ความสำเร็จ ความก้าวร้าว ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเกียรติ ฯลฯ

^{๓๔} Human Behavior and Self Development KRU, แหล่งเรียนรู้และประกอบการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป ๒๕๐๐๑๐๑ พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, แหล่งที่มา : <http://hbdkru.blogspot.com/2009/11/2.html>, [๑๑ เมษายน ๒๕๕๖].

๓. ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมวิทยา พื้นฐานทางชีววิทยาหรือทางประสาทวิทยา เน้นที่พฤติกรรมของเอกัตบุคคล (Individuality) คือ พฤติกรรม ของคนคนหนึ่ง ที่ไม่สัมพันธ์กับผู้อื่น แต่มนุษย์เป็น สัตว์สังคม มีความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบางกรณีก็จำเป็น ต้องอยู่รวมกัน เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นสังคม กระบวนการของกลุ่ม กระบวนการ ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรม จึงมีส่วนสำคัญใน การกำหนดลักษณะ พฤติกรรมของมนุษย์ ให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ได้ โดย Bronfenbrenner ให้คำนิยามของ สิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้ "สิ่งแวดล้อมได้แก่เหตุการณ์หรือสถานะใด ๆ ที่อยู่นอกอินทรีย์ที่มีผลต่อหรือ ได้รับผลจาก การกระทำ และ พัฒนาการของมนุษย์" สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ ทุกสิ่งตั้งแต่โมเลกุลเล็ก ๆ ที่สามารถซึมสู่ กระแสเลือด ของตัวอ่อน ในครรภ์ จนถึงรูปแบบ สถาปัตยกรรม ของอาคาร ที่อยู่อาศัยเมื่อเติบโตขึ้น และสถานะแวดล้อม โดยรอบ สิ่งแวดล้อมทางสังคม จะหมายถึงคนอื่น ๆ ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเราและได้รับ อิทธิพลบางอย่างจากตัวเราด้วย ในเรื่องสิ่งแวดล้อม เขาได้เสนอแนวคิดในการเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมไว้ เรียกว่า Ecological Approach ในแนวคิดนี้ได้แบ่ง สิ่งแวดล้อมออกเป็นระบบต่อเนื่องกันแต่ละระบบมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ด้วย^{๓๙} ดังนี้

(๑) ระบบจุลภาค เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวที่สุดและให้ประสบการณ์โดยตรง หน่วยแรกที่สุด คือ ครอบครัว ที่พ่อแม่และลูก มีปฏิสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังมีหน่วยอื่นอีก เช่น ครอบครัวของญาติ ศูนย์เลี้ยงดูแลเด็ก ห้องเรียน ที่โรงเรียน เป็นต้น ในแต่ละระบบจุลภาคนี้ พฤติกรรมของ เด็กจะกระทบต่อคนอื่น ๆ ซึ่งเขาเหล่านั้น จะส่งผลกระทบ ต่อเด็กในรูปใหม่ได้ แม้แต่ ทารกในครรภ์ก็อาจมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของมารดา แล้วส่งผล ย้อนกลับต่อ อนาคตของทารกได้ สิ่งแวดล้อมใดที่คนทุกคนในนั้น สามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้ทั่วถึงจัดเป็นระบบจุลภาค

(๒) ระบบปฏิสัมพันธ์ เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคต่าง ๆ ให้สัมพันธ์ กัน เช่น ความสัมพันธ์ ระหว่าง ญาติพี่น้อง ระหว่าง ครอบครัวและโรงเรียน เด็กที่มีปัญหาที่บ้านจะ ไปสร้างปัญหาที่โรงเรียน เด็กจากครอบครัวอ่อน มักจะเป็นเด็กเรียนร้อย ที่โรงเรียน เป็นต้น

(๓) ระบบภายนอกเป็นสภาพทางสังคมที่คนเราไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง แต่มี ผลกระทบต่อพฤติกรรม หรือ พัฒนาการ ของบุคคล ได้ เช่น ทักษะทางสังคม ความสำเร็จในหน้าที่ การงานของพ่อแม่ มีส่วนใน การจัดประสบการณ์ ที่เหมาะสม ให้ลูก ได้มากหรือน้อย หรือนโยบาย ของรัฐบาล ข้อกำหนด และเครือข่ายทางสังคมระหว่างกลุ่มคน เป็นสิ่งแวดล้อมประเภทนี้

(๔) ระบบมหภาค คือระบบใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นที่รวมทุกระบบที่กล่าวมาให้ เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่ และ วัฒนธรรมย่อยของสังคม วัฒนธรรมเป็นการปฏิบัติและแนว ดำเนินชีวิต ซึ่งยอมรับกันในสังคม และ สืบทอดจาก คนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ได้แก่ ทักษะ เกี่ยวกับ ธรรมชาติของมนุษย์ในแต่ละวัยว่า ควรสอนอะไรให้เด็ก เพื่อทำหน้าที่ในสังคม เมื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ควรมี ความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง แต่วัฒนธรรมก็มีการพัฒนา ไปตามกาลเวลา มี เหตุการณ์สำคัญใน ประวัติศาสตร์ของสังคม เช่น ภาวะสงคราม สภาพเศรษฐกิจ ภัยพิบัติ จาก

^{๓๙} จุฬาลักษณ์ สตะตะ, ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๕), หน้า

ธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เราไม่สามารถสรุปได้ว่า คนในสังคมเดียวกัน จะมีพฤติกรรมเหมือนกันหมด เพราะคนที่เกิด และมีผ่าน ประสบการณ์ต่างยุคสมัย กันจะได้รับ อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ระดับมหภาคที่แตกต่างกัน

(๕) ระบบเหตุการณ์แวดล้อม เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสิ่งแวดล้อมและ การเปลี่ยนไปของสิ่งแวดล้อม ตลอดช่วงชีวิต ของบุคคล และรวมถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็น ประวัติของบุคคลผู้นั้นด้วย เช่น อิทธิพลของการหย่าร้าง ที่มีต่อเด็ก ซึ่งนักวิจัยพบว่า การหย่าร้างนั้นจะเกิดผล ทางลบมากที่สุดต่อเด็กในปีแรก มีผลต่อเด็กชาย มากกว่า เด็กหญิง แต่หลังจากการหย่าไปแล้วประมาณ ๒ ปี เด็กจะเริ่มปรับตัวได้ (Bronfenbrenner cited by Santrock) ระบบของสิ่งแวดล้อมที่เสนอโดย บรอนเฟนเบรนเนอร์ แต่ละระบบมีส่วนสร้างพฤติกรรม ของบุคคล และอาจถูกเปลี่ยนแปลงได้จากคนในระบบนั้น ๆ ด้วย มนุษย์ที่พัฒนาหรือเติบโตมาจาก สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ย่อมมี พฤติกรรม และลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันไปด้วย

๒) ประเภทของพฤติกรรม แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พฤติกรรมภายนอก (External behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เราสามารถสังเกตได้ด้วยตาหรือใช้เครื่องมือวัด พฤติกรรมภายนอกแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น การนั่ง การนอน การยืน การเดิน การกิน การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ ฯลฯ พฤติกรรมแบบนี้เรียกว่า โมลาร์ (Molar) และ พฤติกรรมโมเลกุล (molecular behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่เราที่ไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาต้องอาศัยเครื่องมือหรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อื่นมาวัดจึงสามารถรู้ได้ เช่น การเต้นของหัวใจการย่อยอาหารของกระเพาะ การตรวจคลื่นสมอง การตรวจหาปริมาณน้ำตาลในเลือด เป็นต้น

๒. พฤติกรรมภายใน (Internal behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงและไม่สามารถใช้เครื่องมือวัดได้ ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นความในใจ ความรู้สึกนึกคิด ความกลัว ความโกรธ ต่างๆ ซึ่งเราสามารถสันนิษฐานได้จากพฤติกรรมภายนอก แต่บางครั้งก็ไม่สามารถสรุปแน่นอนได้ เจ้าตัวเท่านั้นที่สามารถบอกได้ว่าเขารู้สึกอย่างไร ดังนั้นการสรุปพฤติกรรมภายในเป็นสิ่งที่ควรระวังให้มากเพราะอาจผิดพลาดได้ เพื่อสะดวกในการศึกษาเราอาจแบ่งพฤติกรรมภายในได้ ดังนี้

๒.๑ พฤติกรรมที่เป็นความรู้สึกที่เกิดจากสิ่งเร้ามากระทบกับประสาทสัมผัส เช่น การที่ได้ยิน การได้เห็น การได้กลิ่น การได้รู้รส การได้สัมผัส เป็นต้น

๒.๒ พฤติกรรมที่เป็นการตีความ เมื่อสิ่งเร้ามากระทบประสาทสัมผัสจะเกิดความรู้สึก และการที่จะทราบว่าอะไรเกิดขึ้นนั้นต้องอาศัยการตีความเข้าช่วย ดังนั้นการรับรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการรู้สึกและการตีความ หากไม่สามารถตีความ การรับรู้ก็ไม่สมบูรณ์ เช่น เขาพูดภาษาอังกฤษเราตีความไม่ได้ก็ไม่รู้ว่าเขาพูดอะไร หมายความว่าอย่างไร เป็นต้น

๒.๓ พฤติกรรมที่เป็นการคิดและการตัดสินใจ ซึ่งการคิดในที่นี้ หมายถึง การจินตนาการการคิด และการตัดสินใจเป็นหัวใจในการบ่งการให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมภายนอกมาในรูปแบบต่างๆ กันในขณะที่เดียวกันการคิดและการตัดสินใจขึ้นอยู่กับความรู้และการจำด้วย

๓) ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรม

ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมนั้นมีรูปแบบ ดังนี้

๑. **รูปแบบจิตลักษณะ (Traits model)** เป็นการศึกษาที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรม ได้แก่ การศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล โดยมีหลักการว่าบุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันทำให้เกิดบุคลิกภาพที่แตกต่างกันด้วย ในแต่ละลักษณะของบุคลิกภาพจะประกอบไปด้วยลักษณะจิตใจง่ายๆ หลายจิตลักษณะและลักษณะจิตใจนี้จะคงสภาพอยู่ในตัวบุคคล ทำให้บุคคลมีลักษณะพฤติกรรมและการกระทำแตกต่างไปจากบุคคลอื่น เช่น ลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัว จะต้องประกอบไปด้วยลักษณะย่อยๆ ได้แก่ ความวิตกกังวล ความตระหนักรู้ในตนเองต่ำ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกันก็คือ การเป็นคนเงียบเฉยไม่ชอบสมาคมกับคนอื่น ชอบทำงานอยู่คนเดียว เป็นต้น

๒. **รูปแบบพลวัตทางจิต (Psychodynamic model)** เป็นการศึกษาเชิงโครงสร้างหรือ กระบวนต่างๆ ทางจิตที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรม หลักการในการศึกษาก็คือ พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความขัดแย้งของโครงสร้างทางจิต ๓ ด้าน ได้แก่ อิด (id) อีโก้ (ego) ซุปเปอร์อีโก้ (super ego) โครงสร้างทางจิต ๓ ด้านนี้จะมี ความขัดแย้งกันตลอดเวลา โดยที่อิดจะเป็นแรงขับในการกระทำตามความต้องการของตน อีโก้เป็นส่วนที่พัฒนาขึ้นตามวัยที่เป็นตัวควบคุมให้มีพฤติกรรมอยู่ในขอบเขตของสังคม และซุปเปอร์อีโก้เป็นตัวที่ควบคุมอิดกับอีโก้ให้มีความขัดแย้งกันในสภาพสมดุลหรือไม่สมดุลซึ่งแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม

๓. **รูปแบบสถานการณ์นิยม (Situationism model)** รูปแบบนี้มีหลักการว่าพฤติกรรมย่อมเป็นไปตามสถานการณ์หนึ่งๆ มากกว่าหนึ่งๆ มากกว่าจะเป็นลักษณะที่คงที่ถาวรดังกล่าวไว้ในสองแบบแรก รูปแบบที่สามนี้กล่าวว่าสถานการณ์ภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์สามารถแก้ไข ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ได้ สถานการณ์แวดล้อมภายนอกเงื่อนไขทางสังคม และสิ่งเร้าต่างๆ จะมีอิทธิพลอย่างเดียวกันโดยไม่สนใจถึงสาเหตุภายในนั้น ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ครบถ้วนได้

๔. **รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model)** เป็นการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมโดยนำรูปแบบที่หนึ่งและที่สามารถรวมกัน แล้วเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ การเกิดพฤติกรรมนั้นจะขึ้นอยู่กับระหว่างจิตลักษณะของบุคคลกับสถานการณ์ที่เขา กำลังประสบอยู่ กลไกสำคัญของรูปแบบปฏิสัมพันธ์นี้ ก็คือ มีการกำหนดตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรม ๓ ประเภท คือ ลักษณะทางจิตใจของผู้กระทำ เช่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความมุ่งมั่น เป็นต้น อันที่สองคือลักษณะของสถานการณ์ที่การกระทำนั้นจะเกิดขึ้น เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษาต่อ เป็นต้น และสุดท้ายคือสาเหตุร่วมระหว่างลักษณะทางจิตกับลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งอาจวัดและศึกษาได้ในรูปของการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะบางประการของสถานการณ์ การตีความหรือการเห็นความสำคัญของสถานการณ์นั้นของบุคคลผู้กระทำ

๔) กฎเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติกรรม

กฎเกณฑ์ที่เป็นหลักใหญ่ๆเกี่ยวกับพฤติกรรมมี ดังนี้ คือ

๑. พฤติกรรมทุกอย่างต้องมีสาเหตุ เป็นลักษณะความคิดแบบวิทยาศาสตร์ว่า ไม่ปรากฏการณ์ใดเกิดขึ้นโดยปราศจากสาเหตุ อินทรีย์จะแสดงการตอบสนองเป็นพฤติกรรมอะไรออกมา ก็ต้องมีสิ่งเร้ามากระตุ้นเสมอ สิ่งเร้าที่มากระตุ้นนั้นทำให้คนเกิดแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะเห็นได้ชัด โดยผู้แสดงรู้สึกตัวหรือผู้อื่นอาจสืบสาเหตุได้ง่าย หรืออาจจะมองเห็นไม่ชัดเจน ผู้กระทำก็ไม่รู้สึกตัวว่าทำอย่างนี้เพราะแรงจูงใจอะไร หรือผู้อื่นพยายามมาค้นหาแรงจูงใจก็สืบหาต้นตอได้ยาก ปัญหาของการค้นหาสาเหตุของการกระทำของคน ก็อยู่ตรงที่ว่าเราไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นแรงจูงใจให้คนแสดงพฤติกรรมนั้นๆ

แรงจูงใจมี ๒ ลักษณะคือ แรงจูงใจที่เป็นสิ่งเร้าที่สามารถทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมาได้ว่า เรียกแรงจูงใจฉับพลัน (aroused motive) เช่น เวลาหิวข้าวเราก็เดินไปหาอาหารกิน ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือแรงจูงใจสะสม (Motivational disposition) เป็นแรงจูงใจที่ไม่ได้ทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมาทันที แต่ได้เก็บสะสมเอาไว้ เพราะฉะนั้นในบางครั้ง การแสดงพฤติกรรมในครั้งหนึ่งๆนอกจากจะมีแรงจูงใจฉับพลันแล้ว ยังอาจมีแรงจูงใจแอบแฝงที่สะสมออกมาด้วย พฤติกรรมที่ประกอบด้วยแรงจูงใจทั้งสองประเภท อาจจะมีลักษณะเด่นให้สังเกตได้ คือความเข้มข้นของพฤติกรรมค่อนข้างสูงเนื่องจากแรงผลักดันจากแรงจูงใจสะสม เราอาจอธิบายกรณีไม่ซัดก้านเดียวหรือน้ำผึ้งหยดเดียว หรือการกระทำอะไรไม่สมเหตุสมผลก็อธิบายได้ด้วยหลักการของแรงจูงใจนี้เช่นกัน

๒. สาเหตุที่เหมือนกันอาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เป็นหลักที่พูดว่าต่างจิตต่างใจ ตัวอย่างนี้พบได้เสมอในชีวิตประจำวัน คนสองคนไปดูหนังเรื่องเดียวกัน ออกมามีทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน

๓. สาเหตุที่ต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกัน เวลาที่เราเห็นคนร้องไห้นั้น เรายังบอกสรุปไม่ได้ว่า เขาร้องไห้เพราะ ดีใจ เสียใจ ตกใจ หรือตื่นเต้น

๔. พฤติกรรมต่างที่สะสมกันมานานจนเป็นนิสัยหรือทัศนคติ ถ้าจะทำการเปลี่ยนแปลง ลักษณะนิสัยเหล่านี้ก็ต้องใช้เวลาอันเกือบจะเท่ากับระยะเวลาของการสร้างสม

เนื่องจากนิสัยเกิดจากการแสดงพฤติกรรมเดียวกันจนซ้ำซากเป็นรูปแบบ เมื่อเกิดเป็นรูปแบบแล้วจะเกิดลักษณะอย่างหนึ่งคือ มีแนวโน้มที่จะคงเอาไว้ ยิ่งถ้าผ่านช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว(เช่นวัยรุ่น) หรือรูปแบบนิสัยนั้นได้ก่อตัวมาเป็นระยะเวลานาน แนวโน้มแห่งการคงตัวยิ่งสูง เพราะฉะนั้นในการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย ทัศนคติ หรือวิถีคิดของบุคคลจึงต้องใช้เวลาแห่งการปรับตัว โดยพิจารณาเงื่อนไขอื่นๆ เช่น ช่วงเวลาในการสะสมนิสัย วัยของบุคคล และถ้าเรามีวิธีการที่ดีในการเปลี่ยนแปลง ก็อาจช่วยให้ย่นระยะเวลาให้สั้นลง

๕) พฤติกรรมเยาวชนกับการกระทำผิด

สิ่งใดคือการกระทำผิดและสิ่งใดเรียกว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องแล้ว ความผิดที่เยาวชนกระทำมีรูปแบบไม่ได้แตกต่างไปจากการกระทำผิดในกลุ่มผู้ใหญ่ กล่าวคือความหมายของพฤติกรรม คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่างๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน

การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรม ก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus)

สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการทางกายภาพ เช่น ความหิว ความกระหาย สิ่งเร้าภายในนี้จะมีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นเด็กให้แสดงพฤติกรรม และเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นในสังคม สิ่งเร้าใจภายในจะลดความสำคัญลง สิ่งเร้าภายนอกทางสังคมที่เด็กได้รับรู้ในสังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าในการกำหนดว่า บุคคลควรจะ แสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อผู้อื่น

สิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง ๕ คือ หู ตา ลิ้น จมูก การสัมผัส

สิ่งเร้าที่มีอิทธิพลที่จะจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจที่เรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิด คือการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือสิ่งเร้าที่พอใจทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น เช่น คำชมเชย การยอมรับของเพื่อน ส่วนการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือสิ่งเร้าที่ไม่พอใจหรือ ไม่พึงปรารถยานำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยลง เช่น การลงโทษเด็กเมื่อลักขโมย การปรับเงินเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

มนุษย์โดยทั่วไปจะพึงพอใจกับการได้รับการเสริมแรงทางบวกมากกว่าการเสริมแรงทางลบวิธีการเสริมแรงทางบวก กระทำได้ดังนี้

๑. การให้อาหาร น้ำ เครื่องยังชีพ เป็นต้น

๒. การให้แรงเสริมทางสังคม เช่น การยอมรับ การยกย่อง การชมเชย ฯลฯ

๓. การให้รางวัล คะแนน แต้ม ดาว เป็นต้น

๔. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Information Feedback) เช่น การรับแจ้งว่าพฤติกรรมที่กระทำนั้น ๆ เหมาะสม

๕. การใช้พฤติกรรมที่ชอบกระทำมากที่สุดมาเสริมแรงพฤติกรรมที่ชอบกระทำน้อยที่สุดเป็นการวางเงื่อนไข เช่น เมื่อทำการบ้านเสร็จแล้วจึงอนุญาตให้ดูทีวี เป็นต้น

จากแนวคิดเรื่องพฤติกรรม จากผลการศึกษาของผู้วิจัยและนักวิชาการต่างๆ ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในเรื่องพฤติกรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องพฤติกรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
จุฬาลักษณ์ สตะ, (๒๕๕๓, หน้า ๖)	มนุษย์มีคุณสมบัติทางชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ ในการทำงานสูงกว่าสัตว์อื่นๆ ทำให้สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ได้โดยอาศัย พฤติกรรม หรือการกระทำของตัวเอง
จิราภา เต็งไธรัตน์และคณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๓๘-๓๙)	เสนอสมการว่า พฤติกรรม = พันธุกรรม + สิ่งแวดล้อม + ระยะเวลา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
จุฬาลักษณ์ สตะ, (๒๕๕๕, หน้า ๘)	แบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นระบบต่อเนื่องกันแต่ละระบบมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วย

(๕) เอกสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

จากโอวาท^{๔๐} ได้กล่าวถึงปัญหาของเยาวชนไว้ว่า “ความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาเยาวชน เราจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ และศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการ ความคิดความอ่าน ตลอดจนพฤติกรรมของเยาวชน เพื่อจะได้ นำความรู้เหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนแก้ไขหรือเสริมเติมแต่งเยาวชนของเรา ให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ที่ผู้ใหญ่จะต้องช่วยกันประคับประคองช่วงรอยต่อชีวิตของเยาวชนให้อยู่ดีมีความสุข และมีปัญญาพอที่จะรู้เท่าทันกิเลสของตัวเอง กระทั่งสามารถ ที่จะควบคุมตนเองโดยมีศีล มีธรรม และมีกฎหมายคำจูนจิตใจ เพื่อพาตัวให้พ้นจากกรรมกิเลส ๔” ขณะเดียวกัน พระครูพิศาลธรรมโกศล^{๔๑} (หลวงตา‘แพรวเอื้อไม้’) กล่าวไว้ในหนังสือ“วาทะนักเทศน์” สรุปใจความได้ว่า พระพุทธศาสนาถือหลักกรรมเป็นเรื่องสำคัญ หากเจตนาทำ ไม่ว่าจะทำอะไรไว้ก็ตามจะไม่สูญหาย ซึ่งตรงกับหลักวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุที่ว่า สสาร ไม่สูญหายไปจากโลก จะแตกต่างกันก็ตรงที่พระพุทธศาสนาเป็นฝ่ายจิตและเป็นปัจเจก ตั้ง คือรู้ได้เฉพาะตน จิตที่ฝึกได้ดีแล้วทำอะไรได้หลายอย่างที่คนธรรมดาทำไม่ได้ เช่น ทายใจคน ทางคฤหัสถ์ก็มีการศึกษาในด้านนี้ ดังเช่น มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์^{๔๒} ได้เขียนหนังสือ การสร้างพฤติกรรมของเยาวชนตามหลักศีลธรรมทาง พระพุทธศาสนา ถือได้ว่า เป็นวัยที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ ขาดความอดทนอดกลั้นความลำบากตรากตรำ ต่อทุกขเวทนา ต่อการกระทบกระทั่ง ต่อความยั่ววนของกิเลสตัณหา ด้วยเหตุดังกล่าวนี พระพุทธองค์จึงไม่ทรงอนุญาตให้อุปสมบทแก่บุคคลผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ดังที่ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี เป็นผู้ไม่มีความอดทนต่อเย็น ร้อน หิว กระหาย เป็นผู้มีปรกติไม่อดกลั้นต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน ต่อคลองแห่งถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย อันมาแล้วไม่ดี ต่อทุกขเวทนา ทางกายที่เกิดขึ้นแล้วอันกล้าแข็ง ผิดร้อน ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่ชอบใจ อันอาจทำให้ชีวิตเสียได้” ในขณะที่ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์^{๔๓} ได้เขียนหนังสือ ความรู้คู่คุณธรรม : รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา ไว้ว่าเยาวชนไทยจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอย่างเป็นระบบ จากการไปอยู่ปรนนิบัติและศึกษาเล่าเรียนกับพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่กุลบุตร จะเห็นได้ว่า

^{๔๐} โอวาทพระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดิตตชีโว), วันอาทิตย์ที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๒, แหล่งที่มา: http://www.kalyanamitra.org/anuphap/18/owart_ppn.htm [๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖].

^{๔๑} พระพุทธวรญาณ และพระนักเทศน์ วัดประยูรวงศาวาส, **ข้อคิดคติธรรมวาทะ พระนักเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, มปป.), หน้า ๗.

^{๔๒} มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๙.

^{๔๓} ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, **ความรู้คู่คุณธรรม : รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๕.

การอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมในวัดเช่นนี้ จึงเน้นหนักเรื่องศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา และอาจจัดได้ว่า เป็นการอบรมสั่งสอนที่ได้ผลมาก

(๖) เอกสารด้านสังคมศาสตร์

นักวิชาการ^{๔๔}ได้กล่าวถึงเยาวชน ไว้ในหนังสือ “จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม ๒” ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทางร่างกายของเด็กวัยนี้ทำให้เกิดเกิดความ ไม่สบายใจและเป็นผลกระทบต่ออารมณ์ สังคม และสมอง ทำให้มีอารมณ์อ่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเข้มของอารมณ์สูง ประเดี้ยวดี ประเดี้ยวร้าย ประเดี้ยวรัก โกรธ เกลียด พอใจ ไม่พอใจ ขี้อิจฉา ริษยา โอ้อวด แข่งดี ถือดี เจ้าทิฐิ หลงใหล เห็นอกเห็นใจ สับสน หงุดหงิด ฯลฯ ดูไม่คงเส้นคงวา บางครั้งเด็กก็จะเกิดความ เบื่อหน่ายไม่ว่ากับอะไรทั้งสิ้น ส่วนระดับของความเข้มทางอารมณ์แต่ละอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็ก และขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมอันเป็นสิ่งที่เร้าด้วย

คณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนและครอบครัว^{๔๕} รายงานว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีอาญามีประมาณสามหมื่นกว่ารายต่อปี จำแนกเป็นเพศชายมากที่สุด และเพศหญิงมีเพียงส่วนน้อย จากคดีทั้งหมดเป็นฐานความผิดทางอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด สถานการณ์เด็ก และเยาวชนกระทำความผิดมากขึ้น รุนแรง ซ้ำซ้อน และเมื่อบางครั้งครอบครัวไม่ต้องการเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนจำนวนมากจึงตกเป็นเหยื่อ ทำให้ขบวนการค้ายาเสพติดแพร่ขยายอย่างรวดเร็วในช่วง ๓-๕ ปี

(๗) เอกสารด้านจิตวิทยา

นายแพทย์ประยุทธ์^{๔๖} เป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับแรงจูงใจทางลบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดหรือการก่ออาชญากรรมของเยาวชน แรงจูงใจทางลบมีผลให้ไม่อยากทำอะไร และต้องแก้ด้วยแรงจูงใจทางบวกที่จะช่วยเสริมสร้างแนวคิดแนวปฏิบัติที่ดี

๑) สิบสามแรงจูงใจทางลบ (13 Negative Motivation) ได้แก่

๑. ความท้อแท้หมดหวัง (Hopelessness) ความท้อแท้ ความหมดหวัง ตลอดจนการหมดโอกาส ความจนใจ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เยาวชนหันไปประพฤติผิด สาเหตุของความท้อแท้ มาจากการขาดความรู้ ขาดทัศนคติที่ดี และการขาดทักษะที่สอดคล้องกับปัญหา

๒. การไร้ซึ่งความเกื้อกูล (Helplessness) เกิดจากความโดดเดี่ยว หรือที่เรียกว่า “หัวเดียวกระเทียมลีบ” ไม่มีใครให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่มีคนที่มาสนใจหรือใส่ใจ ตลอดจนไม่มีใครคอยให้ความหวังใยดูแล สาเหตุของการไร้ซึ่งความเกื้อกูลเกิดจากทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้อื่น จึงไม่มีคนที่

^{๔๔} ศรีเรือน แก้วกังวาล, ดร., จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓๑.

^{๔๕} คณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนและครอบครัว, (ร่าง) รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ประจำปี ๒๕๕๕, เอกสารประกอบการเสวนา ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพย์ เรื่องงานเวทีสิทธิเด็กครั้งที่ ๑๒ ณ รัฐสภา ๒ ชั้น ๒ ห้อง ๒๑๕ - ๒๑๖.

^{๔๖} นพ.ประยุทธ์ เสรีเสถียร, เอกสารประกอบการบรรยาย “แรงจูงใจ”(๒๕๕๔). หน้า ๒-๔.

ไวใจหรือ เข้าใจ ไม่มีคนสนใจและห่วงใย และไม่มีใครเห็นใจคนๆ นั้น ประกอบกับการขาดทักษะในการสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

๓. การถึงทางตันมีดแปดด้าน (Overwhelming yourself) คนๆ นั้นเหมือนเดินทางมาพบทางตัน ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหนต่อดี จึงถูกอารมณ์รบกวนจนขาดสติ ขาดทักษะในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจปัญหา จึงพ่ายแพ้แก่ปัญหาที่เข้ามา

๔. การเกินความสามารถเกินกำลัง (Jumping to Conclusions) สาเหตุเกิดจากทักษะของคนๆ นั้นไม่มีทางพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงทักษะของตนที่ดีขึ้น แต่ยังคงเผชิญหน้ากับปัญหา ซึ่งเป็นการเกินความสามารถเกินกำลังที่จะแก้ไขปัญหา

๕. การติดตราตนเอง (Self-labeling) คนๆ นั้นมองตนเองว่า ชี้เกียจ อ่อนแอ ไม่มีความสามารถ สาเหตุก็คือเขามองว่าพฤติกรรมนั้นเป็นนิสัยถาวรซึ่งเปลี่ยนไม่ได้ พฤติกรรมมีสาเหตุจากปัจจัยภายในที่แก้ไขไม่ได้ จึงยอมรับชะตากรรมเช่นนั้น โดยไม่คิดหาวิธีเอาชนะมัน

๖. ผลที่ได้ไม่คุ้ม (Undervaluing the Rewards) เขาคิดว่าไม่ว่าเขาทำอะไรไปก็เหนื่อยเปล่า สูญเปล่า หรือไม่คุ้มกับแรงที่ลงไป สาเหตุเกิดจากการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์มากเกินไป จึงทำให้เขาขาดโอกาสในการเรียนรู้

๗. ความต้องการสิ่งสมบูรณ์แบบ (Perfectionism) เป็นความคิดที่เวลาทำอะไรจะรู้สึกว่าจะไม่ได้ดั่งใจ ไม่ถูกใจ สาเหตุเกิดจากการคาดหวังกับตนเองมากเกินไป จึงทำให้เขาไม่คิดจะทำอะไรเลย

๘. การกลัวความล้มเหลว (Fear of Failure) ชอบคิดไปเองว่าสิ่งที่ทำมันยาก การจะทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จช่างไกลเกินเอื้อม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะเขาไม่รู้ความถนัดหรือศักยภาพของตนเอง ทำให้กลายเป็นคนที่ไม่กล้าทำอะไรเลย

๙. ความกลัวผลสำเร็จ (Fear of Success) ความรู้สึกนี้ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาในข้อ ๘ เพราะจะเป็นคนที่ไม่กล้ารับปากใคร ไม่กล้าสัญญา ไม่กล้าออกตัว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเขาแยกไม่ออกว่า ความคาดหวังใดเกินจริงหรือความคาดหวังใดไม่เกินจริง

๑๐. ความกลัวในความไม่เห็นด้วยหรือคำวิจารณ์ (Fear of Disapproval or Criticism) คนประเภทนี้จะไม่กล้าเสนอเพราะกลัวต้องรับผิดชอบ สาเหตุมาจากความอ่อนไหวต่อเสียงวิจารณ์ ต้องการให้ทุกคนถูกใจหมด คุณค่าตนเองขึ้นกับคนอื่น

๑๑. การบีบบังคับและความคับแค้นใจ (Coercion and Resentment) ต้องฝืนใจทำในสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่หรือไม่มีความถนัด สาเหตุเกิดจากการปิดกั้นตัวเองจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ ไม่เห็นประโยชน์ของสิ่งที่ไม่รู้ จึงมีความรู้ในวงแคบ

๑๒. ความทนต่อความผิดหวังต่ำ (Low Frustration Tolerance) คนประเภทนี้จะมีลักษณะจุกจิก สนใจในรายละเอียดปลีกย่อย สาเหตุเนื่องมาจากการปล่อยให้ความรำคาญขัดขวางการเรียนรู้ กล่าวคือ จะให้ความสนใจในสิ่งเล็กน้อยมากกว่าสิ่งอื่นที่มีความสำคัญมากกว่า

๑๓. การชอบโทษตัวเอง (Guilt and Self-blame) มักจะพูดว่า “ผมทำไม่ได้ไม่มีความสามารถ” สาเหตุเนื่องมาจากการมองไม่ออกว่าบริบทเปลี่ยนไป ทางสนับสนุนก็เปลี่ยนไปด้วย

๒) การปรับเปลี่ยนแรงจูงใจ จากที่กล่าวมาข้างต้นในสิบสามแรงจูงใจทางลบ ล้วนเป็นสิ่งที่บั่นทอนบุคลิกภาพและพฤติกรรมของคนให้เป็นไปในทางที่ไม่ดี จึงควรมีการปรับแนวคิดเพื่อสร้างแรงจูงใจที่ดีกับตนเอง ดังนี้

๑. แรงจูงใจ = การตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ
๒. เห็นคุณค่า/ประโยชน์ของการตัดสินใจทำ
๓. เกิดความภูมิใจ/ความมั่นใจที่จะกระทำ
๔. เกิดความกล้าเผชิญความจริงที่ทนได้ยาก
๕. เกิดกำลังใจ/ความเข้มแข็งทนความยุ่งยากได้ง่าย/มากขึ้น
๖. เกิดการแสวงหาวิธีการแก้ไข
๗. เกิดการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ ปรับความเข้าใจ

๓) เทคนิคการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก

๑. บุคคล

การเรียนรู้ที่ไม่มีใครสอน ไม่อาจกำหนดได้ หาซื้อ ไม่ได้เป็นบททดสอบคุณ เช่น เข้มแข็ง อดทน ความมุ่งมั่น ความเชี่ยวชาญ

๒. ความสัมพันธ์

เพื่อคนที่คุณรัก เช่น ทำสิ่ง ที่ดี เขาต้องการ เลียนแบบเขาเพื่อคนที่รักคุณ เช่น ขอโทษ เมื่อทำผิด เข้าใจเขาผิด ปรับปรุงตัวเองเพื่อไม่ให้เขาเสียใจ หรือเป็นห่วง

๓. องค์กรหรือชุมชน

ผลกระทบต่อส่วนรวมเป็นสถิติใหม่ ที่ต้องบันทึกจดจำไปนาน จารึกประวัติศาสตร์ เป็นตราบาป ปมด้อยให้กับครอบครัว วงศ์ตระกูลเสื่อมเสีย ศักดิ์ศรี / เข้มแข็ง เกียรติประวัติ

แรงจูงใจทางลบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดหรือการก่ออาชญากรรมของเยาวชน แรงจูงใจทางลบมีผลให้ไม่อยากทำอะไร และต้องแก้ด้วยแรงจูงใจทางบวกที่จะช่วยเสริมสร้างแนวคิด แนวปฏิบัติที่ดี แรงจูงใจทางลบมี ๑๓ ประการ ได้แก่ ความท้อแท้หมดหวัง การไร้ซึ่งความเกื้อกูล การถึงทางตันมีแต่แต่ด้าน การเกินความสามารถเกินกำลัง การตีตราตนเอง ผลที่ได้ไม่คุ้ม ความต้องการสิ่งสมบูรณ์แบบ การกลัวความล้มเหลว ความกลัวผลสำเร็จ ความกลัวในความไม่เห็นด้วย หรือคำวิจารณ์ การบีบบังคับและความคับแค้นใจ ความทนต่อความผิดหวังต่ำ การชอบโทษตัวเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนบั่นทอนกำลังใจของเยาวชนที่จะทำความดี เยาวชนที่ปล่อยให้แรงจูงใจทางลบมาทำลายกำลังใจของตนจะเป็นคนที่ไม่พร้อมที่จะทำอะไรให้คนอื่นหรือสังคม ข้ำร้ายอาจส่งผลให้ทำในสิ่งที่ผิดสิ่งที่ไม่ดีด้วย การเข้าใจเยาวชนทำให้สามารถได้เด็กดีๆ กลับคืนให้กับสังคม

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับด้านแรงจูงใจ และจากการประมวลแนวคิดหลักด้านแรงจูงใจของนักวิจัยนี้ สามารถประมวลความคิดและสรุปเป็นตารางที่ ๒.๕

ตารางที่ ๒.๕ งานวิจัยด้านแรงจูงใจ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
นพ.ประยุทธ์ เสรีเสถียร (๒๕๕๔, หน้า ๒-๔)	สิบสามแรงจูงใจทางลบ ส่งผลเชิงลบกับเยาวชน ต้องแก้ด้วยแรงจูงใจเชิงบวก

๒.๑.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่มีความละเอียดอ่อน เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับเยาวชนนั้น มีสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อแนวคิดและพฤติกรรมของเยาวชน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชน ซึ่งได้แก่ทฤษฎีต่างๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีเหล่านี้ ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและแนวคิดของเยาวชน ได้แก่

๑. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ของศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

๒. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโลเรนส์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg : Moral Development Theory))

๓. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของปีอาเจต์ (Jean Piaget)

๔. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)

๕. ทฤษฎีวุฒิภาวะของเกสเซล (Gesell's Maturation Theory)

๖. ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (The Sullivan's Interpersonal Theory)

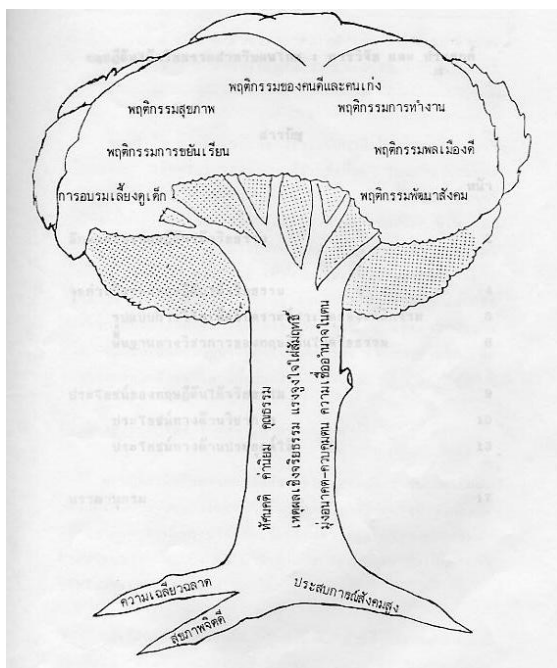
๗. พัฒนาการทางจิตสังคม ๘ ขั้น

๘. ทฤษฎีอาชญาวิทยา ของสตีเวน บริกส์ (Steven Briggs)

(๑) ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมเป็นทฤษฎีที่ได้จากการวิจัย^{๔๗} หลังจากได้วิเคราะห์พฤติกรรมที่น่าปรารถนาและพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาของคนไทยว่า มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง โดยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓, พ.ศ. ๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๒๘ ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่เป็นคนเก่ง และเป็นคนดี คือเป็นพลเมืองดี ทำงานมีอาชีพซื่อตรง ขยันขันแข็ง และช่วยในการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจแลประชาธิปไตยนั้น เป็นผู้ที่มีจิตลักษณะที่สำคัญ ๘ ประการต่อไปนี้ในระดับสูง คือส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นรากของต้นไม้อจริยธรรม ได้แก่

^{๔๗} ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม**, การวิจัยและการพัฒนาบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๓), หน้า ๙๖ - ๙๗.

แผนภาพที่ ๒.๒ ต้นไม้จริยธรรม

๑. สติปัญญาความเฉลียวฉลาด
 ๒. สุขภาพจิต
 ๓. ประสบการณ์ทางสังคม
- ส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นลำต้นของต้นไม้จริยธรรม ได้แก่
๔. ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
 ๕. ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน
 ๖. ความเชื่ออำนาจในตน
 ๗. คุณธรรมค่านิยม และทัศนคติ
 ๘. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จิตลักษณะทั้ง ๘ ประการนี้เปรียบเหมือนราก และลำต้นของต้นไม้ (ประการที่ ๑-๓ เปรียบเหมือนรากของต้นไม้, และประการที่ ๔-๘ เปรียบเสมือนลำต้น) ซึ่งส่งผลให้เกิดดอกและผลนั้นหมายถึง พุทธกรรมคือการเป็นคนดี และเป็นคนเก่ง ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นดอกผลของต้นไม้จริยธรรม ได้แก่

๑. พุทธกรรมสุขภาพ
๒. พุทธกรรมการศึกษา
๓. พุทธกรรมการทำงาน
๔. พุทธกรรมผลเมืองดี
๕. พุทธกรรมพัฒนาสังคม

โดยมีการอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวเสริมส่งให้ดอกผลสวยงามโดดเด่นมากขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนกิ่งก้านของต้นไม้ พุทธกรรมทั้ง ๕ ด้าน มีดัชนีชี้วัดอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. ตัวชี้วัดพัฒนาการทางสติปัญญา การรู้ การคิด (ตามทฤษฎีของเพียเจท์) เช่นการรู้ การคิดขั้นรูปธรรมนั้นบุคคลมักจะแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งด้วยกำลังกาย และอาวุธ ส่วนผู้ที่มีการรู้การคิดในขั้นนามธรรมนั้นจะแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาต่อรองตกลงโดยสันติวิธี

๒. ตัวชี้วัดพัฒนาการทางจริยธรรม (ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก) ซึ่งแบ่งพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรมของมนุษย์ที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ๆ นั้นมี ๖ ขั้นตอน

- ขั้นที่ ๑ ทำเมื่อเห็นว่าตนเองได้เปรียบ
- ขั้นที่ ๒ ต้องการรางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ
- ขั้นที่ ๓ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ
- ขั้นที่ ๔ ยึดถือกฎระเบียบ กฎหมาย

ขั้นที่ ๕ มีตนเป็นเอกเทศ และควบคุมตนเอง

ขั้นที่ ๖ ยึดอุดมคติสากล มีหิริ และ โอตตัปปะ

๓. ตัวชี้วัดความพร้อมทางจิตใจ เช่นจิตลักษณะ ๘ ประการ (ตามทฤษฎีตันไม้จริยธรรม)

๔. ตัวชี้วัด ความเป็นศาสนิกชน เช่น ความเชื่อทางศาสนา การปฏิบัติทางศาสนาและวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา

๕. ตัวชี้วัดทางการศึกษา ได้แก่

๑) ระดับการศึกษา

๒) คุณภาพของสถานศึกษา

๓) ผลการเรียนรู้สุดท้าย (ไม่ว่าจะจบในระดับชั้นใดก็ตาม)

๔) ทักษะทางภาษาไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษาและสติปัญญาของผู้ตอบ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย จากการศึกษาเอกสารงานวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ เล่มทำให้ผู้ศึกษาวิจัย ได้ทราบข้อมูลว่า หลักธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากต่อเยาวชนที่จะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอันจะทำให้เกิดประโยชน์มากมายต่อตนเองและสังคม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามและยังความสงบสุขร่มเย็นมาสู่ ครอบครัว โรงเรียนสังคม ประเทศชาติ โดยเฉพาะเยาวชน และประชาชนทั่วไป

จากการศึกษา ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม สรุปได้พฤติกรรมที่น่าปรารถนาและพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาของคน บุคคลที่เป็นคนเก่ง และเป็นคนดี คือพลเมืองดี ทำงานมีอาชีพซื่อตรง ขยันขันแข็ง และช่วยในการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและประชาธิปไตยนั้น เป็นผู้ที่มีจิตลักษณะที่สำคัญ ๘ ประการ คือส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นรากและลำต้นของต้นไม้จริยธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นดอกผลของต้นไม้จริยธรรมต่อไป เยาวชนที่สามารถควบคุมความคิดของตนให้อยู่กับความดีก็จะปฏิบัติดี ส่วนเยาวชนที่ไม่สามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเองก็จะกระทำผิดได้ จากการวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า เยาวชนในช่วงอายุ ๑๕-๑๘ ปีเป็นช่วงที่วุฒิภาวะยังไม่พัฒนาเต็มที่ การขาดความยับยั้งชั่งใจและหลงต่อคำยุยงของเพื่อนก็จะกระทำผิดได้ แต่ถ้าเยาวชนที่สามารถยับยั้งความอยากของตนก็จะทำให้เยาวชนรายนั้นไม่กระทำผิด

(๒) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

โลแรนส์ โคลเบอร์ก^{๔๘} (Lawrence Kohlberg : Stages of Moral Development Theory) Lawrence Kohlberg ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ในหลายประเทศที่มีวัฒนธรรมต่างกัน จริยธรรมในที่นี้เป็นเรื่องของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิด โดยเกิดจากกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา การวิจัยของเขาพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กอายุ ๑๐ ปียังพัฒนาไม่ถึงขั้นสูงสุด แต่ยังคงพัฒนาต่อไปเมื่ออายุมากขึ้น การ

^{๔๘}Kohlberg, L., Moral Stage and Moralization: The Cognitive Developmental Approach, In T. Lickona (Ed.) Moral Development and Behavior, (New York: 1983), pp. 41-43.

ศึกษาวิจัยนี้ทำให้เราทราบว่า การที่บุคคลใช้เหตุผลหนึ่งๆ ในการตัดสินใจเลือกกระทำต่อเหตุการณ์อย่างหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญในจิตใจของบุคคลผู้นั้น ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งตามลำดับวุฒิภาวะทางจิตใจ และสติปัญญาของบุคคลนั้น ดังนั้นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีนี้จะช่วยให้เราเข้าใจระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งของสาเหตุพฤติกรรมกระทำผิด ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ความเข้าใจนี้จะช่วยในการวางแผนบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู รวมทั้งพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อช่วยลดการมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนได้ ทฤษฎีนี้ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น ๓ ระดับ โดยแต่ละระดับจะแบ่งย่อยเป็น ๒ ชั้น รวม ๖ ชั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระดับที่ ๑ ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Morality Level) ในระดับที่ ๑ นี้เด็กจะรับรู้กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมที่ ‘ดี’ และ ‘ไม่ดี’ จากผู้มีอำนาจเหนือตนเอง เช่น พ่อแม่ ครูหรือเด็กที่โตกว่า และมักคำนึงถึงผลที่ตามมาว่าเป็นรางวัลหรือการถูกลงโทษในการตีความพฤติกรรมของตนเอง อย่างเช่นพฤติกรรมดี คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับรางวัล ส่วนพฤติกรรมที่ไม่ดี คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วถูกลงโทษ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะพบในเด็กที่อายุ ๒-๑๐ ปี โดยพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับที่ ๑ นี้จะแบ่งเป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้นที่ ๑ การเชื่อฟัง และการถูกลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) ในขั้นนี้เด็กใช้ผลที่ตามมาของการแสดงพฤติกรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า พฤติกรรมของตนเอง “ถูก” หรือ “ผิด” ถ้าเด็กถูกทำโทษจะเรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นผิด ถ้าเด็กได้รับรางวัลหรือคำชมเขาเรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนทำนั้นถูก และจะทำซ้ำอีกเพื่อให้ได้รับรางวัล ดังนั้นเด็กจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเองโดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ ถือว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ

ชั้นที่ ๒ กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (The Instrumental Relativist Orientation) ในขั้นนี้ใช้หลักการแสวงหารางวัล และการแลกเปลี่ยน บุคคลเลือกทำตามความพอใจของตนเอง โดยให้ความสำคัญต่อการได้รับรางวัลตอบแทน รางวัลอาจจะเป็นวัตถุหรือเป็นการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยในขั้นนี้ยังไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม แต่ทว่าเด็กจะสนใจทำตามข้อบังคับ เพื่อประโยชน์ หรือความพอใจของตนเอง หรือเพราะอยากได้ของตอบแทน ทั้งนี้บุคคลที่อยู่ในขั้นนี้ยังไม่มีความคิดเห็นนอกเหนือใจต่อผู้อื่น หรือความยุติธรรม ดังนั้นพฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้จึงทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่มักเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น

ระดับที่ ๒ ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ทางสังคม (Conventional Morality Level) ระดับจริยธรรมในระดับที่ ๒ นี้ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามเกณฑ์ของสังคมที่ตนอยู่ ทำตามความคาดหวังของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง บุคคลจะไม่คำนึงถึงผลตามาที่จะเกิดแก่ตนเอง แต่คำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น ยึดถือความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีเป็นสำคัญ จริยธรรมในระดับนี้มักพบในช่วงวัยรุ่นอายุประมาณ ๑๐-๑๖ ปี โดยพัฒนาการทางจริยธรรมนี้จะแบ่งเป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้นที่ ๓ ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ ‘เด็กดี’ (The Interpersonal Concordance or “Good Boy-Nice Girl” Orientation) ในขั้นนี้บุคคลจะใช้หลักทำตามผู้อื่น

เห็นชอบ โดยจะแสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ทำให้ผู้อื่นพอใจ และยกย่องชมเชย บุคคลจะไม่ค่อยมีความเป็นตัวของตัวเอง มักคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน พบในวัยรุ่นอายุ ๑๐-๑๕ ปี พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของพ่อแม่ หรือเพื่อนวัยเดียวกัน ดังนั้นพฤติกรรมดีในที่นี้จึงหมายถึงพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ รวมทั้งการไม่ประพฤติดีเพราะกลัวว่าจะทำให้พ่อแม่เสียใจ

ขั้นที่ ๔ กฎและระเบียบ (Law and Order Orientation) ในขั้นนี้บุคคลจะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้พบในวัยรุ่นช่วงอายุประมาณ ๑๓-๑๖ ปี บุคคลจะเรียนรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในสังคม และปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมอย่างเคร่งครัดเพื่อธำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ของสังคม เหตุผลในเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบจะต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย

ระดับที่ ๓ ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-Conventional-Morality-Level) พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้เป็นหลักจริยธรรมของผู้ที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป หากบุคคลพัฒนาจริยธรรมมาถึงขั้นนี้ก็จะมีการใช้วิจารณญาณตีความหมายของสถานการณ์ต่างๆ ตามหลักการ และมาตรฐานทางจริยธรรมก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม ซึ่งการตัดสินใจว่า ‘ถูก’ ‘ผิด’ หรือ ‘ควร’ ‘ไม่ควร’ มาจากวิจารณญาณของตนเอง อยู่บนหลักของความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ปราศจากอิทธิพลของผู้ที่มีอำนาจ หรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก ซึ่งพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้จะแบ่งเป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๔ สัญญาสังคม หรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (The Social-Contract Legalistic Orientation) บุคคลมีเหตุผลในการเลือกกระทำ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพการตัดสินใจของตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้โดยมีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม

ขั้นที่ ๖ หลักการคุณธรรมสากล (The Universal-Ethical Principle Orientation) ขั้นนี้ถือว่าเป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อนมนุษย์ธรรม ในขั้นนี้สิ่งที่ ‘ถูก’ และ ‘ผิด’ เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับมโนธรรมที่แต่ละคนยึดถือ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน มีคุณธรรมประจำใจ ละอาย เกรงกลัวต่อบาป มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ

จากการศึกษา **ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม** สรุปได้ว่า โคลเบิร์กได้จำแนกระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น ๓ ระดับ ซึ่งเยาวชนในช่วง ๑๕-๑๘ ปีนั้นจะอยู่ในระดับที่ ๒ คือระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ทางสังคม (Conventional Morality Level) เยาวชนจะแสดงพฤติกรรมตามเกณฑ์ของสังคมที่ตนอยู่ ทำตามความคาดหวังของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เยาวชนจะไม่คำนึงถึงผลตามมาที่จะเกิดแก่ตนเอง แต่คำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น มีความคาดหวังและการยอมรับในสังคม เยาวชนจะแสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ทำให้ผู้อื่นพอใจ และยกย่องชมเชย บุคคลจะไม่ค่อยมีความเป็นตัวของตัวเอง มักคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน พบในวัยรุ่นอายุ ๑๐-๑๕ ปี สำหรับเยาวชนช่วงอายุประมาณ ๑๓-๑๖ ปี จะใช้หลักทำตามหน้าที่ของ

สังคม พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้เยาวชนจะเรียนรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากการวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า เยาวชนในช่วงอายุนี้อาจจะทำทุกอย่างเพื่อให้เพื่อนหรือสังคมที่ตนอยู่ยอมรับในตัวเขาแม้ว่าจะต้องทำผิดต่อกฎระเบียบของสังคมก็ตาม เยาวชนที่มาสู่ศาลยอมทำตามเพื่อนชักจูงเพียงเพื่อให้เพื่อนยอมรับในตัวเขาและยอมให้อยู่รวมกลุ่มด้วยสิ่งนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เยาวชนกระทำความผิด

(๓) ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด (Cognitive Theories) ของ จิน เพียเจต์ (Jean Piaget)^{๔๙}

จิน เพียเจต์ (Jean Piaget) เป็นนักชีววิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์ แต่มีความสนใจศึกษาทางด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะในด้านกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยรุ่น เป็นบุคคลแรกที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ศึกษาพัฒนาการด้านความคิดมนุษย์อย่างเป็นระบบระเบียบ เขาเชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด เพราะมนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ผลจากกระบวนการดังกล่าวจะทำให้มนุษย์เกิดพัฒนาการของเขาวนปัญญา จากความเชื่อดังกล่าว เขาจึงได้ศึกษาพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กอย่างละเอียดด้วยการสร้างสถานการณ์เพื่อสังเกตพฤติกรรมของบุตรสาว ๓ คนของเขาเป็นระยะเวลานาน และได้ทำบันทึกไว้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้ข้อสรุปว่าธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานติดตัวตั้งแต่อายุ ๒ ขวบคือ

๑. การจัดและรวบรวม (Organization) เป็นการจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายใน ให้เป็นระบบระเบียบอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อให้เกิดภาวะสมดุลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

๒. การปรับตัว (adaptation) เป็นการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในภาวะสมดุลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ ๒ อย่างคือ

- การซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ (assimilation) หมายถึง การที่มนุษย์มีการซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่เข้าสู่โครงสร้างของสติปัญญา (cognitive structure) หลังจากมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

- การปรับโครงสร้างทางเขาวนปัญญา (Accommodation) หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเขาวนปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น เขากล่าวว่าการพัฒนาสติปัญญาและความคิดของมนุษย์จะต้องอาศัยทั้งการจัดรวบรวมและการปรับตัวดังกล่าว ซึ่งลักษณะพัฒนาการที่เกิดขึ้นจะดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ๔ องค์ประกอบคือ

^{๔๙} Jean Piaget, *Handbook of child psychology*, Vol.1., (New York: Wiley, 1983), อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ , ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ๘๐ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร :บริษัท แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕-๒๖.

๑. วุฒิภาวะ (Maturation) คือการเจริญเติบโตทางด้านสรีรวิทยามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะเส้นประสาทและต่อมไร้ท่อ

๒. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการมี ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

๓. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission) คือการที่บุคคลได้รับการถ่ายทอด ความรู้ด้านต่าง ๆ จากบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เป็นต้น

๔. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) คือการควบคุมพฤติกรรมของตนเองซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลเพื่อปรับสมดุลของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดไปสู่ขั้นที่สูงกว่าขั้นพัฒนาการเขาวัวปัญญา เขาได้แบ่งขั้นพัฒนาการของเขาวัวปัญญาออกเป็น ๔ ขั้น คือ

๑. ขั้นใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensori-motor period) อายุ ๐-๒ ปี เป็นขั้นพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาก่อนระยะเวลาที่เด็กจะพูดเป็นภาษาได้ การแสดงถึงความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้จะเป็นในลักษณะของการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับการเล่นไหว เป็นลักษณะของปฏิกิริยาสะท้อน เช่น การดูด การมอง การไขว่คว้า มีพฤติกรรมน้อยมากที่แสดงออกถึงความเข้าใจ ทั้งนี้เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตนของเด็กยังไม่ได้พัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ ทำให้ได้พัฒนาตัวตนขึ้นมาแล้ว เด็กจึงสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้จนกระทั่งเด็กอายุ ประมาณ ๑๘ เดือน จึงจะเริ่มแก้ปัญหา ด้วยตนเองได้บ้าง และรับรู้เท่าที่สายตามองเห็น

๒. ขั้นเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Pre-operational period) อายุ ๒-๗ ปี เด็กวัยนี้เป็นวัยก่อนเข้าโรงเรียนและวัยอนุบาล ยังไม่สามารถใช้สติปัญญากระทำการต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถใช้เหตุผล อย่างลึกซึ้งได้ วัยนี้เริ่มเรียนรู้การใช้ภาษา และสามารถใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ พัฒนาการวัยนี้แบ่งได้เป็น ๒ ขั้นคือ

ขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า (Preconceptual thought) อายุ ๒-๔ ปี ระยะเวลาเด็กจะมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษา รู้จักใช้คำสัมพันธ์กับสิ่งของ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้แต่ยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีเหตุผล คิดเอาแต่ใจตัวเอง อยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ชอบเล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการของตนเอง

ขั้นคิดเอาเอง (intuitive thought) อายุ ๔-๗ ปี ระยะเวลาเด็กสามารถคิดอย่างมีเหตุผลขึ้นแต่การคิดยังเป็นลักษณะการรับรู้มากกว่าความเข้าใจจะมีพัฒนาการรับรู้อย่างรวดเร็ว สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นหมวดหมู่ ทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ลักษณะพิเศษของวัยนี้คือเชื่อตัวเองโดยไม่ยอมเปลี่ยนความคิด หรือเชื่อในเรื่องการทรงภาวะเดิมของวัตถุ (conservation) ซึ่งเขาเรียกว่า Principle of invariance

๑. ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operational period) อายุ ๗-๑๑ ปี ระยะเวลาเด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาอย่างรวดเร็ว สามารถคิดอย่างมีเหตุผล แบ่งแยกสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ ลำดับขั้น จัดเรียงขนาดสิ่งของ และเริ่มเข้าใจเรื่องการคงสภาพเดิม สามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหาเหตุการณ์ใหม่ ๆ ได้ มีการ

ถ่ายโยงการเรียนรู้ (transfer of learning) แต่ปัญหาหรือเหตุการณ์นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ส่วนปัญหาที่เป็นนามธรรมนั้นเด็กยังไม่สามารถแก้ได้

๒. ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal operational period) อายุ ๑๑-๑๕ ปี ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิด ความคิดแบบเด็ก ๆ จะสิ้นสุดลง จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย รู้จักคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถตั้งสมมติฐาน ทดลอง ใช้เหตุผล และทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสลับซับซ้อนได้ เขากล่าวว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่คิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตนหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม นักจิตวิทยาเชื่อว่าการพัฒนาความเข้าใจจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเข้าสู่วัยชรา เขาเชื่อว่าพัฒนาการของเขาวัยปัญญามนุษย์จะดำเนินไปเป็นลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงหรือข้ามขั้นไม่ได้

จากการศึกษา **ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของพียาเจต์** สรุปได้ว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ศึกษาด้านกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยรุ่น ได้ข้อสรุปว่าธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานติดตัวตั้งแต่กำเนิด ๒ ชนิด คือ การจัดและรวบรวม (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งมนุษย์มีการซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่เข้าสู่โครงสร้างของสติปัญญา (Cognitive structure) หลังจากมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเขาวัยปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น จากทฤษฎีดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าเยาวชนจะมีการรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ของตน และทำการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเยาวชนผ่านข้อมูลที่ได้ประสบมา หรือประสบการณ์ชีวิต เมื่อเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว เยาวชนจะปฏิบัติตามสิ่งที่เยาวชนพบเห็นมาเพื่อให้เข้ากับสภาพสมดุลกับสิ่งแวดล้อมที่เยาวชนอยู่ เยาวชนที่ซึมซับประสบการณ์ที่ไม่ดีก็จะแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่ไม่ดีเช่นกัน

(๔) ทฤษฎีความต้องการ ของมาสโลว์^{๕๐} (Maslow Hierarchy of Needs Theory)

แนวคิดของ Abraham Maslow จัดอยู่ในกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งมีทัศนคติในการมองมนุษย์ด้านที่ดีงาม โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี สร้างสรรค์ความดี พิจารณาความเจริญก้าวหน้า รู้จักคุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิต ทุกสิ่งเกิดจากการเลือกของตนเอง ที่สำคัญคือมนุษย์มีความปรารถนาจะประจักษ์รู้จักตนเอง และความสามารถเฉพาะของตนเอง เพื่อใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการวิวัฒนาการแล้ว เขาก็จะพัฒนาไปสู่ความมั่งคั่ง ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ

Abraham Maslow เห็นต่างจากทฤษฎีบุคลิกภาพอื่นหลายทฤษฎีว่า ควรจะศึกษาจิตวิทยาจากบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี บุคลิกภาพมั่นคง ประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต เพื่อค้นหาลักษณะของบุคลิกภาพที่ดีนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีแนวทางพัฒนามาอย่างไร

^{๕๐} Maslow, Abraham, **Motivation and Personality**, (New York : Harper and Row Publishers, 1970), อ้างถึงใน, อนิช่วง แก้วจันทน์, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๒), หน้า ๖๖-๖๘.

นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่องคนนั้นต้องศึกษาคนทั้งคน ไม่ใช่ศึกษาแยกเป็นส่วนย่อยแล้วนำมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ หรือวิธีการบำบัด ซึ่งวิธีการนี้เสี่ยงต่อความผิดพลาดมาก

Abraham Maslow ระบุว่ามนุษย์จะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานไปยังระดับสูงสุด ขอบข่ายทฤษฎีของ Abraham Maslow จะอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐาน ๓ ข้อ คือ

๑. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด
๒. ความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญ หรือเป็นลำดับขั้นความต้องการ พื้นฐาน
๓. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไป

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ทฤษฎี Maslow's Hierarchy of needs Theory แบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ซึ่งมีพลังมากที่สุด เพราะเป็นความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ตัวอย่างเช่น ความต้องการอากาศ อาหาร ยา รักษาโรค หากความต้องการขั้นแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองก็ยากที่จะพัฒนาสู่ขั้นอื่นๆ ได้

ขั้นที่ ๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and security needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อขั้นแรกได้รับการตอบสนอง ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการที่จะรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง หากไม่ได้รับการตอบสนองหากไม่ได้รับการตอบสนองจะเกิดความรู้สึกหวาดกลัว ผวา รู้สึกไม่มั่นคง

ขั้นที่ ๓ ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ (Belonging and love needs) เมื่อ ๒ ขั้นแรกได้รับการสนองความต้องการแล้ว มนุษย์จะสร้างความรักและความผูกพันกับผู้อื่น

ขั้นที่ ๔ ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem needs) แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

ความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถและความสำเร็จ มีความเคารพนับถือตนเอง

ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem from others) คือ ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ การยอมรับยกย่องจากผู้อื่น

ขั้นที่ ๕ ความต้องการที่จะเข้าใจประจักษ์ตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs) เป็นความต้องการเพื่อตระหนักรู้ความสามารถของตนกับประพฤติดิปฏิบัติตนตามความสามารถ และสุดความสามารถ โดยเฟื่องฟูประโยชน์ของคนอื่นและของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

จากการศึกษา ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ สรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญ หรือเป็นลำดับขั้นความต้องการพื้นฐาน ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไป ความต้องการของเยาวชนก็เช่นกัน เยาวชนต้องการความปลอดภัยทางร่างกาย มีปัจจัย ๔ มี

ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย มีความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ มีความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ และมีความต้องการที่จะเข้าใจประจักษ์ตนเองอย่างแท้จริง เยาวชนส่วนใหญ่จะมีครบใน ๒ ความต้องการแรก บางรายอาจมีความต้องการที่ ๓ จากพ่อแม่ซึ่งอาจไม่มีเวลาหรือไม่สามารถให้ความรักกับลูกได้เนื่องจากเศรษฐกิจที่รัดตัว เยาวชนจึงโยยหาสิ่งเหล่านี้จากผู้อื่น และเพื่อนเป็นคนที่เยาวชนเข้าหา นอกจากนี้เยาวชนยังต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากเพื่อน บางครั้งเยาวชนอาจกระทำบางสิ่งเพียงให้เพื่อนยอมรับหรือยกย่อง แม้ว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ผิดก็ตาม

(๕) ทฤษฎีวุฒิภาวะ ของกิเซลล์ (Gesell's Maturation Theory)

นักวิจัยท่านนี้^{๕๑} เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เริ่มก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเด็ก (Institute of Child Development) ณ มหาวิทยาลัยเยล ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๓๐-๑๙๔๐ อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่าการเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย เนื้อเยื่อ อวัยวะ หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ และพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบรองที่ต่อเติมเต็มเสริมพัฒนาการต่าง ๆ กิเซลล์เชื่อว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้นสภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก เขาได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่

๑. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) ครอบคลุมการบังคับอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหว

๒. พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive Behavior) ครอบคลุมความสัมพันธ์ของการใช้มือและสายตาการสำรวจค้นหาการกระทำต่อวัตถุการแก้ปัญหาในการทำงาน

๓. พฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language Behavior) ครอบคลุมการที่เด็กใช้ภาษา การฟังการพูดการอ่านและการเขียน

๔. พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Personal-Social Behavior) ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติส่วนตัว เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย และการฝึกต่อสภาพสังคม เช่น การเล่น การตอบสนองผู้อื่น

จากการศึกษา ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซลล์ สรุปได้ว่า เขาได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว พฤติกรรมทางการปรับตัว พฤติกรรมทางการใช้ภาษา และพฤติกรรมส่วนตัวและสังคม เขาสามารถนำหลักการนี้มาใช้อธิบายพัฒนาการของมนุษย์ในด้านการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางร่างกาย และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางสติปัญญาได้อีกด้วย ในบางครั้ง

^{๕๑} สิริมา ภิญญอนันตพงษ์, การพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัยและการประเมินเน้นเด็กเป็นสำคัญ (โครงการปีที่ ๒), (กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

เยาวชนจะมีความเจริญเติบโตทางร่างกายมาก แต่ไม่ได้หมายความว่าร่างกายเติบโตวุฒิภาวะจะเติบโตไปด้วย พ่อแม่มักเข้าใจว่าลูกโตแล้ว ไม่ต้องดูแลมากเหมือนตอนเล็กๆ ก็ได้ ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดที่เข้าใจผิด เพราะวุฒิภาวะของเด็กจะยังไม่พัฒนาเป็นผู้ใหญ่แม้ว่าร่างกายจะสูงใหญ่ก็ตาม สิ่งนี้ทำให้เยาวชนถูกละเลยและปล่อยปละจากพ่อแม่ของเยาวชน

(๖) ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (The Sullivan's Interpersonal Theory)

แฮร์รี สแต็ค ซัลลิแวน (Harry Stack Sullivan)^{๕๒} เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๙๕ ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเสียชีวิตในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๕๙ รวมอายุ ๕๕ ปี ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยทางการแพทย์ของชิคาโก และเข้าเป็นแพทย์ทหารในสงครามครั้งที่ ๒ เมื่อสงครามยุติได้เข้าทำงานเป็นแพทย์ในสถาบันต่างๆ ต่อมาได้เข้าทำงานที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ซึ่งเป็นช่วงที่เขาได้ศึกษาโรคจิตเภทที่มีจำนวนมากในขณะนั้นซัลลิแวนเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ นักกล่าวสุนทรพจน์ทางจิตเวชเป็นผู้นำในการฝึกฝนจิตแพทย์ในด้านบุคลิกภาพ เขาได้ตั้งทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (The interpersonal Theory of Psychiatry) ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๒๙ และสำเร็จในกลางปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ตลอดชีวิตมีผลงานเล่มเดียว คือ ทฤษฎีบุคลิกภาพ ซึ่งพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ ผลงานที่เหลือได้รับการตีพิมพ์หลังเขาเสียชีวิตแล้วโดยเพื่อนของเขานำออกตีพิมพ์ เช่น Psychiatric Interview , Clinical Studies in Psychiatry , Schizophrenia as a Human Process และ The Fusion of Psychiatry and Social Science เขาใช้วิธีบำบัดคนไข้จากจิตวิเคราะห์มาเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล Interpersonal Theory of Psychiatry ทฤษฎีของเขาโยงไปถึงจิตวิทยาบุคลิกภาพเป็นผลมาจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เขาได้รักษา Schizophrenia (คนไข้โรคจิตชนิดหนึ่ง) ให้หายได้มากมาย

เขาได้กำหนดโครงสร้างบุคลิกภาพเป็น ๓ ประเภท^{๕๓} ได้แก่

๑. Dynamism พฤติกรรมที่เคยชินเป็นความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่นชอบช่วยเหลือ ชอบบ่น เอาเปรียบ

๒. Personification มโนภาพที่คนวาดภาพโดยตนเองและเป็นภาพที่คนอื่นมีสัมพันธภาพกับตน

๓. Cognitive Process กระบวนการคิดเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพมี ๓ อย่าง

๓.๑ Prototaxic เป็นความคิดระดับทารก ไม่เจาะจง ไม่เข้าใจสิ่งรับรู้ เป็นประสาทสัมผัส

๓.๒ Parataxic ความคิดพัฒนาขึ้น เข้าใจสัมพันธภาพสิ่งต่างๆ จริง/ไม่จริง

๓.๓ Syntactic ใช้สัญลักษณ์ สื่อสารได้ตรงความจริงมากขึ้น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

^{๕๒} ศรีเรือน แก้วกังวาน, ทฤษฎี จิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เรา-รู้เขา), (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2539), หน้า ๖๓.

^{๕๓} กวี วงศ์พุ่ม, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บี.เค. อินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๙.

แบบแห่งบุคลิกภาพ ผู้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะก้าวไปสู่บุคลิกภาพแห่งความเป็นผู้ใหญ่ได้ ส่วนผู้ที่บกพร่องความสัมพันธ์กับผู้อื่น ย่อมแสดงอาการโรคจิตประสาทไว้ ๑๐ ประการ เช่น หมกมุ่นกับตัวเอง ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของซัลลิแวน เขาเห็นว่า สังคมมีส่วนสำคัญต่อการสร้างบุคลิกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อการรับรู้ของตนเอง จนทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนตนเองไปตามนั้น เขาจึงได้สร้างทฤษฎีชื่อ ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

แนวคิดที่สำคัญ

๑. โครงสร้างบุคลิกภาพ

ซัลลิแวนเห็นว่า พันธุกรรมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการสร้างบุคลิกภาพ โครงสร้างบุคลิกภาพจึงเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วยอาจมีชีวิตอยู่จริงหรือเป็นบุคคลในฝัน ในเพนนิยา หรือเป็นบุคคลเด่น ๆ ก็ได้ เขาเชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นการทำงานประสานกันระหว่างการแปรเปลี่ยนพลัง (Dynamics) การสร้างภาพบุคคล(Personification) และกระบวนการคิด (Cognitive Process)

๑.๑ การแปรเปลี่ยนพลัง (Dynamics) เป็นกระบวนการปรับตัวของบุคคล ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ถึงความต้องการของผู้อื่นแล้วแสดงพฤติกรรม ตอบสนองความต้องการของผู้อื่น ทั้งที่อาจไม่ได้ต้องการตามนั้น การเรียนรู้เหล่านี้เริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก เช่น การแก่งแย่ง...ไม่ดี เด็กจะไม่ทำ หรือ การยกมือไหว้ผู้ใหญ่...ดี เป็นต้น ซึ่งจะค่อยๆหลอมรวมเป็นบุคลิกภาพ ซัลลิแวนเชื่อว่า ศูนย์กลสการผันแปรอยู่ที่ระบบตน (Self System) อันเป็นระบบของการสร้างภาพตนเอง ทำให้รับรู้ตนเองใน ๓ ลักษณะ คือ

๑. ภาพตนเองที่ว่า “ฉันดี” (Good Me) ซึ่งเป็นผลของประสบการณ์ที่รับการยอมรับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ให้ความรู้สึกรักใคร่ อบอุ่น เอาใจใส่ ห่วงใย ทำให้เกิดความพึงพอใจ

๒. ภาพตนเองที่ว่า “ฉันเลว” (Bad Me) เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ จึงทำให้เด็กเกิดความไม่พอใจ

๓. ภาพตนเองที่ว่า “ไม่ใช่ฉัน” (Not Me) เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูแบบขู่เข็ญหรือทำให้หวาดกลัวอย่างรุนแรงทำให้เกิดความวิตกกังวลสูง จึงแสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงปฏิเสธว่า “ไม่ใช่ฉัน” เพราะเป็นสิ่งที่เด็กไม่ต้องการรับรู้

๑.๒ การสร้างภาพบุคคล (Personification) เป็นภาพที่บุคคลวาดขึ้นจากการที่ตนได้ไปสัมพันธ์กับคนอื่นภาพเหล่านี้อาจเป็นภาพของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นภาพที่ถูกต้องหรือไม่ก็ได้ เมื่อภาพเป็นที่ติดตาแล้วก็ยากต่อการเปลี่ยนแปลงและยังมีแนวโน้มที่จะถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นด้วย เช่น ภาพแม่ดีใจ อาจมองว่าผู้หญิงที่เป็นแม่ใจดีทุกคน เป็นต้น

๑.๓ กระบวนการคิด (Cognitive Process) ซัลลิแวนเชื่อว่ากระบวนการคิดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพเขาได้แบ่งกระบวนการคิดออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. โปรโตทาสิก (Prototaxic) เป็นกระบวนการคิดของทารกที่ยังไม่ได้ปรุงแต่งรับรู้สิ่งต่างๆอย่างไม่เฉพาะเจาะจง ไม่เข้าใจความหมาย ผ่านไปแล้วผ่านไปเลย ไม่ตระหนักถึงการดำรงอยู่ของสิ่งนั้น

๒. พาราทาสิก (Parataxic) เมื่อเด็กพัฒนาความคิดสูงขึ้นจะเริ่มเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆทั้งจริงบ้างไม่จริงบ้างปนกันไป แต่ความคิดของเด็กถือว่าสิ่งที่คิดนั้นเป็นจริง เช่น อุลตราแมน เป็นต้น ความคิดดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของบางคนในอนาคตเป็นต้น

๓. ซินทาสิก (Syntaxic) เมื่อเด็กมีความสามารถทางภาษาเพิ่มขึ้นถึงขั้นใช้สัญลักษณ์แล้ว สภาพความเป็นจริงกับความจริงมากขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ สื่อสารกับผู้อื่นได้เข้าใจ

๒. การพัฒนาบุคลิกภาพ

ชัลลีแวนได้แบ่งการพัฒนาบุคลิกภาพตามประสบการณ์เป็น ๗ ขั้น^{๕๔} คือ

๑. ขั้นทารก (Infancy) อายุแรกเกิด - ๑๘ เดือน วัยนี้มีความสุขกับการใช้ปากในการตอบสนองความต้องการอาหารของตนเองด้วยการดูดหรือการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการใช้ประสาทสัมผัสกับมือในการดูดนิ้วตนเอง

๒. ขั้นวัยเด็ก (Childhood) อายุ ๑๘ เดือน - ๕ ปี เป็นระยะที่เริ่มหัดพูด ฝึกออกเสียงได้ชัดเจน เริ่มมีเพื่อนและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับสถานภาพของตนเอง

๓. ขั้นวัยเยาว์ (Juvenile Era) อายุระหว่าง ๕-๑๒ ปี เป็นวัยที่เข้าโรงเรียน พัฒนาการทางร่างกายเร็วมากเริ่มรู้จักสังคม มีการร่วมมือและแข่งขัน เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง

๔. ขั้นก่อนวัยรุ่น (Pre-adolescence) อายุ ๑๑-๑๓ ปี เริ่มมีวุฒิภาวะทางเพศ มีการกล้าแสดงออกมากขึ้นและยังต้องการความเท่าเทียมกับผู้ใหญ่

๕. ขั้นวัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุระหว่าง ๑๓-๑๗ ปี เป็นวัยที่มีความพอใจในเรื่องเพศ ต้องการคบเพื่อนเดียวกันและต่างเพศ ต้องการความเป็นอิสระไม่ยอมฟังใคร

๖. ขั้นวัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ ๑๗-๑๙ ปี ร่างกายเจริญเต็มที่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และเข้าใจตนเอง เรียนรู้บทบาทในสังคมได้ดี

๗. ขั้นวัยผู้ใหญ่ (Adulthood) อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี เป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกอย่างสมบูรณ์เต็มที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นสร้างหลักฐาน มีความรับผิดชอบหน้าที่

บุคลิกภาพประเภทต่างๆ (Personality Types) บุคลิกภาพที่แสดงอาการของโรคจิตโรคประสาทมี ๑๐ ประเภท แต่ในที่นี้ชัลลีแวนอธิบายไว้ ๖ ประเภท ส่วนอีก ๔ ประเภทที่มีความคล้ายคลึงกับประเภทอื่นจนแทบจะแยกกันไม่ออกและชัลลีแวน มิได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนนั้นขอเว้นที่จะกล่าวไว้ในที่นี้

๑. ประเภทหมกมุ่นอยู่แต่กับตนเอง (Self-absorbed) หรือพวกคิดฝัน เมื่อยังเป็นทารกยังแยกตัวเองออกจากโลกภายนอกไม่ออก ถ้าได้รับการทนุณอมก็รู้สึกโลดดี ตัวเราก็คือ แต่ถ้าได้รับการเลี้ยงดูไม่ดี ก็รู้สึกโลกร้าย ตัวเราก็อันตราย เราจะต้องหาอะไรดี ๆ มาแทน โยกานคิดฝันเอาเอง

^{๕๔} ศรีเรือน แก้วกังวาล, จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม ๒) วัยรุ่น-วัยสูงอายุ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๐-๗๓.

โดยทั่วไปแล้วคนประเภทนี้มักท้อแท้ ผิดหวังง่าย มีความเจ็บแค้นแน่นใจ มักคิดว่าตนถูกเข้าใจผิดเสมอ ชั้นแรกบุคคลประเภทนี้จะผิดหวังในสัมพันธภาพระหว่างตนกับคนอื่น ต่อมาก็อาจจะผิดหวังในเรื่องการงาน การเรียน และอื่นๆต่อไป บุคคลประเภทนี้ไม่มีความรักที่แท้จริงให้แก่ใคร แต่ก็มีพฤติกรรมที่ดูเผินๆเหมือนกับมีความรักในบุคคลนั้นอย่างลึกซึ้ง เช่น ติดแฉ แต่ถ้าวางใจในบุคคลนั้น จะเกลียดชังกระดูกดำ

๒. ประเภทเหลือขอ (Incorrigible) ได้แก่บุคคลที่ไม่มีความเป็นมิตรกับใคร มีอารมณ์ขุ่นมัว ไม่อยากเข้ากับใคร แต่มีข้อยกเว้นคือ ถ้ากับผู้ที่ต่ำกว่าตนแล้ว บุคคลประเภทนี้จะดีต่อ อาการเช่นนี้ จะเห็นได้ในวัยเยาว์ก่อนวัยรุ่น ถ้าเขาได้ครู เพื่อน ที่เค็มเหมือนเกลือ พ่อแม่ก็เคียวเขี่ยอยากให้ได้ดี บุคคลในครอบครัวขาดสัมพันธภาพอันดีต่อกันและกัน เด็กรู้สึกว่าจะแข่งขันกับเขาโดยตรงๆ คงอยู่ในสถานะลำบาก เหล่านี้เป็นการทำทนาย ยั่วๆ ทำให้เกิดความโกรธ หงุดหงิด

๓. ประเภทค้านตลอดกาล (Negative) ได้แก่บุคคลที่ไม่ลงรอยกับผู้ใด ชอบค้าน ชอบเถียง ชอบปฏิเสธ เนื่องมาจากเด็กเคยเรียกร้องความสนใจ เคยใช้วิธีนี้ ครั้นโตขึ้นก็ใช้วิธีที่เคยใช้ และยังมีความชำนาญในการคัดค้านยิ่งขึ้นด้วย

๔. ประเภทไม่สูงส่งกับใคร (Asocial) ได้แก่บุคคลที่ปลีกตัวจากการติดต่อกับบุคคลอื่นให้มากที่สุด ไม่ไวใจใครว่าจะจริงใจโยติกับตน รู้สึกว่าทำคุณกับใครไม่ขึ้น มักจะใจน้อย ทั้งนี้เพราะรู้สึกมาแต่ต้นว่าไม่มีใครรักตน

๕. ประเภทต้องพึ่งพาผู้อื่น (Inadequate) ได้แก่บุคคลที่ยึดผู้ใหญ่ หรือเจ้านายเหมือนไม่เลื้อยยึดหลัก ได้แต่เป็นผู้คอยตาม หรือให้ผู้อื่นเป็นผู้คอยชี้แนะบัญชา สั่งงาน ให้ทำโน่นทำนี่ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง อาจเป็นผลมาจากการที่พ่อแม่วางอำนาจเอาตั้งแต่เด็กๆ และตนก็อยู่ใต้บัญชาหรือโอวาทของผู้ใหญ่เสมอมา

๖. ประเภทรักร่วมเพศ (Homosexuality) ได้แก่บุคคลที่ไม่รักเพศตรงข้ามตามปกติทั่วไป แต่มีความพอใจในเพศเดียวกัน หญิงรักร่วมกับหญิง ชายรักร่วมกับชาย หรือพวกที่อยากเป็นเพศตรงกันข้าม เช่นผู้ชายอยากเป็นผู้หญิง ผู้หญิงอยากเป็นผู้ชาย ชลลิวานเห็นว่า การมีความรักรักร่วมเพศมิใช่ปัญหาในตนเอง หากเป็นวิธีการปรับตัวที่ยากอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลที่นำมาใช้กับการแก้ปัญหาทางเพศ

บุคลิกภาพประเภท ๗-๑๐ คือ คนไม่เต็มบาท ไม่ถึงกับสติไม่สมประกอบ (Non-integrative) บุคคลที่ประพฤติดนประจวบอยู่ในวัยรุ่นตลอดกาล (Chronic Adolescence) บุคคลประเภทพูดติดอ่าง และบุคคลประเภทไฟสูงทะเยอทะยานจนเกินความสามารถ

จากการศึกษา **ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล** สรุปได้ว่าแนวคิดที่สำคัญคือ โครงสร้างบุคลิกภาพ พันธุกรรมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโต และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการสร้างบุคลิกภาพ โครงสร้างบุคลิกภาพจึงเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล เยาวชนจะมีการสร้างภาพของตนเองและรับรู้ตนเองใน ๓ ลักษณะ คือ ภาพตนเองที่ว่า “ฉันดี” ซึ่งเป็นผลของประสบการณ์ที่รับการยอมรับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ให้ความรู้สึกรักใคร่ อบอุ่น เอาใจใส่ ห่วงใย ทำให้เกิดความพึงพอใจ ภาพตนเองที่ว่า “ฉันเลว” เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ จึงทำให้เด็กเกิดความไม่พอใจ ภาพตนเองที่ว่า “ไม่ใช่ฉัน” เกิดจากการ

อบรมเลี้ยงดูแบบขู่เข็ญหรือทำให้หวาดกลัวอย่างรุนแรงทำให้เกิดความวิตกกังวลสูง จึงแสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงปฏิเสธว่า “ไม่ใช่ฉัน” เพราะเป็นสิ่งที่เด็กไม่ต้องการรับรู้ มีแบ่งการพัฒนาบุคลิกภาพตามประสบการณ์เป็น ๗ ขั้น สำหรับเยาวชนจะอยู่ในขั้นที่ ๕ และ ๖ คือ ขั้นวัยรุ่นตอนต้นและขั้นวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่มีความพอใจในเรื่องเพศ ต้องการคบเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ ต้องการความเป็นอิสระไม่ยอมพึ่งพาใคร และมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และเข้าใจตนเอง เรียนรู้บทบาทในสังคมได้ดี คนจะมีบุคลิกภาพหลายรูปแบบ อาทิเช่น ประเพณีหมกมุ่นอยู่กับตนเอง ประเพณีเหลือขอ ประเพณีค้านตลอดกาล ประเพณีไม่สู้สิ่งกับใคร ประเพณีต้องพึ่งพาผู้อื่น ประเพณีรักรวมเพศ จะเห็นว่าบุคลิกภาพของเยาวชนมีมากมายหลายประเภท และแต่ละประเภทจะสะท้อนพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกมา ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนจะต้องเข้าใจลักษณะของเยาวชนเพื่อให้สามารถปฏิสัมพันธ์กันได้

(๗) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม ๘ ขั้น ของแอร์ิกสัน ^{๕๕} (The Eight Stages of Psychosocial Development in Erikson)

Erik Homburger Erikson เป็นเรื่องของจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่นกล่าวว่า สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) เข้ามามีอิทธิพลกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนชรา ซึ่งส่งผลต่อความคิดริเริ่ม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆ เขาเป็นนักจิตวิทยาคลินิก เกิดที่ประเทศเยอรมันพบว่าพัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับโครงสร้างทางกายภาพร่างกาย มุมมองของเขาจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน นั่นคือ การเจริญเติบโตทางร่างกาย และสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิตใจ และบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ทฤษฎีของแอร์ิกสันนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จุดเด่นของแอร์ิกสันคือมุมมองพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงอายุขัย ซึ่งแอร์ิกสันมองพัฒนาการของบุคคลคนหนึ่งในลักษณะองค์รวม (Wholeness/Holistic) ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นอายุขัย ซึ่งโมเดลนี้แบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ ๘ ขั้น

พัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Model) ๘ ขั้นที่จะกล่าวต่อไปนี้ แบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์ จากแรกเกิดถึงประมาณอายุ ๘๐ ปีเป็น ๘ ช่วง ตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และสมอง จากวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช้าลงในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีความคงที่ในวัยผู้ใหญ่ และหลังจากนั้นในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางจนถึงวัยชราพัฒนาการในด้านต่างๆ เริ่มเสื่อมถอยลง แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงตามขั้นต่างๆ นี้เป็นเสมือนบันไดที่แต่ละบุคคลจะก้าวขึ้นไป การประสบกับปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องปกติ และอาจเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงพัฒนาการ ซึ่งจะเป็นเหมือนการเรียนรู้ การรู้จักแก้ไขปัญหา และเผชิญกับวิกฤตในช่วงต่างๆ การประสบกับความล้มเหลวในขั้นหนึ่งๆ จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาการของบุคคลคนนั้นในขั้นต่อไปด้วย เช่น การไม่ประสบผลสำเร็จใน

^{๕๕} สุโท เจริญสุข, จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น (พร้อมสูตรการแก้ปัญหาชีวิต), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐.

พัฒนาการขั้นต้นๆ จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มปกติ ตัวอย่างพฤติกรรม เช่น การเรียน และการเข้าสังคมของบุคคลในช่วงวัยเด็กตอนต้นประสบปัญหา ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในช่วงวัยรุ่น และเกิดปัญหาอุปสรรคการใช้ชีวิตในช่วงวัยผู้ใหญ่ตามมาเช่นกัน

รูปแบบพัฒนาการทางจิตสังคมของแอร์คสันมี ๘ ขั้น โดยขั้น ๑ ถึงขั้น ๔ เป็นช่วงของการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ในขั้น ๕ เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น ๖ ถึงขั้น ๘ เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ ความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจกับความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust)

พัฒนาการขั้นแรกจะเกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรก ในช่วงนี้ทารกจะมีความสุขความพึงพอใจบริเวณปาก และกิจกรรมเกี่ยวกับการกลืนกิน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีแรกของชีวิต ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาจะได้รับการตอบสนองที่เพียบพร้อม อยู่ในอุณหภูมิที่เหมาะสม รับประทานอาหารผ่านทางสายรก อยู่ในภาวะสงบเงียบ ทำให้ทารกมีความพึงพอใจรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ต่อมาเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การกลืนกินทางปากการขับถ่ายทางทวารหนักการได้ยินเสียงและอื่นๆ

ในขั้นนี้ทารกมารดาให้ความรักและการดูแลแก่ทารกอย่างสม่ำเสมอ ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายและทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง (เช่น เมื่อทารกหิวก็ได้กิน ได้รับการสัมผัสถูบคลำด้วยความรัก ทะนุถนอม ได้นอนหลับอย่างสงบพอเพียง เมื่อขับถ่ายก็ได้รับการดูแลความสะอาด) จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจขั้นพื้นฐาน (Basic Trust) ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จของพัฒนาการในขั้นแรกสังเกตได้จากการที่ทารกไม่มีความวิตกกังวลมากจนเกินไป หรือไม่มีอารมณ์รุนแรง เช่น การแสดง พฤติกรรมร้องไห้โยเยโดยไม่สมเหตุสมผล หรือแสดงความโมโหหงุดหงิด เพื่อเรียกร้องความสนใจ เมื่อมารดาหรือผู้ดูแลคลาดสายตาไปการที่ทารกสามารถอยู่ตามลำพังในระยะเวลาสั้นๆ เมื่อเวลา ที่มารดาหรือผู้ดูแลละจากทารกไป เพื่อทำธุระอื่นๆ ลักษณะดังกล่าวแสดงว่า ทารกเริ่มมีความรู้สึกมั่นคงและไว้วางใจ มีความมั่นใจว่ามารดาหรือผู้ดูแลจะกลับมาดูแลเช่นเดิม ถือเป็นจุดพื้นฐานเริ่มต้นของการพัฒนาอัตลักษณ์ (Ego Identity) ของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงวัยรุ่น

ขั้นที่ ๒ ความเป็นตัวของตัวเอง กับ ความละอายและสงสัย (Autonomy vs. Shame and Doubt)

ในพัฒนาการขั้นที่ ๒ เกิดขึ้นระหว่างขวบปีที่ ๒-๓ ของชีวิต พัฒนาการในขั้นนี้ได้จะมีพัฒนาการทางร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมากขึ้น และเริ่มที่จะเรียนรู้การควบคุมส่วนต่างๆ ของร่างกาย เคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นอิสระมากขึ้น สามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และเริ่มสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบข้างเด็กในวัยนี้จะเริ่มฝึกหัดการขับถ่ายการควบคุมกล้ามเนื้อหูรูด

ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (Sense of Autonomy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงอดทน ให้โอกาสเด็กได้ทำสิ่งต่างๆตามความปรารถนาของตนเองโดยอยู่ในการดูแลของผู้ปกครอง (เช่น การเคลื่อนไหว การเดิน การปีนป่ายการหยิบจับสิ่งของอย่างเป็นอิสระ โดยที่ผู้ปกครองไม่แสดงท่าทีที่ตึงเครียด หรือกังวลมากเกินไป) จะทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มีความรู้สึกที่ดี

ต่อผู้อื่น ผลดีอีกประการคือ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมุ่งมั่น (Will) ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจแน่วแน่ในการเลือก และในการยับยั้งตนเอง เด็กจะกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะตัดสินใจมากขึ้น รวมทั้งมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทางตรงข้ามหากผู้ปกครองปล่อยปละละเลย คว้า หรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็กจะรู้สึกอาย สงสัยในความสามารถของตนเอง ไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ไม่มั่นใจว่าจะควบคุมชีวิตตนเองได้ ผลกระทบหนึ่งนี้อาจเกิดขึ้นคือ ทำให้เด็กมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดความเชื่อมั่น วิตกกังวล หวาดระแวงสงสัย หรือมีพฤติกรรมย่ำทำ นอกจากนี้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และการควบคุมชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม เมื่อโตขึ้นเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะสนับสนุน และเชื่อมั่นสถาบันทางกฎหมายของสังคม มีความเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมายของสังคม

ขั้นที่ ๓ ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt)

พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๓-๕ ปี เด็กวัยนี้ร่างกายมีความสามารถและช่วยตัวเองได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ทำได้โดยให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ท้าทายความสามารถของเขา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนผลักดัน และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้

ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ มาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุมอารมณ์ ครอบครัวจะเป็นแหล่งชี้แนะถึงสิ่งต่างๆ ในสังคมให้แก่เด็ก เด็กเริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวจะช่วยให้เด็กได้ซึมซับเข้าไป เป็นการรู้สำนึกผิดชอบชั่วดีในความคิด และแสดงออกในพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับจากตัวแบบ (Role Model) ในครอบครัว โดยมีตัวแบบเป็นตัวอย่าง และให้ข้อมูลแก่เด็ก เพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงสามารถสร้างขึ้นโดยการเรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว และรวมถึงแนวความคิดค่านิยมของสังคม ในระยะนี้ครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่เด็ก การสร้างความสัมพันธ์ในระยะนี้จะเริ่มด้วยความสัมพันธ์ระหว่างแม่-เด็ก ต่อมาพ่อเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และเมื่อสังคมของเด็กกว้างขวางขึ้นเด็กจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็กที่มีประสบการณ์มากจะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มาก เด็กที่ไม่สามารถพัฒนาผ่านขั้นความคิดริเริ่มไปได้จะเกิดความรู้สึกผิด และไม่กล้าที่จะเป็นผู้ริเริ่ม เนื่องจากเกิดความกลัวว่าจะทำผิดพลาดอีก

พัฒนาการของเด็กเป็นความรับผิดชอบร่วมกันทั้งเด็ก พ่อแม่ และชุมชน การได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในสังคมจะเป็นการช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ค่านิยมของสังคมให้แก่เด็กได้ทีละน้อย โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกันประคับประคองให้เด็กพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ได้ เด็กวัยนี้ควรได้รับโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถอย่างอิสระ เช่น การเล่น การคิด การประดิษฐ์ การจินตนาการต่างๆ และควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ซึมซับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และหลักศีลธรรมจรรยา หากเด็กวัยนี้ได้รับการจำกัดในการทำกิจกรรมหรือถูกตำหนิ เมื่อคิดและทดลองทำสิ่งต่างๆ จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดคัดค้านหรือความรู้สึกผิดเกิดขึ้นเนื่องจากเขาไม่

สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จตั้งใจและถูกกลืนหรือขัดขวางความสามารถของตนเอง ทำให้ความรู้สึกผิดเกิดสะสมในตัวเด็กและมีผลให้เด็กขาดความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ ๔ ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry vs. Inferiority)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๖-๑๒ ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้นยิ่งกว่าในวัยเด็กตอนต้นและวัยเด็กตอนกลาง การแสวงหาสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กมีประสบการณ์กับสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวเขามากขึ้น เมื่อเขาคิดว่าสิ่งใดที่เขาต้องการเขาจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความปรารถนา เนื่องจากในวัยที่ผ่านมาเขาไม่สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ เพราะมีผู้ใหญ่คอยบังคับและควบคุม เด็กในวัยนี้ต้องการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือการได้แสดงออกว่าเขามีความคิด และมีความสามารถเหมือนผู้ใหญ่คนอื่นๆ เช่นกัน ในช่วงอายุนี้นักคิดรอบข้างควรช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพราะเป็นระยะที่พวกเขาเริ่มไตร่ตรองถึงอนาคต การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถกระทำสิ่งต่างๆ ในขอบเขตของเขาได้อย่างเหมาะสมทำให้เด็กในวัยนี้มีความเชื่อมั่นว่าเขาจะประสบความสำเร็จในอนาคต

การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

๑. แนะนำในเรื่องการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

๒. แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับสารอาหารครบทุกหมู่ในปริมาณที่เพียงพอ สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือเด็กวัยนี้มักสนใจการเล่นกับเพื่อนมากกว่าเรื่องการรับประทานอาหาร

การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ

๑. แนะนำเรื่องการรู้จักตนเอง การมองตนเองตามความเป็นจริง ด้วยการบริหารจัดการใจ การทำสมาธิ การเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

๒. ฝึกการผ่อนคลายความเครียดในลักษณะต่างๆ เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทุกส่วนของร่างกาย จินตภาพบำบัด หรือการทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านหนังสือที่ชอบ วาดภาพ เป็นต้น

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

๑. แนะนำเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ให้อภัยการผิดพลาด รู้จักการแพ้ ชนะ และให้อภัย เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อลดความคาดหวังจากผู้อื่นในทุกๆ ด้าน

๒. ฝึกพฤติกรรมแสดงออกอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมทางด้านร่างกาย และคำพูด การจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ ๕ ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion)

ชั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๑๓-๒๐ ปี การแสวงหาอัตลักษณ์ของบุคคล และการเสริมสร้างความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวมีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็น อัตลักษณ์ และผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง ได้แก่ ความเข้าใจในอัตลักษณ์และการแสวงหาสถานภาพทางสังคม ความเข้าใจในอัตลักษณ์ช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจ วางแผนเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความคิดสงสัยในตัวเอง เช่น การคิดถามตนเองว่า “ฉันคือใคร?” หรือ “ฉันจะทำอาชีพอะไรดี?” เนื่องจากระยะวัยรุ่นเป็นระยะ ที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่ผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยรุ่นมักเป็นไปในทำนองที่ว่า ฉันไม่รู้ว่าจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และฉันไม่รู้ว่าเป็นใคร อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มย่อยทางวัฒนธรรม และศาสนามีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (Ego-ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคม เราพบว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายจำนวนมาก ยังไม่สามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตน เด็กวัยรุ่นที่ประสบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้จะมีลักษณะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ คือเมื่อเผชิญปัญหามักจะหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะแก้ไข ในขณะที่สถานการณ์ หรือปัญหาหนึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อปัญหาอื่นๆ ประดังเข้ามา ก็เกิดการสั่งสม และซับซ้อนของปัญหา กล่าวคือเด็กวัยรุ่นยังไม่มีทักษะที่ดีในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามวัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการเรียนรู้ และปรับตัวเพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในสังคม ในวัยนี้จะมีปัญหาหลายด้าน ได้แก่

๑. ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่

วัยนี้จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของเขาค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อยซึ่งอาจเลียนแบบมาจากกลุ่มเพื่อน อารมณ์แปรปรวน ไม่มีความสม่ำเสมอต่อความรับผิดชอบต่าง ๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มากมาย ถ้าบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจ การแสดงออกเหล่านี้ และใช้วิธีการจัดการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้การดุด่าว่ากล่าว บ่นตำหนิ หรือลงโทษรุนแรง จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน ซึ่งไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้น วิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ ทำได้โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความต้องการของเขา มีการตอบสนองโดยประนีประนอมยืดหยุ่น แต่ยังคงขอบเขตที่เหมาะสม ควรใช้การจูงใจ ให้วัยรุ่นได้ออกความคิดและร่วมมือโดยสมัครใจมากกว่าการบังคับหรือการใช้ความรุนแรง

๒. ปัญหาการใช้สารเสพติด

ตามธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองมาก การที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติด ย่อมมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติดต่างๆ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนไม่คบ หรือถูกเพื่อนทำหาย หรือบางคนใช้เพราะอยากให้เหมือนเพื่อนๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับเมื่อลองแล้วเกิดความพอใจและติดสารเสพติดเหล่านั้นไป

๓. ปัญหาทางเพศ

พฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) เป็นพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก คนที่เป็นรักร่วมเพศมักจะเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนทั่วไป ในบางสังคมมีการต่อต้านพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีการรังเกียจ ล้อเลียน ไม่ยอมรับ บางประเทศมีกฎหมายลงโทษผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) ในวัยรุ่นถึงว่าเป็นพฤติกรรมปกติ ไม่มีอันตราย ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือจิตใจ แต่ว่าควรแนะนำให้เด็กได้เห็นถึงความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ ไม่ควรหมกมุ่นมากจนเป็นปัญหาต่อการใช้เวลา ทำให้ขาดการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์มากกว่า

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (Sexual Relationship) มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยังคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์เมื่อยังไม่พร้อม การทำแท้ง การเลี้ยงลูกที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาครอบครัวและกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

๔. ปัญหาบุคลิกภาพ

ช่วงวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ทั้งนี้สัยใจคอ ความคิด การกระทำ มีรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่าในเหตุการณ์แบบนี้ เขาจะแสดงออกอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผ่านมา จะทำให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย แต่ในทางตรงข้าม การประสบ อุปสรรคต่างๆ เช่น การขาดผู้ปกครองคอยดูแล สั่งสอน หรือการเรียนรู้แบบผิดๆ จะทำให้วัยรุ่นมีปัญหาบุคลิกภาพได้ ทำให้เขาปรับตัวเข้ากับคนอื่นยาก และเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ในกรณีที่ปัญหาหนักๆ อาจนำไปสู่อาการผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality Disorders)

๕. อาการพฤติกรรมเกร (Conduct Disorder)

เป็นโรคที่มีปัญหาพฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขโมย ฉ้อโกง ตีชิงวิ่งราว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกหลวง ล่วงเกินทางเพศ การใช้สารเสพติด อาการดังกล่าวนี้มักจะเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานพอสมควร สัมพันธ์กับปัญหาในครอบครัว การเลี้ยงดู ปัญหาอารมณ์ การรักษาควรรีบทำให้เร็วที่สุด เพราะการปล่อยไว้นาน จะยิ่งเรื้อรังรักษายาก และกลายเป็นบุคลิกภาพแบบอันธพาล และต่อต้านสังคม (Antisocial Personality Disorder) เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การป้องกันปัญหาระหว่างวัยรุ่น

๑. การเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ให้ความรักความอบอุ่น
๒. การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การควบคุมตัวเอง
๓. การฝึกทักษะชีวิต ให้แก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้อง มีทักษะในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
๔. การสอนให้เด็กรู้จักคบเพื่อน ทักษะสังคมดี
๕. การฝึกให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ และเสริมสร้างอัตลักษณ์

ขั้นที่ ๖ ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยว (Intimacy vs. Isolation)

บุคคลในขั้นนี้อยู่ช่วงอายุประมาณ ๒๑-๓๕ ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่สามารถหาอัตลักษณ์ของตนเองได้จากช่วงก่อนแล้ว บุคคลในช่วงอายุนี้อาจจะรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไรในชีวิต เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับและแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่ตนมีอยู่ แบ่งปันความเชื่อถือ ความสุข และความต้องการของตนแก่ผู้อื่น นั่นคือ คู่สมรส หรือเพื่อนสนิท จึงมีการพัฒนาความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่น แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่นได้ มีความต้องการแข่งขันหรือทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง

บุคคลในช่วงนี้มีความเป็นอิสระในสังคมมากกว่าวัยก่อนๆ ในช่วงต้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ความสมบูรณ์ของจิตใจในช่วงนี้คือ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มีการสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อการเลือกคู่ครองต่อไป การปรับตัวของผู้ใหญ่ในวัยนี้คือ การเลือกคู่ครอง และการมีหน้าที่การงานที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมงาน การไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้บุคคลแยกตัวออกไปจากสังคมและครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แม้บางคนที่ตั้งงานแล้ว แต่ไม่สามารถแบ่งปันชีวิต และกิจกรรมกับคู่สมรสได้ จะรู้สึกโดดเดี่ยว และส่งผลต่อการปรับตัวของบุตร เมื่อบุตรเติบโตและ ออกไปเผชิญชีวิตในสังคมภายนอก ดังนั้น งานและความรัก จึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลในช่วงวัยนี้ประสบความสำเร็จในชีวิต

ขั้นที่ ๗ การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง (Generativity vs. Self absorption/ Stagnation)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๓๖-๕๙ ปี เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน เป็นระยะที่บุคคลมีครอบครัว มีบุตร และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ในระยะนี้บุคคลต้องการมีบุตรไว้สืบสกุล การจะมีบุตรซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั้นต้องมาจากรากฐานของความรักและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลที่ไม่สามารถพัฒนามาถึงขั้นนี้ย่อมเกิดความรู้สึกท้อถอยและเหนื่อยหน่ายในชีวิต คิดถึงแต่ตนเอง เริ่มมีความเจ็บป่วยเรื้อรัง และปฏิเสธความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ไม่เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชนรุ่นหลังทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบปล่อยปละละเลย เป็นต้น

นอกจากนี้ในช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม โดยความรู้สึกต่อสังคมนั้นจะเข้ามารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตส่วนตัว รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ปัญหาครอบครัว และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาการทางจริยธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ในวัยนี้ จะมีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ และความเปลี่ยนแปลงในด้านความสนใจ

ขั้นที่ ๘ ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๖๐-๘๐ ปี นั่นคือ เข้าสู่วัยชรา พัฒนาการขั้นสุดท้ายนี้มีพื้นฐานจากการปรับตัวในช่วงต้นของชีวิต บุคคลในช่วงวัยนี้มักแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ ซึ่งเกิดเมื่อบุคคลสามารถผ่านพัฒนาการในขั้นต่างๆ มาได้อย่างดี เป็นวัยของการยอมรับความเป็นจริง ใช้คุณค่าจากประสบการณ์ ที่สั่งสมมา ให้เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง และเป็นช่วงของการระลึกถึงความทรงจำใน

อดีต ถ้าในอดีตที่ผ่านมาบุคคลมีความสุข ประสบความสำเร็จในพัฒนาการ และสิ่งต่างๆ รอบตัว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีความทรงจำที่ผิดหวังอยู่ตลอด และพบปัญหาอุปสรรคในพัฒนาการของช่วงที่ผ่านมา จะมีความรู้สึกท้อแท้ หดหู่ หนี้อยู่ห่างกับชีวิต วิตกกังวลกับอดีตที่ไม่ดีงามของตนเอง ขาดกำลังใจในการต่อสู้ และไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในช่วงเกษียณอายุการทำงานจะเห็นว่า ตนได้ทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่แล้ว เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ ยอมรับกับสภาพความเป็นจริง และความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน และไม่รู้สึกละเลย หรือเสียเวลาที่ผ่านมาไปกับประสบการณ์ในอดีตของตนเอง

จากการศึกษา **พัฒนาการทางจิตสังคม ๘ ขั้น** สรุปได้ว่าทฤษฎีนี้เป็นเรื่องของจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) เข้ามามีอิทธิพลกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิดจนชรา ซึ่งส่งผลต่อความคิดริเริ่ม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆ โมเดลนี้แบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ ๘ ขั้น โดยขั้น ๑ ถึงขั้น ๔ เป็นช่วงของการสังสรรค์ประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาในขั้น ๕ เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น ๖ ถึงขั้น ๘ เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้ สำหรับเยาวชนจะอยู่ในขั้นที่ ๕ ซึ่งอยู่ช่วงอายุ ๑๓-๒๐ ปีซึ่งจะมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาบุคลิกภาพ ปัญหาทางเพศ อาการพฤติกรรมเกราะ ช่วงนี้เป็นช่วงแห่งความสับสน เยาวชนที่เลือกเดินทางดีก็จะดีไป แต่เยาวชนที่เลือกทางเดินผิดจะเสียเวลาและอาจเสียนาคตหากกระทำผิดมาก ช่วงนี้เป็นช่วงที่สับสนมากสำหรับเยาวชน พ่อแม่ควรเป็นที่เล็งดูแลลูกอย่างใกล้ชิด อย่าให้ลูกเดินหลงทางได้

(๘) **ทฤษฎีอาชญาวิทยา** ของสตีเวน บริกส์ (Steven Briggs)^{๕๖} บริกส์ได้พูดถึงทฤษฎีสำคัญต่างๆ ทางด้านอาชญาวิทยา เพื่อหาสาเหตุที่คนกระทำความผิดกฎหมายหรือก่ออาชญากรรมหาวิธีลดระดับหรือประเภทตลอดจนถึงการป้องกันการเกิดของอาชญากรรมโดยมีทฤษฎีย่อยๆ อีก ๘ ทฤษฎีในส่วนนี้ ซึ่งได้แก่

๑. ทฤษฎีทางเลือกของเหตุผล
๒. ทฤษฎีความสับสนของสังคม
๓. ทฤษฎีความตึงเครียด
๔. ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม
๕. ทฤษฎีการควบคุมสังคม
๖. ทฤษฎีการตราหน้า
๗. ชีววิทยา พันธุกรรม และวิวัฒนาการ

^{๕๖} Steven Briggs, **Important Theories in Criminology: Why People Commit Crime**, แปลโดย วีรชัย อนันต์เจียร, [ออนไลน์], <http://www.dummies.com/how-to/content/important-theories-in-criminology-why-people-commi.html> [๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

๑. ทฤษฎีทางเลือกของเหตุผล (Rational choice theory)

คนโดยทั่วไปจะกระทำในสิ่งที่ตนเองสนใจและตัดสินใจที่จะก่ออาชญากรรม โดยชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงอันน่าจะเกิดขึ้นได้ (รวมถึงความเสี่ยงที่เขาอาจถูกจับและต้องโทษ) กับรางวัลที่เขาจะได้รับ

๒. ทฤษฎีความสับสนของสังคม (Social disorganization theory)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของบุคคลหนึ่งจะมีผลต่อทางเลือกด้านพฤติกรรมที่คนๆ นั้นเลือก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนที่มีโครงสร้างสังคมไม่ดีจะมีแนวโน้มของอัตราการทำอาชญากรรมที่สูงกว่า ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่โรงเรียนที่ไม่ดี มีอาคารร้างว่างเปล่า มีอัตราการว่างงานสูง มีการปะปนกันของอาคารที่อยู่อาศัยกับอาคารเชิงพาณิชย์

๓. ทฤษฎีความตึงเครียด (Strain theory)

คนส่วนใหญ่จะมีความทะยานอยากคล้ายคลึงกัน แต่พวกเขาไม่ได้มีโอกาสและความสามารถที่เหมือนกัน เมื่อพวกเขาพลาดหวังจากการได้รับการคาดหวังจากสังคมผ่านวิธีการที่ยอมรับ เช่น การทำงานหนัก หรือได้รับความพึงพอใจที่ล่าช้า พวกเขาจะเสาะหาความสำเร็จผ่านทางอาชญากรรมแทน

๔. ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม (Social learning theory)

ผู้คนจะทวีความชำนาญและมีแรงกระตุ้นในการก่ออาชญากรรมโดยผ่านผู้คนที่เขาพบปะด้วย

๕. ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social control theory)

คนส่วนใหญ่จะก่ออาชญากรรมต่อบุคคล ถ้าหากไม่มีการควบคุมตามสถานที่ในสังคมโดยผ่านสถาบันต่างๆ เช่น โรงเรียนสถานที่ทำงาน ที่โบสถ์ และครอบครัว

๖. ทฤษฎีการตราหน้า (Labeling theory)

ผู้คนที่มีความน่าจะเป็นสูงที่จะเป็นผู้บ่งบอกว่าการกระทำใดเป็นอาชญากรรม และจะตราหน้าว่าคนที่ทำนั้นเป็นอาชญากร การทำเช่นนี้จะทำให้เขาเป็นอาชญากรในที่สุด เมื่อใดที่คนถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากร สังคมก็จะริบเอาโอกาสต่างๆ ไปจากเขา ซึ่งจะนำเขาไปสู่พฤติกรรมของอาชญากรมากขึ้น

๗. ชีววิทยา พันธุกรรม และวิวัฒนาการ (Biology, genetics, and evolution)

โภชนาการที่ไม่ดี การป่วยทางจิต ระดับเคมีในสมองที่ไม่ดี และผลลัพธ์ที่ค่อยเป็นค่อยไปของความปะทุติอาชญากรรมที่ก้าวร้าว จะเป็นคำอธิบายของคำว่าอาชญากรรม

สำนักอาชญาวิทยาวิตาเลียน (Italian School) มี ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso) เจ้าของทฤษฎีอาชญาวิทยาว่าด้วยอาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal) เป็นผู้นำทางความคิด ลอมโบรโซ ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิกที่เชื่อในปรัชญาเรื่องเจตน์จำนงอิสระ (Free Will) ลอมโบรโซ พยายามศึกษาวิจัยเพื่ออธิบายพฤติกรรมมนุษย์ ลอมโบรโซ ให้ความสนใจอย่างยิ่งในเรื่องจิตเวชศาสตร์ ซึ่งเขาได้ศึกษาเรื่องกายวิภาควิทยาและสรีรวิทยาของสมอง ในปี ๑๘๗๖ ลอมโบรโซ ได้เผยแพร่ผลงานการค้นพบของเขาโดยเขียนหนังสือชื่อ “On

Criminal Man” ผลงานของลอมโบรโซไม่เพียงแต่จะเน้นเรื่องชีววิทยาเท่านั้น แต่ยังเป็นการวิวัฒนาการที่มีลักษณะการสืบทอดต่อกัน (Atavistic)^{๕๗}

ในปี ๑๘๗๖ ลอมโบรโซ ได้เผยแพร่ผลงานการค้นพบของเขาโดยเขียนหนังสือชื่อ “On Criminal Man” ผลงานของลอมโบรโซไม่เพียงแต่จะเน้นเรื่องชีววิทยาเท่านั้น แต่ยังเป็นการวิวัฒนาการที่มีลักษณะการสืบทอดต่อกัน (Atavistic)

ลอมโบรโซ จำแนกอาชญากรออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. อาชญากรโดยกำเนิด (Born criminals) หมายถึง กลุ่มคนที่มีลักษณะสัณฐานตาณตบเหมือนคนในยุคอดีต or people with atavistic characteristics)

๒. อาชญากรวิกลจริต (Insane criminals) คนโง่ คนปัญญาทึบ คนโรคจิต เป็นโรคลมชัก โรคติดสุราเรื้อรัง

๓. อาชญากรที่กระทำความผิดเป็นครั้งคราว (Occasional criminals or criminaloids) หมายถึง ผู้ที่เป็นอาชญากรที่อาศัยโอกาสในการกระทำความผิด

๔. อาชญากรที่ทาด้วยอารมณ์กดดัน (Criminals of passion) ได้แก่ พวกที่ประกอบอาชญากรรมเพราะอารมณ์ โกรธ รัก หลง หรือต้องการเกียรติ เป็นคนที่ไม่สามารถต้านทานความต้องการของตัวเองได้ (who commit crimes because of anger, love, or honor and are characterized by being propelled to crime by “irresistible force”)

ฐานคติของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม เปลี่ยนจากการให้ความสำคัญเรื่อง “อาชญากรรม” ของสำนักอาชญาวิทยาคาสสิก มาเป็นการให้ความสำคัญกับตัว “อาชญากร” หรือ “ผู้กระทำความผิด” และ ลอมโบรโซเสนอให้พิจารณาถึงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ไม่ใช่โทษให้เหมาะสมกับลักษณะความผิดที่กระทำ และควรแยกการจำคุกผู้กระทำความผิดตามประเภทของอาชญากรรม

จากการศึกษา ทฤษฎีอาชญาวิทยา ของสตีเวน บริกส์ สรุปได้ว่า ได้มีการหาสาเหตุที่คนกระทำความผิดกฎหมายหรือก่ออาชญากรรม หาวีธีลดระดับหรือประเภทตลอดจนถึงการป้องกันการเกิดของอาชญากรรม โดยมีทฤษฎีย่อยๆ อีก ๘ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีทางเลือกของเหตุผล ทฤษฎีความสับสนของสังคม ทฤษฎีความตึงเครียด ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม ทฤษฎีการควบคุมสังคม ทฤษฎีการตราหน้า ชีววิทยาพันธุกรรมและวิวัฒนาการ ทฤษฎีเหล่านี้บอกให้รู้ว่าต้นสายปลายเหตุของการก่ออาชญากรรมเนื่องมาจากสิ่งใดบ้าง การเข้าใจทฤษฎีเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจเยาวชนผู้กระทำความผิดได้มากขึ้น สาเหตุบางอย่างมาจากสังคมภายนอก และบางอย่างมาจากตัวเยาวชนเอง บางครั้งสังคมมีส่วนอย่างมากที่ทำให้เยาวชนกลายเป็นอาชญากร อย่างเช่นการตราหน้าผู้ที่เคยทำความผิดมาครั้งหนึ่งจะต้องเป็นคนเลวตลอดไป ทำให้เยาวชนที่ก้าวพลาดไปต้องกลายเป็นผู้ผิดไปตลอดกาล ผู้ใหญ่ฟังเข้าใจและให้อภัยเยาวชนที่ก้าวพลาดไป

^{๕๗} รองศาสตราจารย์ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, ทฤษฎีอาชญาวิทยา, ชุดวิชากฎหมายอาญา, และอาชญาวิทยา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑-๓๒.

จากผลการศึกษาทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและนักวิชาการต่างๆ ได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในแต่ละทฤษฎี โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๔๓, หน้า ๙๖ – ๙๗)	ทฤษฎีต้นไม้ สรุปได้ ๑. พฤติกรรมที่น่าปรารถนาและพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาของคน ๒. เยาวชนที่สามารถควบคุมความคิดของตนให้อยู่กับความดีก็จะปฏิบัติดี
๒. โลแรนส์ โคล (๑๙๘๓, หน้า ๔๑-๔๓)	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโลแรนส์ โคล แนวคิดทฤษฎีนี้จะช่วยให้เราเข้าใจระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย
๓. ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (๒๕๕๒, หน้า ๒๕-๒๖)	ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของพือาเจต์ สรุปได้ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานติดตัวตั้งแต่กำเนิด ๒ ชนิดคือ ๑. การจัดและรวบรวม (Organization) ๒. การปรับตัว (adaptation)
๔. อนิขวัธ แก้วจำนงค์ (๒๕๕๒, หน้า ๖๖-๖๘)	ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ระบุว่ามนุษย์จะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับ พื้นฐานไปยังระดับสูงสุด ขอบข่ายทฤษฎีของทฤษฎีนี้ จะอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐาน ๓ ข้อ
๕. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, (๒๕๔๗, หน้า ๓๕)	ทฤษฎีพัฒนาการของอาร์โนลด์ กิเซลล์ (Arnold Gesell) ได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่
๖. ศรีเรือน แก้วกังวาน (๒๕๓๙, หน้า ๖๓)	ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล Sullivan เห็นว่าสังคมมีส่วนสำคัญต่อการสร้างบุคลิกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อการรับรู้ของตนเองจนทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนตนเองไปตามนั้น
๗. สุโท เจริญสุข, (๒๕๒๐), หน้า ๒๐)	พัฒนาการทางจิตสังคม ๘ ขั้น
๘. รองศาสตราจารย์ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, (๒๕๔๕, หน้า ๓๑-๓๒)	ทฤษฎีอาชญาวิทยา ก่อปรด้วยทฤษฎีย่อย ๘ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีทางเลือกของเหตุผล ทฤษฎีความสับสนของสังคม ทฤษฎีความตึงเครียด ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม ทฤษฎีการ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ควบคุมสังคม ทฤษฎีการตรรกะหน้า ชีววิทยา พันธุกรรมและวิวัฒนาการ

๒.๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หลักพุทธธรรมเป็นหัวใจหลักที่ใช้ในการแก้ปัญหาของเยาวชนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักธรรมต่างๆ ที่มีความเหมาะสมในการใช้ขัดเกลาจิตใจของเยาวชนเพื่อเป็นการพัฒนาจริยธรรมของพวกเขา หลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่

(๑) เบญจศีลและเบญจธรรม^{๕๘}

คำว่า "ศีล" ได้แก่ ข้อประพฤติข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย และวาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม นอกจากนี้ "ศีล" ยังแปลได้อีกหลายอย่าง เช่น แปลว่า เย็น ศีระะ เกษม สุข อดทน ความสำรวม ความไม่ก้าวล่วงละเมิด เป็นต้น ส่วนคำว่า "ธรรม" ได้แก่ สภาพที่ทรงไว้ หมายความว่า ทรงสัตว์ผู้ปฏิบัติธรรมไว้ไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว

เบญจศีล คือ ศีล ๕ ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากฆ่าสัตว์มีชีวิต
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้
๓. กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. สุราเมรัยมัชฌิมาทัญฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย

ศีลข้อที่ ๑ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความโหดร้าย

ศีลข้อที่ ๒ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความมือไว

ศีลข้อที่ ๓ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความใจเร็ว

ศีลข้อที่ ๔ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความขี้ปด

ศีลข้อที่ ๕ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความขาดสติ

เบญจธรรม คือ ธรรม ๕ ข้อ ได้แก่

ธรรมข้อที่ ๑ เมตตากรุณา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น

ธรรมข้อที่ ๒ สัมมาอาชีวะ คือการประกอบสัมมาชีพ

ธรรมข้อที่ ๓ กามสังวร คือการสำรวมในกาม

ธรรมข้อที่ ๔ สัจจะ คือการพูดความจริง

ธรรมข้อที่ ๕ สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว

(๒) อริยสัจ ๔^{๕๙} มีความจริงอยู่ ๔ ประการคือ การมีอยู่ของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ความดับทุกข์ และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ ความจริงเหล่านี้เรียกว่า อริยสัจ ๔

^{๕๘} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗.

^{๕๙} วิ.ม.(ไทย) ๔/๑๔/๑๘.

๑. ทุกข์ คือ การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายล้วนเป็นทุกข์ ความเศร้าโศก ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวังล้วนเป็น ทุกข์ การพลัดพรากจากของที่รักก็เป็นทุกข์ ความเกลียดก็เป็นทุกข์ ความอยาก ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดติดในชั้นทั้ง ๕ ล้วนเป็นทุกข์ ทุกข์ : ธรรมที่ควรรู้ มีดังนี้ โลกธรรม ๘ ความหมาย โลกธรรม ๘ หมายถึง เรื่องธรรมดาของโลกที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ หรือสิ่งที่ครอบงำมนุษย์ ๘ ประการ สำคัญของโลกธรรม ๘ สรุปดังนี้ โลกธรรมฝ่ายอิฏฐารมณ์ (มนุษย์พอใจ)

๑. ได้ลาภ หมายความว่า ได้ผลประโยชน์ ได้มาซึ่งทรัพย์
๒. ได้ยศ หมายความว่า ได้รับฐานันดรสูงขึ้น ได้อำนาจเป็นใหญ่เป็นโต
๓. มีสรรเสริญ คือ ได้ยิน ได้ฟัง คำสรรเสริญคำชมเชย คำยกยอ เป็นที่น่าพอใจ
๔. มีสุข คือ ได้ความสบายกาย สบายใจ ความเบิกบาน บันเทิงใจเรริงใจ

โลกธรรมฝ่ายอนิฏฐารมณ์ (มนุษย์ไม่พอใจ)

๑. เสื่อมลาภ หมายความว่า เสียลาภไป ไม่อาจดำรงอยู่ได้
๒. เสื่อมยศ หมายถึง ถูกลดอำนาจความเป็นใหญ่
๓. มีนินทา หมายถึง ถูกตำหนิติเตียนว่าไม่ดี ถูกติฉินนินทา หรือถูกกล่าวร้ายให้เสียหาย
๔. มีทุกข์ คือ ได้รับความทุกข์เวทนา ทรมานกาย ทรมานใจ

๒. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์เพราะอวิชชา ผู้คนจึงไม่สามารถเห็นความจริงของชีวิต พวกเขตกอยู่ในเปลวเพลิงแห่งตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้าโศก ความวิตกกังวล ความกลัว และความผิดหวัง

สมุทัย : ธรรมที่ควรละ มีดังนี้

กรรมนิกาย

กรรมนิกาย คือ กฎแห่งการกระทำของมนุษย์ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “กฎแห่งกรรม” ซึ่งชาวพุทธมักสรุปหลักคำสอนเรื่องนี้ว่า “ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว”

กรรม ๑๒

กรรม ๑๒ คือ กรรมที่จำแนกตามผลที่ได้รับ มี ๑๒ ประเภท ดังนี้

๑. กรรมที่ให้ผลตามกาลเวลา ๔ กรรม ได้แก่ กรรมที่ให้ผลในชาตินี้ กรรมที่ให้ผลชาติหน้า กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป และกรรมที่เลิกผล (อโหสิกรรม)

๒. กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ ๔ กรรม ได้แก่ กรรมที่ชักนำให้เกิด กรรมสนับสนุน กรรมตัดรอน และกรรมบีบคั้น

๓. กรรมที่ให้ผลตามลำดับความแรง ๔ กรรม ได้แก่ กรรมหนัก กรรมที่ทำบ่อย ๆ จนเคยชินกรรมที่ทำเมื่อใกล้ตาย และกรรมสักแต่ว่าทำ (ไม่มีเจตนา)มิจฉาวณิชา ๕ มิจฉาวณิชา ๕ หมายถึง การค้าขายที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ๕ อย่างที่ชาวพุทธต้องละเว้นหรือไม่ควรทำ ได้แก่ การค้ำมนุษย์ การค้ำอาวุธ การค้ำสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร การค้ำของมีนเมา และการค้ายาพิษ (สิ่งเสพติด)

๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้า โศกทั้งมวล อันยังให้เกิดความสงบและความเบิกบาน

นิโรธ : ธรรมที่ควรบรรลุ มีดังนี้

นิโรธ คือ ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้า โศกทั้งมวล อันยังให้เกิดความสงบและความเบิกบาน

นิโรธ : ธรรมที่ควรบรรลุ มีดังนี้ วิมุตติ ๕

วิมุตติ หมายถึง การหลุดพ้น ไม่มีความทุกข์ ภาวะที่ไร้กิเลส หรือภาวะที่ทุกข์ดับ (ความหมายเดียวกับคำว่า นิโรธ) มี ๕ ประการ (เรียกย่อ ๆ ว่า สมณะ วิปัสสนา มรรค ผล และ นิพพาน ตามลำดับ

๑.หลุดพ้นด้วยการข่มกิเลส เป็นการระงับกิเลสด้วยการเจริญสมาธิ (สมณะ)

๒. หลุดพ้นด้วยธรรมที่ตรงกันข้าม เช่น หลุดพ้นจากความโกรธด้วยการให้อภัย หลุดพ้นจากความตระหนี่และความโลภด้วยการให้ทาน และหลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัวด้วยการเสียสละ (วิปัสสนา)

๓.หลุดพ้นอย่างเด็ดขาด คือ การทำลายกิเลสที่มีอยู่ให้หมดไปด้วยญาณขั้นสูงสุด (มรรค)

๔.หลุดพ้นอย่างสงบราบคาบ คือ หลุดพ้นเป็นอิสระเพราะกำจัดกิเลสที่ครอบงำได้อย่างราบคาบ (ผล)

๕.หลุดพ้นจนเกิดภาวะปลอดโปร่ง คือ การเข้าสู่ภาวะนิพพาน

๔. **มรรค** คือ หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ อันได้แก่ อริยมรรค ๘ ซึ่งได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีสติความมีสตินำไปสู่สมาธิและปัญญาซึ่งจะปลดปล่อย ให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งมวลอันจะนำไปสู่ความศานติและ ความเบิกบาน พระพุทธองค์ได้ทรงเมตตาแนะนำทางพวกเราไปตามหนทางแห่งความรู้แจ้งนี้

มรรค : ธรรมที่ควรเจริญ มีดังนี้

ปาปณิกธรรม ๓ ^{๖๐}

ปาปณิกธรรม หมายถึง คุณสมบัติของพ่อค้าแม่ค้าที่ดี หรือหลักการค้าขายให้ประสบผลสำเร็จ มี ๓ ประการ ดังนี้

๑. ตาดี (จักขุมา) คือ รู้ลักษณะของสินค้าที่ดีมีคุณภาพ รู้ต้นทุน กำหนดราคาขายและคำนวณผลกำไรได้ถูกต้อง

๒. ขำนาญธุรกิจ (วิรูโธ) คือ รู้จักแหล่งซื้อขายสินค้า รู้ความเคลื่อนไหวของตลาด และรู้ถึงรสนิยมความชอบและความต้องการของผู้บริโภค

๓. มีเงินทุน (นิสสยสัมปันโน) คือ รู้จักแหล่งกู้เงินมาลงทุนเพื่อมีเงินทุนหมุนเวียน และได้รับความไว้วางใจจากนายทุนเงินกู้

อปริหานิยธรรม ๗ ^{๖๑}

อปริหานิยธรรม แปลว่า ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม หรือหลักปฏิบัติที่นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะ เป็นหลักธรรมที่เน้น

^{๖๐} อก.ติก.(ไทย) ๒๐/๔๕๙/๑๔๖.

^{๖๑} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคีของหมู่คณะ และการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน สรุปได้ดังนี้

๑. หมั่นประชุมเป็นเนืองนิตย์
 ๒. พร้อมเพรียงในการประชุม มาประชุม เลิกประชุม และทำภารกิจอื่น ๆ ให้พร้อมกัน
 ๓. ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ๆ ตามอำเภอใจ โดยผิดหลักการเดิมที่หมู่คณะวางไว้
 ๔. เคารพนับถือผู้มีอาวุโส และรับฟังคำแนะนำจากท่าน
 ๕. ไม่ข่มเหงหรือล่วงเกินสตรี
 ๖. เคารพสักการะปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ และรูปเคารพต่าง ๆ
 ๗. ให้ความคุ้มครองพระสงฆ์ผู้ทรงศีลและนักบวชอื่น ๆ ให้อยู่ในชุมชนอย่างปลอดภัย
- โกคอาทียะ ๕^{๖๒}**

โกคอาทียะ (หรือโกคาทียะ) หมายถึง หลักธรรมที่สอนเกี่ยวกับการใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้หรือแนวทางในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ (ทรัพย์สิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค) มี ๕ ประการ ดังนี้

๑. ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ให้อยู่ดีมีสุข
๒. ใช้จ่ายเพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานเป็นครั้งคราว
๓. ใช้จ่ายเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือเก็บออมไว้มิให้ขาดไป
๔. ใช้จ่ายเพื่อทำผล ๕ อย่าง คือ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก บำรุงราชการ (เสียภาษี) บำรุงเทวดา (สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามประเพณีของสังคม) และทำนุบำรุงให้บุพการีผู้ล่วงลับไปแล้ว
๕. ใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนักบวช พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล และกิจการพระศาสนา

อริยวัฑฒิ ๕^{๖๓}

อริยวัฑฒิ หมายถึง หลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความเจริญงอกงาม หรือความเป็นอารยชน หรือความเป็นคนดีในอุดมคติ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ศรัทธา (งอกงามด้วยศรัทธา) หมายถึง มีความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยปัญญา และเหตุผล เช่น เชื่อว่าบุญบาปมีจริง เชื่อในผลของกรรม และเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
๒. ศีล (งอกงามด้วยศีล) หมายถึง รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ในทางปฏิบัติคือการรักษาศีล ๕ หรือ ศีล ๘ ของชาวพุทธทั่วไป
๓. สุตตะ (งอกงามด้วยสุตตะ) หมายถึง ความรู้ที่ได้ยินได้ฟัง หรือการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟังซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้อีกด้วย
๔. จาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) หมายถึง รู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น
๕. ปัญญา (งอกงามด้วยปัญญา) หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจน และรู้จริง เป็นความรู้ทั้งในวิชาชีพ วิชาสามัญ หรือรู้เท่าทันโลก

^{๖๒} พ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๒๐/๔๕.

^{๖๓} อ.ป.ญจก. (ไทย) ๒๒/๖๓-๖๔/๙๑-๙๒.

ทฤษฎีมีกัตถประโยชน์^{๖๔}

ทฤษฎีมีกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือหลักปฏิบัติที่จะอำนวยประโยชน์สุขแก่บุคคลมี ๔ ประการ คือ

๑. ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) มีความขยันหมั่นเพียรในกิจการงาน
๒. การเก็บรักษา (อารักขาสัมปทา) หรือประหยัด ใช้จ่ายพอดี รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้
๓. การคบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตร) รู้จักเลือกคบคนดี คนมีคุณธรรม และมีความรู้
๔. การดำรงชีพที่เหมาะสมพอดีหรือตามกำลังทรัพย์ ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะของตน

(๓) **มรรคมืองค์ ๘**^{๖๕} (ภาษาสันสกฤต : มรค; ภาษาบาลี : มคค) คือ หนทางถึงความดับทุกข์ เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจ (เรียกว่า มัคคสัจจ์ หรือ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ) หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ และนับเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยกรอบการปฏิบัติ ๘ ประการด้วยกัน เรียกว่า "มรรคมืองค์แปด" หรือ "มรรคแปด" (อัฐมมังคิการมรรค) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. **สัมมาทิฐิ** คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความเป็นจริงด้วย ปัญญา เมื่อพูดเรื่องเบียดเบียนกัน คนก็ต้องเห็นก่อนว่า การเบียดเบียนกันนั้นไม่ดี มันนำมาซึ่งความแตกแยก ความเดือดร้อนไม่มีที่สิ้นสุด อีกทั้งยังเป็นการเริ่มวงจรพยาบาท การเบียดเบียนกันทำให้เกิดความขัดเคืองผูกพยาบาท จองเวรซึ่งกันและกัน เมื่อเริ่มเห็นว่าการเบียดเบียนกันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นเหตุแห่งทุกข์ในกายภาคหน้า นั้นเท่ากับว่าเราเห็นถูกต้องแล้ว เห็นไปตามทำนองคลองธรรมแล้ว เมื่อเห็นชอบ โทษของการเบียดเบียนก็ปรากฏขึ้นในใจเรา ทำให้เราเริ่มคิดชอบคือคิดออกจากการเบียดเบียน

๒. **สัมมาสังกัปปะ** คือ ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือความดีงาม คิดชอบ คือคิดจะออกไปจากการเบียดเบียนคนอื่น คิดจะไม่เบียดเบียนคนอื่น นั่นเรียกว่าคิดถูกทางแล้ว คิดชอบแล้ว ใครรับรู้ก็สรรเสริญ แค่นี้ก็เท่ากับตั้งเข็มทิศได้ถูกทางแล้วไม่หลงทางเด็ดขาด การคิดของเราทั้งหมดจะต้องไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเหล่าอื่น เราจะใช้ชีวิตอย่างยุติธรรมไม่เบียดเบียนให้ใครเดือดร้อนมากเกินไปหรือเบียดเบียนน้อยที่สุดจนไม่เบียดเบียนเลย เมื่อจะคิดทำอะไรต้องไตร่ตรองดูก่อนว่าเรื่องที่กำลังจะทำนั้นไปเบียดเบียนให้ใครเดือดร้อนหรือเปล่า

๓. **สัมมาวาจา** คือ เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ พูดในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม เป็นการระวังวาจาว่าจะไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นเขา จะพูดอะไรต้องระวังก่อนว่า จะไปเบียดเบียนคนอื่นเขาหรือเปล่า เมื่อตั้งใจอยู่ตลอดว่าจะไม่พูดเบียดเบียนก็เป็นสัมมาวาจา นานไปก็เป็นที่รักของผู้คนเพราะไม่พูดเบียดเบียนให้ใครเดือดร้อน

^{๖๔} ๐.อ.อุทฺทก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๘.

^{๖๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๙๙/๓๔๘.

๔. **สัมมากัมมันตะ** คือ การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง การทำงานของเราต้องเป็นไปเพื่อความยุติธรรม เบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อนน้อยที่สุดหรือไม่เบียดเบียนเลย ไม่ประกอบการทำงานที่เป็นเหตุให้คนอื่นเดือดร้อน เช่น ขยายยาเสพติด ขยายอาวุธ ขยายของมีนเมา ฯลฯ

๕. **สัมมาอาชีวะ** คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง เอาเปรียบผู้อื่น จะกินจะอยู่ก็ให้รู้จักตรึกตรอง ประหยัดอดออม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน เลี้ยงได้ก็เลี้ยง การฆ่าสัตว์ เอาเนื้อหนังมาเป็นอาหาร การกินการอยู่ ตั้งใจว่าจะให้ผู้อื่นเดือดร้อนน้อยที่สุดหรือไม่เดือดร้อนเลย นี้เรียกว่าเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้องเลี้ยงชีวิตโดยชอบ

๖. **สัมมาวายามะ** คือ ความอุตสาหพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม หมายถึงให้เพียรระวัง กาย วาจา ใจ ของเราให้มาก ในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ว่าเราจะเบียดเบียนให้น้อยที่สุดหรือไม่เบียดเบียนเลย ระวัง อยู่ตลอดทุกลมหายใจเข้าออก ทั้งยืน เดิน นั่งนอน ประกอบการทำงาน มีความเพียรระวังประกอบอยู่ทุกข้อทุกหมวดในเรื่องเดียวคือให้เพียรเพื่อจะลดการเบียดเบียน ละการเบียดเบียน เลิกเบียดเบียน นี้เรียกว่าสัมมาวายามะ

๗. **สัมมาสติ** คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ คือ ระลึกรู้ในการไม่เบียดเบียน ให้ระลึกรู้อยู่เสมอทุกลมหายใจเข้าออก (อานาปานสติ) ว่าทุกลมหายใจเข้าออกไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนคนอื่น วันที่ล่วงไปอยู่ด้วยความไม่เบียดเบียน ปัจจุบันก็กำลังตั้งใจไม่เบียดเบียนใคร กำลังทำอยู่ สุดท้าย อนาคตก็จะเป็นผู้ไม่เบียดเบียน เลิกเบียดเบียนอย่างสิ้นเชิง นี้เรียกว่า ระลึกชอบ การระลึกนี้เป็นสติ เป็นที่พึ่งให้เราได้

๘. **สัมมาสมาธิ** คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิ वर्ณอยู่เป็นปกติ เมื่อคนเราระลึกได้ว่าตนเองอยู่ในความไม่เบียดเบียน นานไปจิตใจก็เข้มแข็ง ตั้งมั่นอยู่ในความไม่เบียดเบียนมากขึ้น ๆ เพราะระลึกอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก จะคิด จะพูด จะทำ ก็เป็นไปโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ยิ่งนานวันก็ยิ่งมีกำลังจิตมากขึ้น จิตก็มั่นคงขึ้นจนถึงขั้นระดับสมาธิสูง (อัปปนาสมาธิ) ในชีวิตประจำวันได้ จิตมีอำนาจมากสามารถหลุดพ้นจากการเบียดเบียนทุกด้านโดยสิ้นเชิง นี้เรียกว่าอำนาจของมรรคมงคล ๘

(๔) **สังคหัตถุ ๔**^{๖๖} แปลว่า ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน, หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรัก หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนลิ่มสลักที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วนกระจายไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ สังคหัตถุมีสี่ประการ คือ

๑. **ทาน** การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน (แบ่งปันไปมา) คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

^{๖๖} อก.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

๒. ปิยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริ่งใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ) พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยะวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

“เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด
เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ”

๓. อตถจริยา ช่วยเหลือกัน (ช่วยกิจกันไป) เป็นการสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติดัวให้มี ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน (นิสัยเป็นกันเอง) คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

(๕) ทิศก^{๖๗} บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ ดุจทิศที่อยู่รอบตัวจัดเป็น ๖ ทิศ ดังนี้

๑. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา
๒. ทักขินทิศทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์
๓. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามเณร
๔. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย
๕. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์
๖. เภฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง

๑. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา :

มารดาบิดาอนุเคราะห์บุตรธิดา ดังนี้

๑. ห้ามปรามจากความชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
๔. หาคู่ครองที่สมควรให้
๕. มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร

บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดา ดังนี้

๑. ทานเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจของท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล
๔. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

๒. ทักขินทิศ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ :

ครูอาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้

๑. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ ดังนี้

๑. ลูกต้อนรับแสดงความเคารพ
๒. เข้าไปหา
๓. ใฝ่ใจเรียน

^{๖๗} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๙๘-๒๐๔/๒๐๒-๒๐๖.

๔. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน

๔. ประณินบัติ

๕. สร้างเครื่องค้ำกันภัยในสารทิศคือ สอนให้ ศิษย์ปฏิบัติได้จริง นำวิชาไปเลี้ยงชีพทำการงาน ได้

๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

๓. ปัจฉิมทิส ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามิภรรยา :

สามิพึงบำรุงภรรยา ดังนี้

๑. ยกย่องสมฐานะภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น

๓. ไม่นอกใจ

๔. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้

๕. หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญ ตาม โอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี ดังนี้

๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย

๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี

๓. ไม่นอกใจ

๔. รักษาสมบัติที่หามาได้

๕. ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง

๔. อุตตรทิส ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย :

พึงบำรุงมิตรสหาย ดังนี้

๑. เผื่อแผ่แบ่งปัน

๒. พุดจามน้ำใจ

๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๔. มีตนเสมอร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย

๕. ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้

๑. เมื่อเพื่อนประมาทช่วยรักษาป้องกัน

๒. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของ เพื่อน

๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้

๔. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก

๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

๕. อุปริมทิส ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์ :

คฤหัสถ์พึงบำรุงพระสงฆ์ ดังนี้

๑. จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา

๒. จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา

๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา

๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ ดังนี้

๑. ห้ามปรามจากความชั่ว

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี

๔. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๕. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง

๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบ ความสุขความเจริญ

๖. เภฏฐิมทิส ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง :

นายจ้างพึงบำรุงลูกจ้าง ดังนี้

๑. จัดการงานให้ทำตามกำลังความสามารถ

๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและ ความ เป็นอยู่

๓. จัดสวัสดิการที่มีช่วยรักษาพยาบาลในยาม

ลูกจ้างอนุเคราะห์นายจ้าง ดังนี้

๑. เริ่มทำงานก่อน

๒. เลิกงานทีหลัง

๓. เอาแต่ของทีนายให้

๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น

เจ็บไข้ เป็นต้น

๕. นำความดีของนายไปเผยแพร่

๔. ได้ของแปลกๆ พิเศษมา ก็แบ่งปันให้

๕. ให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาส

อันควร

(๖) **หลักกตัญญูกตเวที**^{๖๘} คนดี ย่อมเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป เพราะอำนาจของ ความกตัญญูกตเวที ดังพระบาลีที่ว่า "นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทีตา ความกตัญญูกตเวที เป็น เครื่องหมายของคนดี"

กตัญญู หมายถึง บุคคลผู้รู้คุณของคนอื่น **กตเวที** หมายถึง บุคคลที่ตอบแทนผู้มีคุณแก่ ตน ดังนั้น คำว่า กตัญญูกตเวที จึงหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณที่คนอื่นกระทำแล้วและทำตอบแทน บุคคล ที่มีคุณและสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เรานั้นมีมากมาย ยกตัวอย่างเช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

พ่อแม่ เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก เลี้ยงดู ปกป้องและรักษา พ่อแม่ที่เป็นพ่อแม่จริงๆ เมื่อให้ กำเนิดลูกแล้วจะไม่ทอดทิ้ง ถึงแม้จะประสบความลำบากยากจน ลำเค็ญสักเพียงใดก็ตาม ก็จะไม่ ทอดทิ้งลูก กลับคอยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ไม่ให้เกิดแก่ลูก เมื่อมีเหตุสุดวิสัยที่จะป้องกันได้ เช่น ต้องประสบภัยคือความเจ็บไข้ได้ป่วย พ่อแม่ก็ไม่ทอดทิ้งพยายามทำการรักษา พยาบาลด้วยตัวเอง บ้าง หาหมอมารักษาบ้าง บางครั้งพ่อแม่ต้องทำงานหนัก อาบเหงื่อต่างน้ำ ยอมอด ยอมทนเพื่อลูก ต้องการให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ความฉลาดเท่าทันคนอื่น

พ่อแม่ นอกจากจะให้กำเนิด เลี้ยงดู ปกป้องรักษาลูกแล้ว ท่านทั้งสองยังมีจิตใจที่ ประกอบด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรม ๔ ประการ อันได้แก่ เมตตา ความรักใคร่สนิทสนม กรุณา ความปรานีสงสารในเมื่อมีความทุกข์ยากเดือดร้อน มุทิตา พลอยยินดีในความสำเร็จของลูก ด้วยความจริงใจ และอุเบกขาความวางเฉยในเมื่อลูกมีการงานทำสามารถเลี้ยงตนและครอบครัวได้

พ่อแม่ได้ทำการเลี้ยงดู จึงต้องเลี้ยงท่านตอบแทน ช่วยทำการงานของท่าน รักษาวงศ์ สกุลไว้ ประพฤติตนให้เป็นผู้ควรรับมรดก เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ควรทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไป ให้ ดังนั้นพ่อแม่จึงเป็นผู้มีคุณแก่ลูกทั้งหลาย

ครูอาจารย์ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ ไม่ว่าจะเป็นระดับไหน ชั้นไหนก็ตาม เรียกว่าท่านสอนให้เรามีความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม นำคุณธรรมและ จริยธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือป้องกันตัวเอง นำความรู้ความสามารถไปใช้เป็นเครื่องมือในการ ประกอบอาชีพการงานครูอาจารย์นับได้ว่าเป็นครูคนที่สองรองจากพ่อแม่

ครูอาจารย์ ได้ทำการอบรมสั่งสอน จึงต้องทำการต้อนรับด้วยความเต็มใจ เมื่ออยู่ร่วมกับ ท่าน ต้องเข้าไปคอยอุปฐากรับใช้ เมื่อไม่ได้รับใช้ใกล้ชิดท่าน เวลาท่านมีกิจเรียกใช้ ก็ยินดีรับใช้ เชื่อ ฟังคำสอนของท่านและตั้งใจศึกษาเล่าเรียนดังนั้นครูอาจารย์จึงเป็นผู้มีคุณแก่ศิษย์ทั้งหลาย

พระมหากษัตริย์ หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงเป็นพระประมุข ของประเทศ สืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์องค์ก่อนๆ ซึ่งได้รับการเอกราชของประเทศมา ไม่ต้องตกเป็น

^{๖๘} พ.ช. (ไทย) ๒๕/๕/๓.

เมืองขึ้นของชาติอื่น มอบมรดกคือเอกราชและอธิปไตยไว้ให้แก่พวกเรา แม้ทุกวันนี้พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชนชาติไทย ทรงสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อความสุขของพสกนิกร โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ แม้จะอยู่ในถิ่นทุรกันดารไกลแสนไกลเพียงใด พระองค์ก็เสด็จไปบำบัดทุกข์ บำรุงสุขช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอ

ดังนั้น พระมหากษัตริย์ จึงเป็นผู้มีคุณแก่พสกนิกรทั้งหลาย สมควรที่บุคคลผู้อาศัยอยู่ใต้ร่มพระบารมีต้องประพฤติตนเป็นพลเมืองดีเคารพเชื่อฟังในพระบรมราโชวาทที่ตรัสสอน

ด้วยเหตุที่พ่อแม่ ครูอาจารย์ และพระมหากษัตริย์ ได้สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ลูก จึงนับว่าเป็นผู้มีคุณ และสมควรอย่างยิ่งที่ทุกๆ คนควรที่จะตอบแทนคุณ คือ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ท่านเหล่านั้นบ้างตามสมควรแก่ความสามารถและโอกาสอันเหมาะสมวันหยุด

กตเวทิตะ หมายถึง การทดแทนพระคุณของท่าน แบ่งงานที่ต้องทำ ๒ ประการคือ

๑. ประกาศคุณท่าน

๒. การตอบแทนคุณของท่าน

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. งานวิจัยในประเทศ
๒. งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๓.๑ งานวิจัยในประเทศ

นักวิจัยในประเทศได้มีการวิจัยเกี่ยวข้องกับหัวข้อของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยเหล่านั้นดังนี้

(๑) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน มีนักวิจัยทำการวิจัยไว้ดังนี้

ได้มีการทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมที่ได้จากการเข้าค่ายคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่” ^{๖๙} ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าค่ายคุณธรรมแล้วมีการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ร้อยละ ๗๐ ขึ้นไปที่ปฏิบัติทุกครั้ง ได้แก่ การเคารพธงชาติตรงเวลา, ร้องลงมาความเคารพและเดินผ่านครูแล้วก้มหัว ส่วนที่ไม่ได้นำไปใช้หรือใช้น้อย ได้แก่ ส่งการบ้านไม่ตามกำหนดและโกรธเมื่อถูกตักเตือน ส่วนที่เคยฟังเทศน์จากสื่อต่าง ๆ มิได้ถึงครั้ง แต่เมื่อทดสอบสมมุติฐานแล้วพบว่า ปัจจัยคือเพศ, อายุ และผลการเรียนของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับการนำหลักธรรมบางข้อที่ได้จากการเข้าค่ายคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์หรือมีเหตุผล ต่อการนำหลักธรรมไปใช้ นอกจากนี้ นักเรียนที่เข้าค่าย มีข้อเสนอแนะเป็นอันหนึ่งว่า ควรคิดชี้แจงในการใช้เงิน และไม่หลงใหลใน

^{๖๙} พระมหาบุญสมสมบัติ ปภาโว, การนำหลักธรรมที่ได้จากการเข้าค่ายคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๔๗, รายงานการวิจัยโครงการฝึกอบรมพัฒนานักศึกษารุ่นที่ ๒, (มหาวิทยาลัยมหามกุฏ, ๒๕๔๗), หน้าบทคัดย่อ.

อบายมุข ปัจจุบันกระแสบริโภควัตถุนิยมที่กลืนกินจิตวิญญาณเด็กไทย ช้ำร้ายสถาบันศาสนาเองที่เคยเป็นเสาหลักทางปัญญาก็จะอ่อนพลังไปมากในการเป็นที่พึ่งหรือดึงดูดจิตใจเด็ก ให้มีหลักธรรมประจำใจ ท่ามกลางสภาวะปัญหาที่หลากหลายก่อให้เกิดคำถามที่น่าสนใจว่า เหตุวิบัติทางศีลธรรมจริยธรรมของเด็กไทยที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะสังคมไทยทราม หรือวัฒนธรรมไทยเสื่อม หรือเพราะเด็กไทยเลวลง^{๗๐} จากงานวิจัยโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดของ สกว. และงานวิจัยของนิสิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๕๔๖ ชี้ให้เห็นว่า วัยรุ่นไทยกำลังถูกล้อมกรอบด้วยสภาพปัจจัยทางสังคมที่ชักนำไปในทางเสื่อมมากกว่าทางดี โดยเฉพาะการใช้ชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ จากงานวิจัยระบุว่า ร้อยละ ๖๐ ใช้ชีวิตตามห้างสรรพสินค้า ดูภาพยนตร์ใช้อินเตอร์เน็ต เพื่อการพูดคุย เล่นเกมร้อยละ ๔๕ ไม่ไปทำบุญ ร้อยละ ๖๕ ไม่เคยฟังพระเทศน์เลยในรอบ ๑ เดือนสิ่งเหล่านี้เป็นสัญญาณที่อธิบายถึงความห่างเหินจากศาสนาไปในตัวด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าในพื้นที่จังหวัดยะลาซึ่งมีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่และศาสนาอิสลามมีหลักปฏิบัติเคร่งครัดที่เป็นข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ ที่นอกเหนือจากการแต่งงานอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามเท่านั้น ในงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาครัฐ” มีวัตถุประสงค์การวิจัย^{๗๑} ทำการศึกษา ดังนี้

๑) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการภาครัฐ

๒) ศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม ในกลุ่มเด็กเยาวชน และข้าราชการ ภาครัฐ

๓) ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการภาครัฐ

๔) ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม ในกลุ่มเด็ก เยาวชน และข้าราชการ ภาครัฐ

๕) สร้างและพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่มเด็ก เยาวชนและข้าราชการ ภาครัฐกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี ๑,๐๘๐ คน ผู้บริหารและครู ๙๒ คน และ ผู้ปกครอง/ชุมชน ๑,๐๘๓ คน คน รวมทั้งสิ้น ๒,๒๕๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

๑) แบบบันทึก

๒) แบบสอบถาม และ

๓) แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย มีดังนี้

^{๗๐}อมรวิทย์ นาครทรรพ, **เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม**, รายงานการวิจัย สกว. ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖-๖๕.

^{๗๑}สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์และคณะ (รองศาสตราจารย์ ดร.), **การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาครัฐ**, รายงานการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒), หน้าบทคัดย่อ

๑) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านภาครัฐ เอกชน ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านองค์กรทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๒) กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมพบว่าการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัว การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การเสริมสร้างประสบการณ์ และการสร้างเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๓) การส่งเสริมคุณธรรมพบว่า การเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบที่ส่งเสริมคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การมีส่วนร่วมส่งเสริมคุณธรรม และการสร้างสื่อส่งเสริมคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๔) การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม พบว่าด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผล การวางแผน การประสานงาน การจัดองค์กร และด้านการจัดงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ในงานวิจัยของนักวิจัย^{๗๒} ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมกับนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพฯ ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระตอนเช้าก่อนเข้าเรียน การอบรมศีลธรรมในชั่วโมงเรียน การตักบาตรประจำปี ทั้งนี้พบว่าหลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้มากที่สุด คือ นิทาน และวีดิทัศน์ ตามลำดับกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมตามแนวทางการบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับวัย โดยพบว่าหลังจากที่นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การกำหนดอิริยาบถย่อย การฟังธรรมและการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เข้าใจเรื่องความดี ความชั่ว สามารถควบคุมอารมณ์และมีสติสัมปชัญญะ

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน จากการประมวลแนวคิดของงานวิจัยเหล่านี้ สามารถสรุปแนวคิดหลักของงานวิจัยเหล่านี้ได้เป็นตารางที่ ๒.๗

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. พระมหาบุญณสมบัติ ปภากรโ (๒๕๔๗, หน้าบทคัดย่อ)	นักเรียนที่เข้าค่ายคุณธรรมแล้ว มีการนำหลักธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ร้อยละ ๗๐ ขึ้นไปที่ปฏิบัติทุกครั้ง
๒. อมรวิรัช นาครทรรพ (๒๕๔๘, หน้า ๔๖-๖๕.)	วัยรุ่นไทยกำลังถูกล้อมกรอบด้วยสภาพปัจจัยทางสังคมที่ชัก นำไปในทางเสื่อมมากกว่าทางดี โดยเฉพาะการใช้ชีวิตในยุค โลกาภิวัตน์

^{๗๒} อภิชา แดงจำรูญ, การศึกษาการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพฯ, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้าบทคัดย่อ.

๓. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์และคณะ (๒๕๕๒, หน้าบทคัดย่อ)	ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด
๔. อภิชา แดงจำรูญ (๒๕๔๘, หน้าบทคัดย่อ)	นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากได้ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ตอนเช้า อบรมศีลธรรมในช่วงโม่งเรียน และการดักบาตรประจำปี

(๒) งานวิจัยด้านความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรม

งานวิจัยกล่าวถึงความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่าคุณธรรมและค่านิยมของบุคคลนั้น คือการยอมรับว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใด ไม่สำคัญนั่นเอง ซึ่งจะต้องมีการปลูกฝังกันตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่^{๗๓} บุคคลอาจ เห็นผิดเป็นชอบ หรือที่เรียกว่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว หรือตรงข้ามก็ได้ ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ในอดีต และปัจจุบันของเขา นอกจากนั้น การที่บุคคล จะมองเห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากหรือน้อย ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตาม สถานการณ์ และยุคสมัยด้วย เช่นการอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น เป็นคุณธรรมและ ค่านิยมของคนในยุคปัจจุบัน และอนาคต แต่ไม่ชัดเจนเหมือนในอดีต แต่เดิมนั้นมักมีผู้เข้าใจว่า ถ้าบุคคลมีคุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมแล้วจะเป็นผู้มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างเหมาะสมด้วย แต่จากการศึกษาวิจัยทางจิตวิทยา พบว่า การที่บุคคลรู้ว่าอะไรดี อะไรเหมาะสม และสำคัญนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้เขามีพฤติกรรมตามนั้นได้ คนที่ทำผิดกฎหมาย เช่นการที่คนไปลักขโมย หรือทาราย ผู้อื่นนั้น เขามีได้ทำไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่เขาทำผิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่า เป็นความผิด จะเห็นได้จากการที่เขาต้องปกปิด และหลบซ่อน เพราะกลัวจะถูก จับไปลงโทษ ฉะนั้น การปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมให้แก่เยาวชน จึงไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการทำความดี ละเว้นชั่วได้อย่างจริงจัง ...

จะเห็นว่า จริยธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดี ถูกต้อง โดยมีคุณธรรมที่ได้สะสมอยู่ในใจเป็นรากฐาน แต่การที่มีคุณธรรมในใจ มีค่านิยมดี ๆ ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลเกิดการทำความดี ละเว้นความชั่วได้อย่างจริงจัง นอกจากนี้ผู้วิจัยท่านนี้ยังได้กล่าวถึงหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรม เช่น ความสำคัญของจริยธรรม การขาดจริยธรรมของเยาวชน องค์ประกอบของจริยธรรมไว้ดังนี้

๑) ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรม ครอบคลุมถึง การประพฤติปฏิบัติในภาพรวมของคนในสังคม หรือแยกพิจารณาเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น จริยธรรมของนักการเมือง จริยธรรมข้าราชการและพนักงานองค์กรของรัฐ จริยธรรมของพ่อแม่ จริยธรรมของลูก จริยธรรมของครูอาจารย์ จริยธรรมของนายจ้าง จริยธรรมของลูกจ้าง เป็นต้น ซึ่งการประพฤติปฏิบัตินั้นเป็นแบบอย่างที่ดีงาม มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มวิชาชีพนั้น

^{๗๓} ดวงเดือน พันธมนานิน. แนวทางพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กวัย ๓-๖ ขวบ, (กรุงเทพฯ :คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๖.

กล่าวโดยสรุปจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างอันดี โดยมีพื้นฐานจากคำสั่งสอนทางศาสนาที่ชุมชนนั้นยึดถือ หรือเป็นการประพฤติปฏิบัติเนื่องจากวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมา และไม่ว่าจริยธรรมจะมีที่มาจากศีลธรรม หรือวัฒนธรรมก็ดี แต่เป็นสิ่งที่มีความค่าต่อสังคม ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่คนในสังคมนั้น และเป็นสิ่งที่ควบคุมมิให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติผิดทำนองครองธรรม หรือทำความเสียหายให้กับสังคมเป็นส่วนรวม

จริยธรรม จะเพิ่มพูนความสำคัญและเกิดประโยชน์กับสังคมมากขึ้น เมื่อแยกพิจารณาเกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น จริยธรรมของนักการเมือง เป็นต้น จะเห็นได้ว่านักการเมืองเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคม เป็นผู้ดูแลรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคนไทยในสังคม

๒) การขาดจริยธรรมของเยาวชน

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในลักษณะของค่านิยมในด้านวัตถุ^{๗๔} การรับเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามา มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อขนบธรรมเนียม ประเพณีและค่านิยมของคนไทย วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัดและส่งผลกระทบต่อระดับจริยธรรมให้ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ กระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคม ปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทยนับวันจะมีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะคนส่วนใหญ่มองว่าจริยธรรมเป็นเรื่องนามธรรมเป็นจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลไม่ใช่ของสังคมโดยรวม

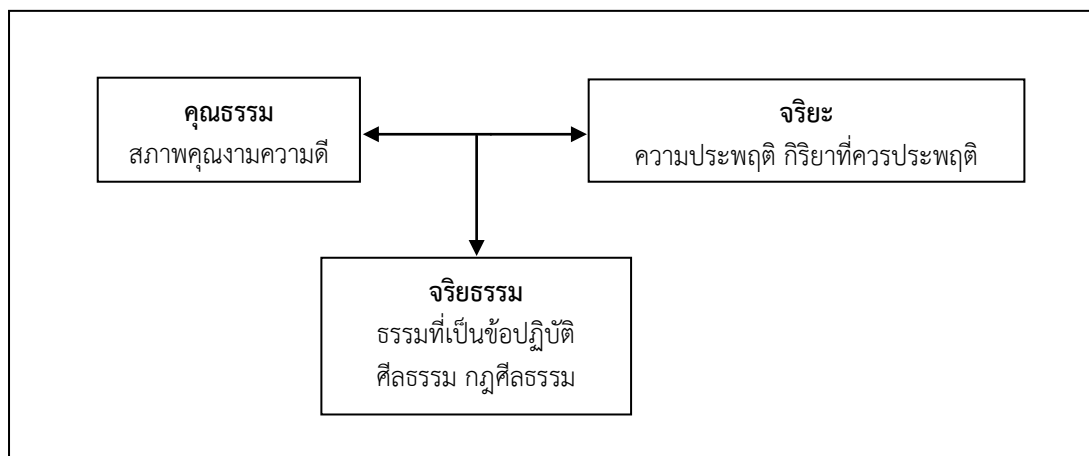
การพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของการจัดการในระบบปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่ต้องทำหน้าที่สั่งสอนให้นักเรียน นักศึกษาเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมประจำตน^{๗๕}

คุณธรรม จริยธรรม มีการใช้ควบคู่หรือแทนกันอยู่เสมอ คุณธรรมในความหมายทั่วไปคือ คุณสมบัติที่ดี คุณสมบัติที่เป็นธรรมของบุคคลอันเกิดจากการสั่งสอนของบิดามารดาครูอาจารย์หรือเกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถ่ายทอดกันมา ส่วนจริยธรรมเป็นสิ่งที่ยอมรับโดยคนทั่วไปให้เป็นแบบอย่างของการคิดและการปฏิบัติจนเป็นพฤติกรรมที่ดีของบุคคล^{๗๖} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่าคุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี และจริยธรรมคือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ส่วน จริยะ แปลว่า ความประพฤติ หรือกิจที่ควรประพฤติ (แผนภาพที่ ๒.๓)

^{๗๔} พระสุริยะ สิริโรจนาม. การนำหลักจริยธรรมไปใช้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗, หน้า ๑.

^{๗๕} จรัส ถาวร. พฤติกรรมของนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^{๗๖} จินตนา บุญบังการ, การจัดการเชิงกลยุทธ์ = Strategic management, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

แผนภาพที่ ๒.๓ ความหมายและลักษณะของจริยธรรม^{๗๒}

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำนโยบายและกำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับเสริมสร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ และเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัวสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา กลไกยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษา โดยนำคุณธรรมเข้าไปเป็นวิถีชีวิตของคนในสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ สถานศึกษาต้องยึดหลักเรื่องเหล่านี้ในการให้การศึกษาบรม ทั้งนี้ครูและผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นด้านวิชาความรู้มากกว่าด้านคุณธรรม ผลที่เกิดขึ้น คือ เด็กเรียนเก่ง รอบรู้วิชาการด้านต่างๆ แต่มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เด็กถูกบังคับโดยระบบการศึกษาที่มุ่งการแข่งขันเพื่อให้ตนเองมีโอกาสเรียนต่อสูงขึ้นในระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออก สังคมเรายุ่งวุ่นนี้เต็มไปด้วยคนเก่งแต่ไร้คุณธรรม (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

คุณธรรมเป็นแก่นสารของการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนการสอน การศึกษาไทยเริ่มขึ้นจากภายในครอบครัวแล้วขยายออกไปสู่วัด วัง และโรงเรียน ดังนั้นวิธีการจัดการศึกษาจึงมีรูปแบบของการสาธิตฝึกฝน บรมบ่มนิสัย ซึ่งต้องมีคุณธรรมเป็นหลักและเป็นพื้นฐานในทุกองค์ประกอบของการศึกษา ที่เห็นได้ชัดคือ คุณธรรมที่เป็นเนื้อหาวิชาของหลักสูตร คุณธรรมของผู้เป็นครูและศิษย์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิธีการอบรมสั่งสอน และการสอดแทรกคุณธรรมในกระบวนการต่างๆ ของการศึกษา^{๗๓}

การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม กับการเสริมสร้างจริยธรรม การอบรม ถือเป็นกระบวนการปลูกฝังบรรทัดฐานของกลุ่มให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นและปฏิบัติตัวได้อย่าง

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^{๗๓} ไพฑูรย์ สินลารัตน์. แนวทางการนำมาตรฐานหลักสูตรไปสู่การ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๓.

ถูกต้องในสายตาของสังคมนั้น จุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม คือเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้และสามารถปฏิบัติตนตามบรรทัดฐาน (norms) ของสังคมสามารถที่จะเลือกว่าอะไรควรปฏิบัติ และอะไรไม่ควร อะไรเป็นข้อห้ามของสังคม อะไรไม่ใช่นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์สร้างหรือปลูกฝังระเบียบวินัย หรือพฤติกรรมที่มีการยอมรับในสังคม รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยม อันรวมถึง ศีลธรรมและจริยธรรมด้วย ผู้ที่มีบทบาทในการขัดเกลาสังคม คือ ครอบครัว เป็นหน่วยสำคัญที่อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม แบบแผนทางศีลธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตเบื้องต้นแก่เด็ก โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และความเชื่อในด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยฝ่ายหลักสูตรการศึกษาวิชาการต่างๆ และกิจกรรมโรงเรียนทั้งในและนอกหลักสูตร สุดท้าย คือ กลุ่มเพื่อนและ สื่อมวลชน^{๗๙}

๓) องค์ประกอบของจริยธรรม

จริยธรรมนั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ซึ่งในสังคมหรือในทุกองค์กรต้องมีข้อปฏิบัติ ปฏิบัติร่วมกันจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะได้มีดังนี้

๑. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องมีในองค์กร ซึ่งถ้าองค์กรใดขาดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบวินัย ที่จะเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันแล้ว โดยแต่ละคน ต่างคนต่างทำอะไร ได้ตามความต้องการ ไม่มีผู้นำ ไม่มีระเบียบแบบแผนให้ยึดถือ ในแนวเดียวกัน ถ้าหาเป็นเช่นนี้จะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ หน้าที่ เกิดความเดือดร้อน และความไม่สงบในองค์กรจึงอาจทำให้องค์กรไม่สามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้ ดังนั้นองค์กรทุกองค์กรต้องมีระเบียบวินัย

๒. สังคม (Society) เป็นการรวมกลุ่มกัน ประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนจะก่อให้เกิด ความเรียบร้อย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามซึ่งการ รวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมในด้านธุรกิจนั้น หากทุกองค์กร สามารถที่จะ ให้ ความ ร่วมมือ ให้เกิดการพัฒนาสังคมหรือตอบสนองคืนให้สังคมโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตน จะทำให้สังคมเกิดสิ่งดี ๆ เช่น เกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิที่ภาคใต้ จะเห็นได้ว่าหน่วยต่าง ๆ ไม่ว่าภาครัฐหรือเอกชน หรือแม้กระทั่งคนไทยทั้งประเทศ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์สังคม ด้วยการบริจาคทั้ง ทุนทรัพย์ และกำลังเท่าที่ สามารถช่วย ได้ในการทำกิจกรรมให้การช่วยเหลือใน รูปแบบต่าง ๆซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรม ทางสังคมนี้ ที่จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สังคมไทย นั้น เป็นสังคมที่เปี่ยมด้วย น้ำใจที่ บริสุทธิ์อย่างแท้จริง

๓. อิสระเสรี (Autonomy) โดยทั่วไปแล้ว บุคคลผู้สำนึกในมโนธรรมและมีประสบการณ์ชีวิต ย่อมจะเป็นบุคคลที่ความสุข ที่จะอยู่ในระเบียบวินัย สำหรับ คนไทยไทยนั้นค่านิยมยังหมายรวมถึง อิสระ เสรีภาพ ซึ่งเมื่อได้รับการขัดเกลาแล้ว สามารถปกครองตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมได้ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ คณะกรรมการ โครงการศึกษาจริยธรรม ได้ทำการกำหนดจริยธรรมที่ควรปลูกฝังแก่คนไทยไว้ ๘ ประการดังนี้

๑. การใฝ่สัจจะ คือ การยึดถือความจริง ศรัทธาในสิ่งที่มีหลักฐานข้อมูลรองรับที่สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้ แสวงหาความรู้ ความจริงได้

^{๗๙} อ้างแล้ว, จินตนา บุญบังการ, หน้า ๓๓-๓๕.

๒. การใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา คือ การใช้กระบวนการค้นหาความรู้ความจริงเป็นทางออกอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาหรือจัดอุปสรรคข้อ ยุ่งยาก ต่างๆ ที่เผชิญอยู่

๓. เมตตากรุณา คือ การเสียสละเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น โดยการเสียสละนั้นไม่ก่อให้เกิดเดือดร้อนต่อตนเอง แต่ช่วยให้ผู้อื่นได้พ้นจากความทุกข์กังวล

๔. สติ-สัมปชัญญะ คือ การที่บุคคลนั้นมีความรู้ตนเองอยู่เสมอว่า ตนกำลังทำอะไรอยู่ และสามารถที่จะเตือนตนเองให้สามารถตัดสินใจที่แสดงออกมาทางด้าน การประพฤติปฏิบัติ ในทางที่ถูกต้องที่ด้วยสติ

๕. ไม่ประมาท คือ การที่จะกระทำอะไรก็ตาม จะต้องมีการวางแผน เพื่อเตรียมพร้อม โดยต้องมีการคาดการณ์ เพื่อรับผลที่ตามมาของการกระทำใด ๆ ของตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย

๖. ซื่อสัตย์สุจริต คือ การมีจิตใจและการปฏิบัติตนที่ตรงต่อความเจริญความถูกต้อง ความดีงาม ตรงต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ตรงตามระเบียบแบบแผนและ กฎเกณฑ์ต่อคำมั่นสัญญา ซึ่งหากปฏิบัติแบบนี้แล้ว จะก่อให้เกิดการยอมรับในที่อยู่ ร่วมกันในสังคมได้

๗. ขยัน – หมั่นเพียร คือ การมีความพอใจต่อหน้าที่การงานของตนที่ได้รับมอบหมาย จนสิ้นสุดกระบวนการในการทำงาน

๘. หิริ – โอตตัปปะ คือ การละอาย และเกรงกลัวต่อการประพฤติชั่ว การผิดศีลธรรม ต่อมาได้มีการเพิ่มคุณลักษณะจริยธรรมไทย ๑๑ ประการ คือ

๑. การมีเหตุผล	๒. ความซื่อสัตย์
๓. ความรับผิดชอบ	๔. ความเสียสละ
๕. ความสามัคคี	๖. ความกตัญญูทุกเวลา
๗. การรักษาระเบียบวินัย	๘. การประหยัด
๙. ความยุติธรรม	๑๐. ความอดุสาหะ
๑๑. ความเมตตากรุณา	

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรมจากการประมวลแนวคิดของงานวิจัยนี้ สามารถสรุปแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ได้เป็นตารางที่ ๒.๘

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยด้านความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๔๓, หน้า ๑๑๖)	การปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมให้แก่เยาวชน ไม่เพียงพอก็จะทำให้เกิดการทำความดี ละเว้นชั่วได้อย่างจริงจัง จริยธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดี ถูกต้อง โดยมีคุณธรรมที่ได้สะสมอยู่ในใจเป็นรากฐาน

(๓) งานวิจัยด้านการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

การศึกษา การพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยของการกระทำผิดซ้ำ คือ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสังคม และระบบการศึกษา^{๘๐} ทว่าสาเหตุที่แท้จริงคือ

- ๑) ไม่ตระหนักรู้ว่าการเสพเป็นการกระทำผิดกฎหมาย
- ๒) กลับไปคบหาสมาคมกับเพื่อนกลุ่มที่เสพยา
- ๓) ขาดโอกาสในการเข้ารับการดูแลรักษาบำบัดฟื้นฟูอย่างถูกต้อง
- ๔) ขาดระบบสังคมที่มีประสิทธิภาพคอยช่วยเหลือ
- ๕) ครอบครัวผู้ปกครองมีการศึกษาน้อยไม่ทราบวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้อง
- ๖) ขาดแรงจูงใจที่จะเลิกเสพ
- ๗) ไม่ตั้งใจจะเลิกเสพยาอย่างจริงจัง
- ๘) สังคมไม่ยอมรับและไม่ให้ออกลูก

กรณีรูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่พัฒนาขึ้นมี ๑๓ ส่วนประกอบคือ ๑) เป้าประสงค์ของการป้องกัน ๒) แผนการป้องกัน ๓) นโยบายการป้องกัน ๔) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๕) การประเมินความเสี่ยง ๖) การตระหนักรู้ถึงธรรมชาติของเยาวชน ๗) การคัดกรอง ๘) กิจกรรมและโปรแกรมการป้องกัน ๙) การให้คำปรึกษาแนะนำ ๑๐) การส่งต่อ ติดตาม และประเมินผล ๑๑) การมีความตั้งใจมุ่งในการป้องกัน ๑๒) การมีอาชีพและ ๑๓) การมีเครือข่ายโดยอาจเรียกรูปแบบนี้ว่า GP-PLANSCTION MODEL ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การประเมินและรับรองรูปแบบแล้ว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ จากการประมวลแนวคิดของงานวิจัยนี้ สามารถสรุปแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ได้เป็นตารางที่ ๒.๙

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยด้านการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์ (๒๕๕๕: หน้า ๑๗๐-๑๗๑)	ปัจจัยของการกระทำผิดซ้ำ คือ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสังคม และระบบการศึกษา

^{๘๐} ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์, “การพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๙, ฉบับที่ ๒, (พฤศจิกายน ๒๕๕๔-มีนาคม ๒๕๕๕): หน้า ๑๗๐-๑๗๑.

(๔) งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เยาวชนก่ออาชญากรรม

สำหรับงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง”^{๘๑} ผลวิจัยพบว่า

๑. สถาบันครอบครัวควรมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่เด็กโดยเฉพาะด้าน จริยธรรม การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมควรเพิ่มที่ตัวผู้ปกครอง ควรมีการสร้างความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจในครอบครัวให้มากขึ้น

๒. สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการให้ความรู้ และช่วยครอบครัวขัดเกลาเด็กโดยการ ปลูกฝังค่านิยมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมให้กับเด็ก

๓. ควรปรับปรุงกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานคุมประพฤติร่วมกับตำรวจ ในการจับกุม เด็กที่กระทำผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ มาดำเนินการตามกฎหมายทันที เพื่อให้การคุมประพฤติ มีผลต่อการ ช่มชู้ยับยั้ง

๔. ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันที่จะเข้าไปดำเนินการจัดระเบียบชุมชน

๕. การให้บริการของพนักงานคุมประพฤติ ควรมีการนำความรู้ทางสังคมสงเคราะห์มา ประยุกต์ใช้ให้มากขึ้น เช่น นำวิธีการบำบัดแบบกลุ่มมาใช้ นำวิธีการจำแนกผู้ถูกคุมความ ประพฤติ มาใช้เพื่อจะได้วางแผนบำบัดได้อย่างถูกต้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับ พฤติกรรมการเผชิญปัญหา ของเยาวชนผู้กระทำผิดชายและหญิงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนกลาง”^{๘๒} ได้พบว่าผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานหลักแต่สนับสนุนสมมติฐานย่อยที่เป็น องค์ประกอบของสมมติฐานหลัก ดังนี้

๑. การเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนผู้กระทำผิดชาย และหญิง ไม่มีความแตกต่างกัน องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองโดยทั่วไป และองค์ประกอบด้านสังคมก็ไม่ แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านครอบครัว

๒. พฤติกรรมการเผชิญปัญหาในเยาวชนผู้กระทำผิดชาย และหญิง ไม่มีความแตกต่าง กัน องค์ประกอบด้านมุ่งเน้นอารมณ์สนับสนุนการแก้ปัญหา และอารมณ์ไม่สนับสนุนการแก้ปัญหาก็ ไม่ แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านมุ่งเน้นการแก้ปัญหา

๓. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหา โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนผู้กระทำผิดชาย และหญิง แต่มีความสัมพันธ์ในแต่ละองค์ ประกอบ ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของกลุ่มตัวอย่างเยาวชน ผู้กระทำผิด ในแต่ละเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

^{๘๑} เกษวรารค์ จินะแสน, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างถูก คุมประพฤติใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้าบทคัดย่อ.

^{๘๒} อารยา ด่านพานิช, การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับ พฤติกรรมการเผชิญปัญหา ของเยาวชนผู้กระทำผิดชายและหญิงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลาง, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้าบทคัดย่อ.

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับลักษณะการกระทำความผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ศึกษากรณี : ทณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน”^{๘๓} พบว่าสาเหตุของการกระทำความผิดที่สำคัญที่สุดของผู้ต้องขังคือ เมาสุรา รองลงมาได้แก่ เพื่อนชวน ต้องการเงิน และมีความแค้นส่วนตัวตามลำดับ สำหรับปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการกระทำความผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่มมี ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ สภาพแวดล้อมในครอบครัว

ประการที่ ๒ การคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ประการที่ ๓ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา คือการให้การดูแล เอาใจใส่ของครูและ

วิธีการ ลงโทษรุนแรง

ประการที่ ๔ อิทธิพลจากสื่อมวลชน

นอกจากนี้ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก^{๘๔} (มพด.) รายงานว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้ยาเสพติด มักเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าด้วย จากเหตุผลหลายประการ เช่น จำใจทำเพราะถูกหลอกหรือขู่ฆ่าทำร้าย ตั้งใจทำเพื่อให้สามารถมียาเสพติดไว้เสพ เพื่อหาเงินไปเที่ยวตามสถานเริงรมย์ รวมทั้งใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยเพื่อสนองความต้องการของตนเอง อีกทั้งสำนักงานสถิติแห่งชาติ^{๘๕} ได้กล่าวไว้ในรายงานการวิจัย “เด็กยากจนกับการศึกษา” ไว้ว่า ภาวะความก้าวร้าวของวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน มีมากมายหลายรูปแบบทั้งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและอันตรายต่อผู้อื่นและต่อตนเอง เช่น ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายก่อวินาศกรรม ขักรถชิงแข่งกันบนท้องถนน จี้ปล้น วิ่งราว ข่มขืน ทารุณกรรม เป็นต้น และมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น หากเยาวชนวัยรุ่นของประเทศชาติส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ก็จะทำให้ประเทศชาติต้องเสียทั้งเวลาและเงิน เพื่อดำเนินการป้องกันแก้ไขเพราะเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ ที่ควรได้รับการความคุ้มครองและพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังที่รัฐได้กำหนดแผนพัฒนาฉบับที่ ๙ โดยเน้นการสร้างสังคมและคนที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการวางแผนพัฒนาคนทุกช่วงทุกวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เยาวชนก่ออาชญากรรม และจากการประมวลแนวคิดหลักด้านปัจจัยที่ทำให้เยาวชนก่ออาชญากรรมของนักวิจัยเหล่านี้ สามารถประมวลความคิดและสรุปเป็นตารางที่ ๒.๑๐

^{๘๓} อภัสรา ศรีธวัช, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับลักษณะการกระทำความผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ศึกษาเฉพาะกรณี : ทณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้าบทคัดย่อ.

^{๘๔} มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, รายงานการดำเนินงาน ปี ๒๕๔๓, (กรุงเทพมหานคร : เอลโลกาปริมพ์, ๒๕๔๓), หน้าบทคัดย่อ.

^{๘๕} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, เด็กยากจนกับการศึกษา, รายงานการวิจัย, กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

ตารางที่ ๒.๑๐ งานวิจัยด้านปัจจัยที่ทำให้เยาวชนก่ออาชญากรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. เกษวรงค์ จิณะแสน (๒๕๔๑, หน้าบทคัดย่อ)	สถาบันครอบครัวควรมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่เด็กโดยเฉพาะด้านจริยธรรม
๒. อารยา ด่านพานิช (๒๕๔๑, หน้าบทคัดย่อ)	การเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน ผู้กระทำผิดชายและหญิง ไม่มีความแตกต่างกัน
๓. อาภัสรา ศรีวัช (๒๕๓๘, หน้าบทคัดย่อ)	สาเหตุของการกระทำความผิดที่สำคัญที่สุดของผู้ต้องขังคือ เมาสุรา เพื่อนชวน ต้องการเงิน และมีความแค้นส่วนตัวตามลำดับ
๔. มุลินิเพื่อการพัฒนาเด็ก (๒๕๔๓, หน้าบทคัดย่อ)	กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้ยาเสพติด มักเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าขายด้วย จากเหตุผลหลายประการ
๕. สำนักงานสถิติแห่งชาติ (๒๕๔๗, หน้า ๑)	ภาวะความก้าวร้าวของวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศที่ควรได้รับการความคุ้มครองและพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

(๕) หลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชน

การวิจัยเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดเรื่องสงครามที่เป็นธรรม: กรณีศึกษาพรรณนาของนักวิชาการ ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง^{๘๖} พบว่า เหตุผลที่ยกมาสนับสนุนว่า พระพุทธศาสนาเห็นว่ามี การทำสงครามที่ขอบธรรมตามที่ปรากฏในเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ ต่างๆ นั้น เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่ามีน้ำหนักไม่เพียงพอ ขณะที่เหตุผลเรื่องปาณาติบาต ที่บุคคลทั่วไปคิดว่าสามารถนำมาสนับสนุนความคิดที่ว่าพระพุทธศาสนาไม่มีคำสอนเกี่ยวกับ สงครามที่เป็นธรรมนั้น ก็ไม่สามารถชี้ชัดว่าในบางกรณีพระพุทธศาสนาปฏิเสธสงครามที่เป็นธรรมเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระพุทธศาสนายอมรับความเป็นจริงของมนุษย์ที่ ต้องเผชิญความขัดแย้งทางจริยธรรมอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าบางเหตุการณ์อาจเกี่ยวข้องกับ สงครามที่เป็นธรรม แต่สงครามซึ่งเป็นบาปเหล่านี้ จะถือว่ามีความขอบธรรมในการ ปฏิบัติได้ ก็ต่อเมื่อผู้กระทำมีเจตนาที่ไม่เบียดเบียนมุ่งร้าย ห่างไกลจากอกุศลมูล ทั้งปวง และประกอบด้วยสติปัญญา ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในพระพุทธศาสนา ไม่มีสงครามที่เป็นธรรมเพราะพระพุทธศาสนามีข้อห้ามในเรื่องปาณาติบาต ไม่ว่าจะเป็น การฆ่าใด ๆ ย่อมเป็นบาปทั้งสิ้น

ในขณะเดียวกัน ได้มีการศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในเชิงลึกจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ๒๐ แห่ง โดยได้รับทุนการวิจัยจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิง

^{๘๖} ดวงเด่น นุเรมรัมย์, พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดเรื่องสงครามที่เป็นธรรม : กรณีศึกษาพรรณนาของนักวิชาการ ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕), หน้าบทคัดย่อ.

คุณธรรม^{๘๗} พบว่าสภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านการปฏิบัติธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต มีรายละเอียดดังนี้

๑. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนผ่านกระบวนการเรียนรู้จะเน้นทั้งความรู้ การปฏิบัติ และความตระหนักในความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยกิจกรรมจะหนัก เบาตามกลุ่มอายุผู้เข้าอบรม และใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาประกอบในการทำกิจกรรมอยู่เสมอ การจัดค่ายไม่ได้จัดแบบเน้นการฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนา และใช้เทคนิคการสอนของครูเข้าไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กด้วยรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มวัยทั้งด้านเนื้อหา และวิธีการ เช่น ใช้นิทานสำหรับเด็กเล็ก มีการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้รับการอบรมได้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ได้ใช้ปัจจัยต่าง ๆ มาช่วยให้การจัดฝึกอบรม เช่น บรรยากาศที่เน้นธรรมชาติและเงียบสงบมีกระบวนการกลุ่มช่วยผลักดันร่วมกับการได้รับการถ่ายทอดทางสังคมจากสถาบันศาสนา การจัดการฝึกอบรมจะใช้วิธีการจัดแบ่งคนเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากกว่าฝึกอบรมเป็นรายบุคคล เพื่อนในกลุ่มมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม เช่น การเป็นกัลยาณมิตร การเป็นแบบอย่าง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันส่วนวิทยากรส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ที่เป็นตัวแทนของสถาบันศาสนาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีอิทธิพลสูงต่อการดำเนินชีวิต ได้สร้างความศรัทธาแก่ผู้เข้ารับการอบรม

๒. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านการปฏิบัติธรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาจิตของบุคคลให้เกิดความสงบ มีสมาธิก่อให้เกิดปัญญาและสามารถนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ดีงามทั้งทางกาย วาจาและใจ แนวทางการปฏิบัติธรรมมีอยู่หลายแนวทาง เน้นทั้งในภาคปริยัติ (ทฤษฎี) และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถหรือความรู้พื้นฐานของผู้เข้าร่วมฝึกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักทฤษฎีกลุ่มพัฒนาการทางความคิดที่เชื่อว่าการพัฒนาทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาและวัยของบุคคล

๓. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิตการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่สำคัญ ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาโดยผ่านตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น พระสงฆ์ ครูอาจารย์ พ่อ แม่ เพื่อน เป็นต้น ในการปลูกฝังความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและหลักการปฏิบัติที่ดีงาม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิตขององค์กรต่างๆ เป็นรูปแบบที่เป็นการผสมผสานการพัฒนาเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต โดยเน้นการใช้ธรรมควบคู่กับการออมเงิน

^{๘๗} ออมเดือน สดมณี, ประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อพฤติกรรม ประหยัดน้ำและไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา, รายงานการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒฉบับที่ ๙๘, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), หน้าบทคัดย่อ.

การจัดหลักสูตร เนื้อหา หรือกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดที่เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคล แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา อาชีพ ระดับการศึกษาและวัยของบุคคล เริ่มจากการให้บุคคลมีโอกาสรับรู้และสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง มีโอกาสในการตอบสนองต่อสิ่งที่สนใจ เห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ และท้ายที่สุดก็คือการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

ส่วนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาที่ว่าปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันสามารถแก้ไขหรือบรรเทาเบาบางลงได้ด้วยศาสนา เนื่องจากต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้นมาจากการกระทำของมนุษย์ การแก้ปัญหาก็ต้องแก้ไขที่ตัวมนุษย์เอง

มนุษย์ที่สามารถพัฒนาตนได้ก็สามารถช่วยตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสงบสุขและสามารถนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันนับว่าเป็นการช่วยพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเกิดจิตใต้สำนึกที่ดีในการประหยัด อดออม รู้จักรักษา สัจจะ

และมีระเบียบวินัย รวมทั้งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่นด้วยอันส่งผลให้เกิดความสามัคคีปรองดองขึ้นภายในชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชน และจากการประมวลแนวคิดหลักด้านหลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชนของนักวิจัยเหล่านี้ สามารถประมวลความคิดและสรุปเป็นตารางที่ ๒.๑๑

ตารางที่ ๒.๑๑ หลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
๑. ดวงเด่น นุธรรมย์ (๒๕๔๕, หน้าบทคัดย่อ)	ในพระพุทธศาสนา ไม่มีสงครามที่เป็นธรรมเพราะพระพุทธศาสนามีข้อห้ามในเรื่องปาณาติบาต ไม่ว่าจะฆ่าใด ๆ ย่อมเป็นบาปทั้งสิ้น
๒. อ้อมเดือน สดมณีและคณะ (๒๕๔๘, หน้าบทคัดย่อ)	สภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติธรรม และผ่านกระบวนการทักษะชีวิต

(๖) งานวิจัยด้านพฤติกรรมที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ข้อสรุปว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่ว่าจะมีความสูงส่งเพียงใด มนุษย์ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ทั้งหมด ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จำต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เพื่อสามารถปฏิบัติตนและสังคมให้เหมาะสมกับ

กฎหลักของระบบธรรมชาติ วิธีการที่จะให้มนุษย์รู้จักธรรมชาติ และเข้าใจชีวิต จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาที่จะบ่มความรู้ เพราะความรู้สึกรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ สร้างความคิด ความรู้สึกที่เชื่อมโยงได้ การฝึกหัดการพัฒนาทักษะการคิดเอง คือ ความสามารถในการสังเคราะห์ให้เกิด “การคิดได้” ด้วยตนเอง^{๘๘} เพราะการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์นั้น จะต้องแทรกซึมอยู่ในทุกอณูของชีวิต จิตสำนึกจะเป็นสิ่งที่กำกับให้บุคคลเลือกใช้ชีวิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติ ก่อเกิดเป็นจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดจริยธรรม เข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของธรรมชาติและชีวิต ควรจะเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทย และจากการประมวลแนวคิดหลักด้านพฤติกรรมที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยของนักวิจัยนี้ สามารถประมวลความคิดและสรุปเป็นตารางที่ ๒.๑๒

ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยด้านพฤติกรรมที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทย

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
รุ่งทิพย์ กล้าหาญ (๒๕๔๗, หน้า ๕)	มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ทั้งหมด

๒.๓.๒ งานวิจัยในต่างประเทศ

ในงานวิจัยของต่างประเทศ ได้มีการทำการวิจัยเกี่ยวกับเยาวชนจำนวนมาก ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยนี้ดังนี้

(๑) งานวิจัยปัจจัยด้านการคบเพื่อน

การศึกษาในเรื่อง Male peer support and feminist routine activities theory: Understanding sexual assault on the college campus^{๘๙} ในปี 2001 และจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยทางด้าน male peer support มีผลต่อความก้าวร้าวในการมีเพศสัมพันธ์ของเพศชายต่อเพศหญิง การสนับสนุนของเพื่อนที่กระทำผิดดังกล่าวนี้ เป็นการสนับสนุนให้เกิดความรุนแรงทั้งในทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนั้นการวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า ผู้กระทำผิดดังกล่าวนี้ยังเป็นผู้ที่ดื่มเหล้า หรือแอลกอฮอล์ ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์

^{๘๘} รุ่งทิพย์ กล้าหาญ, “การพัฒนาจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่”, รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๘๙} Schwartz, M. D., DeKeseredy, W.S., Tait, D. & Alvi, S. (2001). Male peer support and afeminist routing activities theory: Understanding sexual assault on the college campus. Justice Quarterly, 18; pp.629-649.

การศึกษาเรื่อง Gender and Crime among Felony Offenders: Assessing the Generality of Social Control and Differential Association Theories^{๙๐} ในปี ๒๐๐๐ ที่พบว่า ปัจจัยทางด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำความผิด (differential association) มีผลต่อการกระทำความผิดทั้งสามประเภทของผู้ต้องกักขังใน Harris county and Houston metropolitan area ในมลรัฐ Texas (ซึ่งได้แก่ยาเสพติด คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน และคดีอุกฉกรรจ์/การกระทำความผิดทางเพศ) เป็นอย่างมากและมีอัตราคงที่ด้วย นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัจจัยทางด้านค่านิยมหรือความชื่นชอบในการกระทำความผิด (Individual definitions) ของผู้กระทำความผิดเองรวมทั้งแรงสนับสนุนจากเพื่อนที่ชื่นชอบในการกระทำความผิด (other's definitions) มีผลต่อการกระทำความผิดทางเพศดังกล่าวมาแล้ว

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยด้านการคบเพื่อน สามารถประมวลแนวคิดหลักในเรื่องปัจจัยด้านการคบเพื่อนได้เป็นตารางที่ ๒.๑๓

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยปัจจัยด้านการคบเพื่อน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Schwartz, M. D., et al. (2001, pp.629-649)	ปัจจัยทางด้าน male peer support มีผลต่อความก้าวร้าวในการมีเพศสัมพันธ์ของเพศชายต่อเพศหญิง
Alarid et al. (2000, pp.171-199)	ปัจจัยทางด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำความผิด มีผลต่อการกระทำความผิดทั้งสามประเภทของผู้ต้องกักขัง คือ คดียาเสพติด คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน และคดีอุกฉกรรจ์/การกระทำความผิดทางเพศ

(๒) งานวิจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

นักวิจัยส่วนใหญ่ถือว่าเด็กและเยาวชน คือ ผลผลิตของสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นเติบโตขึ้นมา พวกเขาเชื่อว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนในการอธิบายพฤติกรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม, ความยากจนและความผิดปกติทางสุขภาพจิต (Gerard & Buehler) ดังนั้นปัจจัยที่สามารถใช้ในการป้องกันพฤติกรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมและการมีความรักความผูกพันต่อโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมละแวกบ้านที่อยู่อาศัย^{๙๑}

นอกจากนี้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ก็สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมเช่นกัน จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมนับเป็น

^{๙๐} Alarid et al. (2000). Gender and Crime among Felony Offenders: Assessing the Generality of Social Control and Differential Association Theories 2000. *Journal of Research in Crime and Delinquency* Vol. 37, No. 2; 171-199.

^{๙๑} Jonson-Reid, M. (2004). Child Welfare Services and Delinquency: The need to know more. *Child Welfare*. 83(2); pp.157-174.

ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใหญ่^{๔๒} ในขณะที่เด็กๆที่มีการเปลี่ยนแปลง หรือเคลื่อนย้ายที่อาศัยและโรงเรียนอยู่เสมอจะมีความเสี่ยงต่อการมีความผูกพันที่ไม่ดีหรือต่ำและมีการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมทางด้านทักษะทางสังคมมากกว่าคนอื่น

งานศึกษาในปี ๒๐๐๑ ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยและความไม่เหมาะสมของละแวกบ้านจะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมากกว่าแรงผลักดันที่เกิดจากครอบครัวและแรงผลักดันทางด้านโอกาสในการกระทำผิด นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านการมีครอบครัวที่ยากจน, การศึกษาของพ่อแม่ สถานะภาพของการสมรส รวมถึงขนาดของครอบครัวสามารถที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดได้ เช่นเดียวกับการได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน, ความล้มเหลวทางการศึกษาและคุณภาพของละแวกบ้านเหล่านี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้งานวิจัยบางชิ้นยังได้ทำการทดสอบผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กและเยาวชนหลังจากที่ได้เข้ารับการบำบัด รวมทั้งผลกระทบจากละแวกบ้านที่มีต่อตัวเด็กและเยาวชนในการกลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ซึ่งผลของการวิจัยทำให้เราทราบว่าโปรแกรมการบำบัดเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกล่อมเกลายุติภัยของเด็กและเยาวชนเหล่านั้นด้วย หรืออาจรับอิทธิพลมาจากละแวกบ้าน เช่น ละแวกบ้านที่ไม่ดีไม่เป็นระเบียบส่งผลกระทบต่อโปรแกรมการบำบัด ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญให้เกิดการกระทำผิดซ้ำได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สามารถประมวลแนวคิดหลักในด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยได้เป็นตารางที่ ๒.๑๔

ตารางที่ ๒.๑๔ งานวิจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Gerard & Buehler (2004, pp.2-30)	ปัจจัยที่สามารถใช้ในการป้องกันพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม
Crowder and Teachman (2004, pp.721-738)	การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยและความไม่เหมาะสมของละแวกบ้านจะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิด

^{๔๒} Jean M. Gerard & Cheryl Buehler. (2004). **Cumulative Environmental Risk and Youth Maladjustment: The Role of Youth Attributes**, University of North Carolina at Greensboro, pp.2-30

^{๔๓} Kyle Crowder, Jay Teachman. (2004). Do Residential Conditions Explain the Relationship Between Living Arrangements and Adolescent Behavior?. **Journal of Marriage and Family**. 66:3; pp.721-738.

(๓) งานวิจัยด้านครอบครัว

ปัจจัยภูมิหลังทางด้านครอบครัว จากการศึกษาลักษณะครอบครัวของเด็กเยาวชนฯ เช่น การมีพฤติกรรมอาชญากรรมของพ่อแม่หรือพี่น้อง, การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม, ครอบครัวมีความขัดแย้งและมีความแตกแยก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นบ่อเกิดลักษณะของเด็กและเยาวชนที่มีการกระทำผิดอย่างรุนแรง มีการศึกษาระยะยาวเรื่องหนึ่งแสดงให้เห็นว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ที่หย่าร้างหรืออีกนัยหนึ่ง คือสถานภาพความสัมพันธ์ของพ่อแม่ นั้นจะนำไปสู่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั่นเอง^{๙๔} และงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าการดูแลที่ดีจากครอบครัวจะเป็นสิ่งสำคัญในการเริ่มต้นการกระทำผิดต่างๆ รวมถึงโครงสร้างของครอบครัวจะมีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงในการเข้าร่วมการกระทำผิดและการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในระยะเวลาหนึ่ง^{๙๕}

ในการศึกษาวิจัยอื่นๆ พบว่าลักษณะของครอบครัวและสภาพแวดล้อมของครอบครัวจะเป็นแรงผลักดันต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว, การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม, ปัญหาครอบครัว, การละทิ้งเด็กและความผูกพันของเด็กต่อผู้ปกครอง งานวิจัย^{๙๖} กล่าวไว้ว่า การป้องกันการกระทำผิดที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ทางสังคมโดยครอบครัว ยังพบว่าเด็กๆ ไม่ว่าจะเป็หญิงหรือชายที่พบกับปัญหาภายในครอบครัว เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน (บ่อยครั้งจะเกิดกับผู้เป็นแม่) เด็กเหล่านี้มักจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและแสดงออกด้วยความรุนแรง โดยจะเรียนรู้บรรทัดฐานจากการมองเห็นสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว การนำเสนอการกระทำในสิ่งที่ผิดแต่กลับเป็นสิ่งที่ครอบครัวนั้นๆ ให้การยอมรับ จะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เกิดการซึมซับวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างจากสาธารณชนทั่วไป^{๙๗}

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับด้านครอบครัว สามารถประมวลแนวคิดหลักในเรื่องด้านครอบครัวได้เป็นตารางที่ ๒.๑๕

ตารางที่ ๒.๑๕ งานวิจัยด้านครอบครัว

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Crystal L. Murry et al. (2006, pp.87-98)	การขาดการดูแลที่ดีจากครอบครัวจะเป็นสิ่งสำคัญในการเริ่มต้นการกระทำผิดต่างๆ
Yablonsky, Lewis.	การป้องกันการกระทำผิดที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ทางสังคมโดย

^{๙๔} Patterson, G. R., DeBaryshe, D. & Ramsey, E.(1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44; pp.329-335.

^{๙๕} Crystal L. Murry et al. 2006. Juvenile Delinquency and Family Structure: Links to Severity and Frequency of Offending. The University of Alabama McNair Journal ; pp.87-98.

^{๙๖} Yablonsky, Lewis. (2000). "Juvenile Delinquency: Into the 21st Century". Toronto, Ontario, Canada: Wadsworth.

^{๙๗} Holden, George W., and Kathy L. Ritchie. (1991). "Linking Extreme Marital Discord, Child Rearing, and Child Behavior for Problems: Evidence from Battered Women." *Child Development*. 62; pp.311- 327.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
(2000)	ครอบครัว
Holden, George W., and Kathy L. Ritchie. (1991, pp.311- 327)	เยาวชนที่มีปัญหาภายในครอบครัว มักจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและแสดงออกด้วยความรุนแรง

(๔) งานวิจัยด้านประวัติการกระทำผิด

ในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคความเสี่ยงของการกลับมากระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนั้น สิ่งแรกที่นักวิจัยต่างให้ความสนใจคือ ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดเหล่านั้นให้เกิดขึ้น จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยเดียวๆ เพียงปัจจัยเดียว แต่เกิดจากปัจจัยหลายๆ อย่างรวมเข้าด้วยกัน

หลายปีมาแล้ว นักวิจัยได้ให้ความสนใจในการค้นหาปัจจัยเสี่ยงต่อการเพิ่มโอกาสในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เช่นการศึกษา^{๙๘} ที่พบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่มีสำคัญมากที่สุดจนถึงมีความสำคัญน้อยที่สุดได้แก่ ระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำผิด, อายุขณะที่กระทำผิดครั้งแรกอยู่ในช่วงเวลาที่กระทำผิด, จำนวนของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในการกระทำผิด และความมีเสถียรภาพของครอบครัว ตามลำดับ

งานวิจัยที่กล่าวว่า อายุเริ่มแรกในขณะที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เป็นปัจจัยที่ดีที่สุดในการทำนายการกระทำผิดในอนาคตของเด็กและเยาวชนเหล่านั้นว่าจะมีทิศทางกระทำผิดเช่นไร^{๙๙} ในขณะที่ปัจจัยทางด้านสังคมมีความเป็นไปได้น้อยที่สุดในการทำนายการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาครั้งนี้ยังพบอีกว่า ปัจจัยต่างๆ เช่น การไม่ประสบความสำเร็จทางการศึกษา พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นปัญหาและการถูกลงโทษจากผู้ปกครอง เมื่อนำปัจจัยเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกันแล้ว จะสามารถทำนาย หรือคาดคะเนการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับด้านประวัติการกระทำผิด สามารถประมวลแนวคิดหลักในเรื่องด้านประวัติการกระทำผิดได้เป็นตารางที่ ๒.๑๖

ตารางที่ ๒.๑๖ งานวิจัยด้านปัจจัยด้านประวัติการกระทำผิด

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Loeber, R., & Dishion, T. J. (1983, pp.68-99)	ปัจจัยที่มีสำคัญต่อการกระทำผิดของเยาวชน ได้แก่ ระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำผิด
Niarhos, F. J., & Routh, D. K.	ปัจจัยที่สามารถทำนาย หรือคาดคะเนการกระทำผิดของเด็ก

^{๙๘} Loeber, R., & Dishion, T. J.(1983). Early predictors of male delinquency: A review. *Psychological Bulletin*. 94; pp.68-99.

^{๙๙} Niarhos, F. J., & Routh, D. K. (1992). The role of clinical assessment in the juvenile Court: Predictors of juvenile dispositions and recidivism. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21; pp.151-159.

(1992, pp.151-159)	และเยาวชน ได้แก่ อายุเริ่มแรกในขณะที่เกิดและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
--------------------	--

(๕) งานวิจัยด้านความยากจนของครอบครัว

ความยากจนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการเกิดอาชญากรรม เด็กและเยาวชนที่มาจากรอบครัว หรือชุมชนที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสกระทำความผิดต่างๆ มากกว่าเด็กและเยาวชนทั่วไป

ยังมีงานวิจัย^{๑๐๐} ที่ทำการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อลักษณะและการเข้าร่วมในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนฯ (เช่น ระดับความรุนแรงกับอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน) โดยวิธีที่ง่ายที่สุดในการระบุระดับความรุนแรงของการเกิดอาชญากรรมนั้นคือ การใช้บันทึกรายงานการจับกุมของตำรวจศาล หรือการใช้แบบรายงานตนเองของผู้กระทำความผิด^{๑๐๑} ซึ่งจะพบว่าการกระทำความผิดที่รุนแรง ได้แก่ การฆาตกรรม การข่มขืน การปล้น และการทำร้ายร่างกาย

การกระทำความผิดที่มีระดับความรุนแรงนั้นจะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุขณะกระทำความผิดอยู่ในช่วงอายุ ๑๒-๒๐ ปี ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่มักจะมี ความเกียจคร้าน หนีโรงเรียน และมีการใช้ยาเสพติด นอกจากนี้แล้วเด็กและเยาวชนที่ครูเห็นว่ามีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นมีการกระทำความผิดที่รุนแรงตามมาในภายหลัง ในขณะที่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในลักษณะที่รุนแรงจะมีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง^{๑๐๒} จากงานวิจัยผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีทรัพย์สินนั้นมีโอกาสสูงในการกลับมากระทำความผิดซ้ำได้อีก ซึ่งพบว่าลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำที่มีความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในลักษณะของการกระทำความผิดซ้ำที่ไม่รุนแรง แต่ทั้งนี้อาชญากรรมที่มีความรุนแรงโดยมากแล้ว มักจะเกิดขึ้นหลังจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินได้เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นในกรณีที่ยาวชนเข้าร่วมก่ออาชญากรรมที่มีความรุนแรงและมีการกระทำความผิดซ้ำก็จะเป็นความแตกต่างจากเยาวชนที่ไม่ได้กระทำความผิดรุนแรงแต่มีการกระทำความผิดซ้ำแต่อย่างใด^{๑๐๓} อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นจะมีความ

^{๑๐๐} Glaser, D. (1987). Classification for risk. In D. M. Gottfredson M. Tonry (Eds.), Prediction and classification: Criminal justice decision making Chicago IL: University of Chicago Press. pp.249-291.

^{๑๐๑} Farrington, D. P. (1998). Predictors, causes, and correlates of male youth violence. In M. Tonry & M. H. Moore (Eds.). Youth Violence, Chicago, IL: University of Chicago Press. Vol. 24; pp.421-475.

^{๑๐๒} Mendel, R. A. (2001). Less hype, more help: Reducing juvenile crime, what works – and what doesn't. Washington, DC: American Youth Policy Forum.

^{๑๐๓} Heilbrun, K., Brock, W., Waite, D., Lanier, A., Schmid, M., Witte, G., et al. (2000).

Risk

factors for juvenile criminal recidivism: The postrelease community adjustment of juvenile offenders. Criminal Justice and Behavior. 27; pp.275-291.

แตกต่างจากเยาวชนอื่นๆ ที่ไม่ได้กระทำความผิด (เช่น ความรู้สึก, พฤติกรรม และความสัมพันธ์) งานวิจัย^{๑๐๔} ทำการวิจัยในปี ๑๙๘๓ และงานวิจัย^{๑๐๕} ทำการวิจัยในปี ๒๐๐๑ พบว่า การสร้างของการกระทำผิดจะมีสองแนวทางด้วยกันคือ พฤติกรรมการทำผิดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก และพฤติกรรมกระทำผิดที่เกิดขึ้นระหว่างที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว เยาวชนที่กระทำผิดบางคนจะมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำผิดทุกๆ ไปโดยพิจารณาจากจำนวนครั้งที่เข้าร่วมการกระทำผิด อย่างไรก็ตามสามารถแยกความแตกต่างนี้ได้จากลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลของพวกเขา^{๑๐๖}

จากการศึกษาวิจัยต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับด้านความยากจนของครอบครัว สามารถประมวลแนวคิดหลักในเรื่องด้านความยากจนของครอบครัวได้เป็นตารางที่ ๒.๑๗

ตารางที่ ๒.๑๗ งานวิจัยด้านปัจจัยด้านความยากจนของครอบครัว

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Glaser, D. (1987, pp.249-291)	ความยากจนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการเกิดอาชญากรรม
Heilbrun, K., et al. (2000, pp.275-291)	ผู้ที่กระทำผิดเกี่ยวกับคดีทรัพย์สินนั้นมีโอกาสสูงในการกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีก
Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001, pp.355-375)	การสร้างแนวทางของการกระทำผิดจะมีสอง คือ พฤติกรรมการทำผิดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงวัยเด็กและระหว่างที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว

^{๑๐๔} Rutter, M., & Giller, H. (1983). Juvenile delinquency: Trends and perspectives.

New

York: The Guildford Press.

^{๑๐๕} Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Development and Psychopathology*. 13; pp.355-375.

^{๑๐๖} Rutter, M., & Giller, H. (1983). Juvenile delinquency: Trends and perspectives.

New

York: The Guildford Press.

๒.๓ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากความเป็นมาของปัญหาเยาวชนไทย พบว่านับวันจะมีอัตราการก่ออาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นทุกวันจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ การแก้ปัญหของเยาวชนเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างมีกลยุทธ์ การจู่โจมเยาวชนโดยตรงหรือการว่ากล่าวตักเตือนเยาวชนโดยตรง จะทำให้เกิดการต่อต้านจากเยาวชน การให้ความร่วมมือก็จะมึนน้อยลง การกระทำการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำโดยละมุนละม่อม จากการที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้สัมผัสเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในศาลเยาวชนฯ พบว่าเยาวชนเหล่านั้นทำสิ่งที่เรียกว่าผิดทั้งกฎหมายและผิดทั้งศีลธรรม ผู้วิจัยจึงได้ปรึกษาและซักถามผู้พิพากษา เกี่ยวกับมาตราความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งประเมินได้ดังนี้

๑.๑ การเบียดเบียนชีวิต (ปาณาติบาต) การทำร้ายร่างกายให้ได้รับบาดเจ็บ การทำลายชีวิตของผู้อื่น หรือแม้แต่การฆ่าผู้อื่นให้ถึงแก่ความตาย เป็นต้น ความผิดเหล่านี้ล้วนเข้าข่ายผิดกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘, ๒๘๙, ๒๙๐, ๒๙๑, ๓๘๑ ฯลฯ

๑.๒ การเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ (อทินนาทาน) การชิงทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ เป็นต้น ความผิดเหล่านี้ล้วนเข้าข่ายผิดกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔, ๓๓๕, ๓๓๖, ๓๓๗, ๓๓๘, ๓๓๙ ฯลฯ

๑.๓ การประทุษร้ายไม่เหมาะสมทางเพศ (กาเมสุมิจฉาจาร) การประทุษร้ายผิดลูกผิดเมียผิดคู่ของผู้อื่น เป็นต้น เข้าข่ายผิดกฎหมายอาญามาตรา ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๗๘ ฯลฯ

๑.๔ การกล่าวเท็จ (มุสาวาท) การกล่าวเท็จ โกหก พุดปกปิดความจริง หรือพูดความจริงไม่หมด เป็นต้น เข้าข่ายผิดกฎหมายอาญามาตรา ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๔๘ ฯลฯ

๑.๕ การบริโภครสุรายาเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (สุราเมรัยมัชฌมาทัฏฐาน) การเสพสุรายาเมา การเสพยาเสพติดทุกชนิด ทำให้การครองสติเสียไป ซึ่งเป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรมอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย เข้าข่ายผิดกฎหมายอาญามาตรา ๓๗๘ ฯลฯ

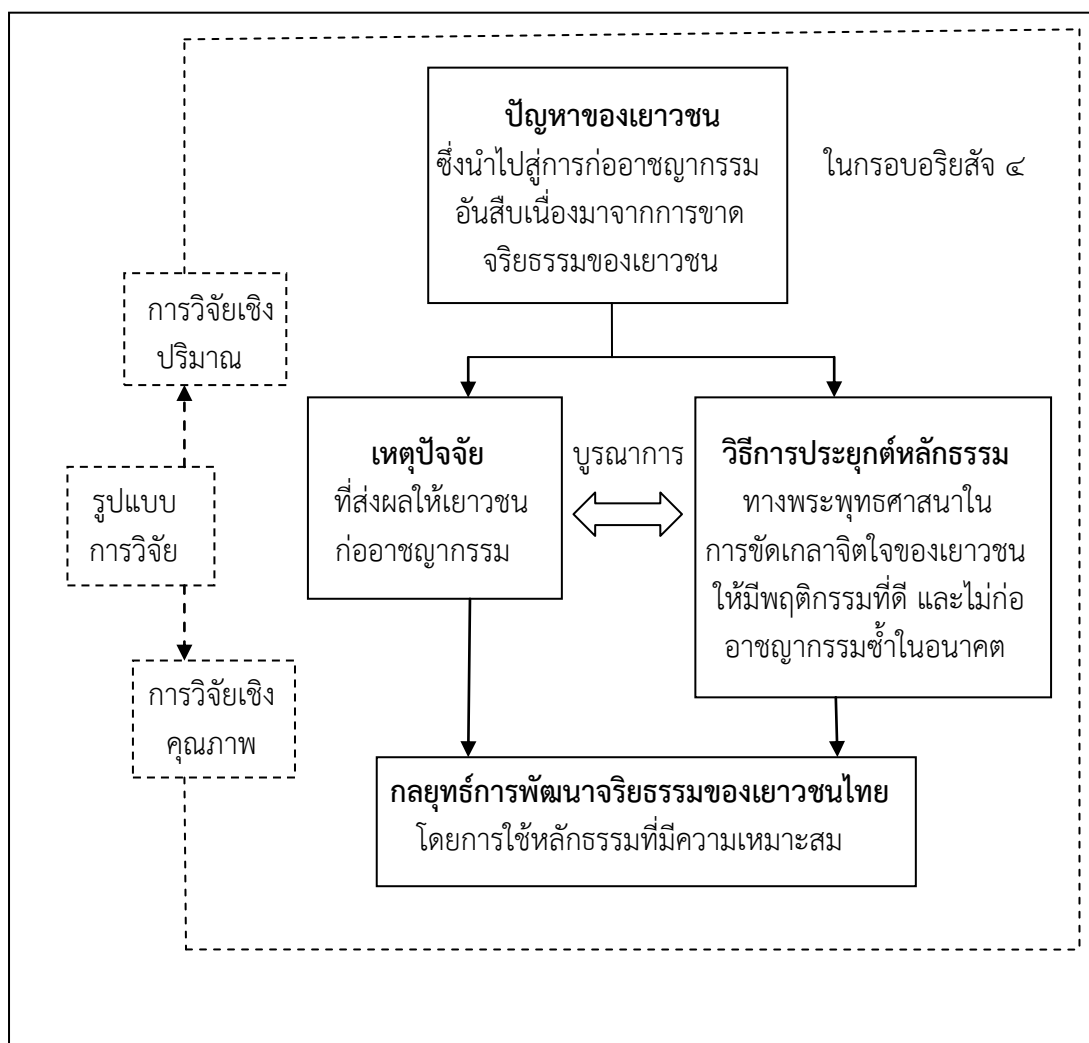
นอกจากนี้เยาวชนยังทำผิดพระราชบัญญัติอื่นๆ อีกมากมาย เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ พระราชบัญญัติป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.๒๕๓๓ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗ เป็นต้น นับเป็นความผิดที่ก่อโดยเยาวชนซึ่งส่งผลกระทบต่อคนในสังคมทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงเริ่มทำการวิจัยจากต้นตอของผู้กระทำผิด ซึ่งก็คือตัวเยาวชน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่ผู้อื่นเคยทำไว้ พบว่ามีงานวิจัยที่ความเกี่ยวกับเยาวชนและการกระทำความผิด แต่ไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่กล่าวถึงการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้พัฒนาจริยธรรมของเยาวชนให้มีความละอายและเกรงกลัวต่อการทำผิดหรือที่เรียกว่า “hiri โอตตปปะ” เพื่อให้หยุดพฤติกรรมผิดๆ ในหมู่เยาวชน การศึกษานี้จึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนที่จะทำการทำค้นหาประเด็นปัญหาและสาเหตุของปัญหาในหมู่เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ตลอดจนวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเยาวชน และเลือกสรรหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชน การกำหนดขอบเขตและวิธีการวิจัยจะสามารถทำให้ผู้วิจัยได้รับสิ่งที่ต้องการค้นหา ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้จะเป็นแผนกลยุทธ์ที่จะสามารถนำไปใช้ขัดเกลาจิตใจของเยาวชนในด้านจริยธรรม ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมต่อกลุ่มเยาวชนทั่วไป และต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นสิ่งเร้ารอบตัวเยาวชนที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งปัจจัยทั้งภายในและภายนอกตัวเยาวชนส่งผลกระทบให้เยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเยาวชนคนดีทั่วไป และไปก่ออาชญากรรมจนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับส่งดำเนินคดีในศาลเยาวชนฯ จากเด็กน้อยไร้เดียงสาจนเติบโตใหญ่ขึ้นมากลับกลายเป็นอาชญากร มีสาเหตุใดที่ทำให้เยาวชนกล้าที่จะกระทำความผิดกฎหมาย การที่เยาวชนถูกพิพากษาว่ามีความผิดจริงตามฟ้อง หากผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนฯ พิจารณาให้เยาวชนเหล่านั้นรับโทษตามตัวบทกฎหมาย เช่นเดียวกับที่ใช้ตัดสินผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดแล้ว เมื่อเยาวชนเหล่านั้นพ้นผิดออกมากลับสู่สังคมเดิม สิ่งใดจะสามารถช่วยให้เยาวชนกลับใจเป็นคนดีได้ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ เช่น อาชญาวิทยา ตลอดจนจิตวิทยา มาประยุกต์กับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อให้ได้แผนกลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้กับเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนต่อไป หากรัฐบาลเล็งเห็นถึงอนาคตของเยาวชนผู้ที่จะเป็นกำลังหลักในการสร้างชาติต่อไปเป็นเรื่องสำคัญ รัฐบาลควรมีมาตรการ แนวนโยบาย ตลอดจนแผนกลยุทธ์ที่จะทำร่วมกับเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐฯ ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนที่จะใช้ในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน สิ่งที่ควรนำมาใช้อย่างยิ่งก็คือ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ประเมินจากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ จึงได้คัดเลือก หลักเบญจศีล เบญจธรรม อริยสัจ ๔ มรรค ๘ สังคหวัตถุ ๔ ทิศ ๖ และความกตัญญูทุกเวที ฯลฯ มาเป็นต้นแบบของแนวคิด การศึกษานี้คาดว่าประโยชน์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมกับเยาวชนเพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีของครอบครัว ของสังคม และของประเทศชาติต่อไป

การลงโทษผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดกฎหมายเป็นเพียงการกันผู้ที่ทำผิด หรือผู้ที่มีพฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริสุทธิ์ทั่วไปเหล่านั้นให้ไปออกจากสังคม โดยการกักตัวในที่จำขัง เช่นคุกต่างๆ ไม่ให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นอีก แต่สำหรับเยาวชนการกักขังจองจำเยาวชนนั้นไม่ได้มีประโยชน์ต่อตัวเยาวชนเองและครอบครัวของเยาวชน เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติต่อไปในอนาคต การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การให้แนวคิดที่ถูกต้องที่นำไปจะใช้ในการดำรงชีวิตควรมีคำสอนของพระธรรมคำสอนเป็นสิ่งนำทางให้ชีวิต เพื่อให้เยาวชนเป็นคนดีมีศีลธรรมนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

ปัญหาของเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญและยิ่งใหญ่ ดังนั้น การวางแผนกลยุทธ์เพื่อที่จะนำธรรมะให้เข้าถึงใจของเยาวชน จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภาครัฐจะมีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของข้อกฎหมายที่จะบังคับใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน บุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ พระ ฯลฯ ต่างก็ต้องร่วมมือกันป้องกันและแก้ไข ปัญหาของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถที่จะเติบโตใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าของชาติต่อไป ไม่เป็นภาระให้กับสังคม

ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๔

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๒.๔ ผู้วิจัยได้แสดงถึงกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ว่า กำหนดให้การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณจะทำให้ทราบลักษณะจำเพาะของเยาวชนที่กระทำผิด ลักษณะครอบครัวของเยาวชนและมูลเหตุแห่งการกระทำผิดของเยาวชน และในการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ทราบลักษณะปัญหาของเยาวชนซึ่งนำไปสู่การก่ออาชญากรรมอันสืบเนื่องมาจากการขาดจริยธรรมของเยาวชน ทราบเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนก่ออาชญากรรม พบวิธีการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาจิตใจของเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่ดีและไม่ก่ออาชญากรรมซ้ำในอนาคต และกำหนดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชนอย่างเป็นระบบ

การดำเนินการวิจัยยึดหลักการแก้ไข้ปัญหาจากหลักธรรมอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ก่อนอื่นผู้วิจัยต้องการค้นหาประเด็นปัญหาของเยาวชนซึ่งก็คือสิ่งที่สร้างความทุกข์ของเยาวชน ค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ เยาวชนที่กระทำผิดจำเป็นต้องได้การขัดเกลาจิตใจเพื่อเปลี่ยน

แนวคิดในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตน สิ่งที่ใช้ในการขัดเกลาจิตใจเยาวชนคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้จึงกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้พัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพบูรณาการเข้ากับการวิจัยและแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีด้านจริยธรรม ด้านพฤติกรรม ด้านอาชญาวิทยา เป็นต้น เพื่อความสอดคล้องกันของการสังเคราะห์ผล แล้วกำหนดแผนกลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย